

ŽIVOT

KULTURNĚ SPOLEČENSKÝ ČASOPIS ● PROSINEC ● DECEMBER ● GRUDZIEŃ 1983 (ČÍSLO 307) CENA 8 ZŁ

LÝDIA MŠALOVÁ: ORAVSKÁ ARCHITEKTÚRA, linoleoryt. O autorke píšeme na str. 7.

Prvý tajomník ÚV PZRS, predseda Rady ministrov a predseda Výboru obrany krajiny, arm. gen. Wojciech Jaruzelski navštívil 5. kolobrzegský mechanizovaný pluk kapitána Otakara Jaroša, príslušníka čs. jednotiek utvorených v ZSRR, ktorý padol v r. 1943 pri Sokolove, hrdinu ZSRR. Na snímke: počas návštavy pamätné sály pluku.

ZASADANIA SEJMU PLER. V poslednom období sa konali dve zasadnutia Sejmu PLER: 21.-22. novembra a 5. decembra t.r., ktoré rokovali o dôležitých hospodárskych, zákonodárných a organizačných otázkach.

Na prvom zasadnutí Sejm o.i.:

- Schválil uznesenie o základných smeroch ústredného ročného plánu na rok 1984. Poukazuje sa v ňom na ohrozenie týchto hospodárskych zámerov budúceho roku.

- Schválil zmeny v zákone o všeobecnej povinnosti obrany PLER. Rozširujú kompetencie Výboru obrany krajiny, ktorý sa stal kolegálnym orgánom kompetentným v otázkach obranyschopnosti a bezpečnosti štátu. VOK má právo navrhnuť vyhlásenie výnimcového stavu, vojnového stavu, vyhlásenie mobilizácie, ako aj schválenie rozhodnutia o vojne. Predsedu VOK menuje Sejm a jeho zástupcov Státna rada. Sejm ustanovil inštitúciu vrchného veliteľa ozbrojených sil v osobe predsedu Výboru obrany krajiny a určil jeho základnú právomoc. Ustanovil tiež funkciu hlavného veliteľa ozbrojených súkromí PLER na obdobie vojny.

- Sejm menoval arm. gen. Wojciecha Jaruzelského za predsedu Výboru obrany krajiny — vrchného veliteľa ozbrojených súkromí.

- Státna rada menovala arm. gen. Wojciecha Jaruzelského za

hlavného veliteľa ozbrojených súkromí na obdobie vojny.

- Návrh zmien v zákone o hospodárskej reforme dostali na posudenie sejmové komisie a Spoločenskohospodárska rada.

- Návrh zákona o širení kultúry, o právach a povinnostach pracovníkov širenia kultúry majú podrobne prerokovať patričné sejmové komisie.

- Sejm schválil zákon o ustanovení medaily Za účasť v bojoch pri obrane ľudovej moci.

- Schválený „devízový zákon“ zabezpečuje spravodlivé práva občanov, vytvára zákonité záruky devízových kont, na ktorých občania zhromaždili 600 miliónov dolárov. Navrhovalo sa zrušiť ešte platné obmedzenia a zvýšiť dôveru k bankovým kontám.

Na druhom zasadnutí 5. decembra Sejm o.i.:

- Oboznámil sa s informáciou o stave bezpečnosti a verejného poriadku v krajine.

- Schválil zákon o výnimconom stave, ktorého základným cieľom je ochrana štátu a základných záujmov spoločnosti v mimoriadnych situáciach.

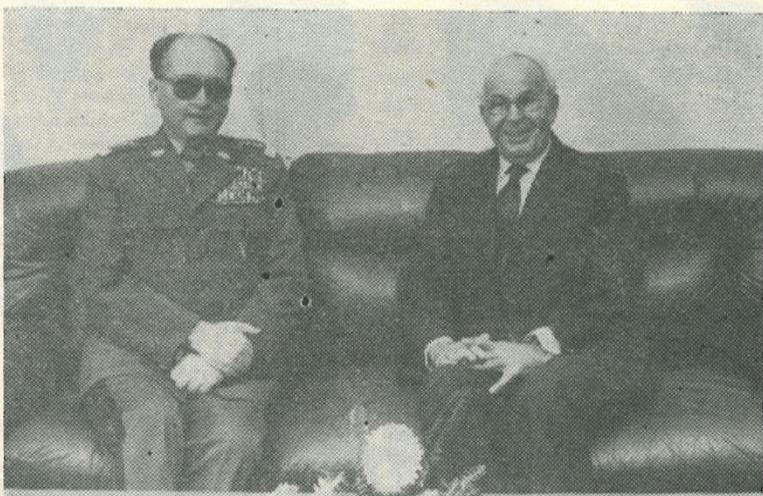
- Noveloval pasový zákon, ktorý teraz presnejšie určuje nevyhnutné požiadavky, aké musí splniť občan, ktorý cestuje do cudziny.

Na oboch zasadnutiach Sejm zároveň uskutočnil zmeny v zložení vlády.

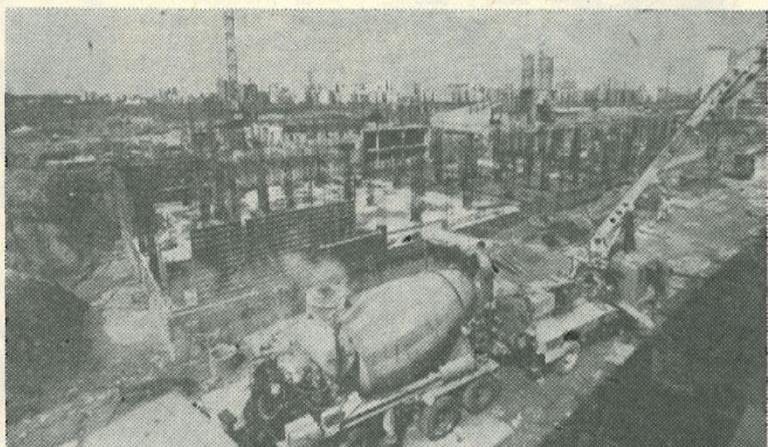
V ČÍSLER:

V zajetí hviezdy	6
Odvaha k činu	8
Škola na úpatí	
Babej Hory	10
Novoročná trofej	13
V Pekelníku sa pekelne fažko žije	20

*Krajanská
porada
str. 16-17*

PRIATEĽSTVO A SPOLUPRÁCA. Na pozvanie ÚV PZRS, Státnej rady a Rady ministrov PLER bola v Poľsku v dňoch 30.11.—1.12. t.r. na oficiálnej priateľskej návšteve stranicko-štátnej delegácia ČSSR pod vedením generálneho tajomníka ÚV KSČ a prezidenta ČSSR Gustáva Husáka. Rokovania boli venované otázkam rozšírenia vzájomnej hospodárskej a vedeckotechnickej výmeny, ako aj aktuálnej medzinárodnej situácií. V podpísanom na záver spoločnom komunikáte sa o.i. zdôrazňuje nutnosť vyvíjať ďalšie úsilie pre prehľbenie vzájomnej prospěšných vzťahov a všeobecnej spolupráce. Gustáv Husák bol vyznamenaný Veľkou stuhou Radu zásluhy PLER, ktorú mu udeliila Státna rada k 70. narodeninám. Československý host odovzdal Rad Klementa Gottwalda Wojciechovi Jaruzelskému, udelený pri príležitosti jeho 60. narodenín. Počas pobytu delegácia ČSSR o.i. navštívila mechanické závody URSUS. Na snímke: Wojciech Jaruzelski a Gustáv Husák.

STAVENISKO Celoštátneho onkologického centra v novej varšavskej štvrti Ursynów. Bude to hlavné poľské stredisko pre liečenie rakoviny na základe vedeckých výskumov. Zatiaľ túto funkciu plní Onkologickej ústav Márie Skłodowskiej-Curieovej, založený v r. 1932 ako Rádiový inštitút z iniciatívy a za spolupráce M. Skłodowskej-Curieovej.

SKATULKA Z HONKONGU. Na okoli Gdanska a Sopotu filmová skupina nakrúca nový televízny film „Skatulka z Honkongu“. Dejovú osnovu filmu tvorí boj proti pašovaniu narkotíkov — kokainu v Gdansku koncom dvadsaťtych rokov. Scénár napísal Sławomir Sieradzki a Piotr Piter, ktorý zároveň film režíruje. Hlavnú úlohu hra Piotr Fronczewski. Popri ňom vystupujú Piotr Garlicki, Stefan Friedman a ďalší. Autorom snímok je Grzegorz Kędzierski, vedúci výroby Michał Zabłocki.
Na snímke: záber z nakrúcania filmu „Skatulka z Honkongu“.

DOHODA ZVÄZU ROL'NÍKOV S REZORTMI POĽNOHOSPODÁRSTVA A CIEN

Pripomeňme, že Celoštátny zväz rolníkov, krúžkov a rolnických organizácií sa aktívne podieľal na príprave rozhodnutí o cennach za polnohospodárske výrobky vo výkupe a o cennach na výrobné prostriedky. Žiaľ, nie všetky návrhy rolníkov podané do Zväzu boli splnené. Z toho dôvodu sa Hlavná rada CZR KaRO (KZR, KIOR) písomne obrátila na Predsedníctvo vlády a návrhy rolníkov boli predmetom rozhovorov, ktorých výsledkom sú konkrétné závery.

Riadiac sa rozhodnutiami XI. spoločného plenárneho zasadnutia ÚV PZRS a HS ZES a nutnosťou postupného dosahovania sebestačnosti krajiny v produkcii potravín, uznali za nevyhnutné využitie všetkých možností efektívneho rastu produkcie s výrobnými možnosťami a spoločenskými potrebami. Táto spoluúčasť v najbližšom čase zahrnie o.i. nasledujúce otázky:

1. Ocenenie ekonomických podmienok polnohospodárskej produkcie:

• Obdobné prognózovanie vytvárania sa ekonomických podmienok polnohospodárskej produkcie, najmä prognózy príjmov. Prvé, predbežné hodnotenie sa uskutoční v IV. štvrtroku t.r.

2. Zaistenie maximálnej krmovinovej pomoci zo štátnej zásob pre producentov ošípaných:

• Za účelom zníženie výrobných nákladov na chov ošípaných pomocou zvýšenia efektívnosti využívania krmív je dôležité zvýšenie vysokobielkovinových koncentrátorov v spojení s dodávkami jatočných ošípaných do 70 kg na 1 kus.

3. V súvislosti so signálmi, že v mnohých oblastiach krajiny výkupná cena mlieka je nižšia ako stanovená cena o zvýšení výkupných cien platná od 1. júla t.r. Ministerstvo pre ceny, Ministerstvo polnohospodárstva a hospodárenia potravinami a CZR, KaRO spoločne s Ústrednými zväzmi mliekárenských družstiev a Celoštátnym zväzom chovateľov a producentov dobytka uskutoční analýzu a zaistí dodržiavanie ustálených výkupných cien.

4. Uskutočnenie krokov smerujúcich k

zlepšeniu ekonomických, výrobných a organizačných podmienok výroby a dodávok mlieka:

• Nevyhnutné sú zvýšené dodávky chladničiek a dojaci stroje;

• Minister pre otázky cien sa zaviazal, že urýchlene preskúma opodstatnenosť cien výrobkov pre produkciu mlieka, najmä chladničiek;

• Zlepšenie si vyžadujú ekonomické podmienky rolníkov pri nákupe prostriedkov pre produkciu mlieka pomocou zaistenia bankových úverov;

• Uznali za účelné zavedenie kontraktácie mlieka, za ktorú by bola stanovená vyššia výkupná cena.

5. MPAHP (MRiGŽ) spoločne s CZR, KaRO sa obrátili na Radu báň, ministra financií, predsedu NBP a predsedu Banky pre hospodárenie s potravinami o zvýšenie vyplácaných úverov pre súkromne hospodáriacich rolníkov ešte v roku 1983.

6. Majú byť preverené tzv. ekonomické podmienky hydinárskej výroby s prihládnutím na požiadavky trhu a hmotné podmienky jej rozvoja.

7. CZR, KaRO, Zväz chovateľov oviec a MPAHP uskutočnia tento rok analýzu ren-

tability chovu oviec a jej výsledky predložia zodpovedným orgánom.

8. Z dôvodu rastu dopravných nákladov CZR, KaRO navrhuje zvýšenie poplatkov za dovoz a vykládku cukrovej repy z tohoročnej kampane.

9. Ceny traktorov:

• maloobchodné ceny traktorov domácej výroby, ktoré kupujú súkromní rolníci, vzrástli o 39 percent za plánovaného zvýšenia ceny okolo 30 percent. Maloobchodná cena traktorov mala byť zvýšená od 1. januára 1984, zatiaľ ju zvýšili od 1. júla 1983.

• CZR, KaRO navrhuje zabezpečiť podmienky kúpy traktorov rolníkmi, ktorí dostali prídeľy tento rok podľa cien spred 1. júla t.r.

• Minister pre otázky cien a Minister polnohospodárstva a hospodárenia potravinami navrhli zabezpečenie kúpy traktorov podľa cien spred 1. júla t.r. jedine pre rolníkov, ktorí obdržali prídeľ s termínom realizácie v prvom polroku. Zasa rolníkom, ktorí majú prídeľ na druhý polrok t.r. navrhli riešenie, ktoré by im zaistili úvery na pomoc pri kúpe traktorov za vyššie ceny. V otázke cien traktorov domácej výroby v tomto roku nedosiahli dohody. R.Z.

Na spišských a oravských poliach pracuje čoraz viac traktorov. Na snímke: krajania Ján Kubásek so synom Štefanom a Františkom Šíškovičom (sprava) z Kacvínna pri konzervácii tohto mechanického pomocníka (Foto J.S.)

PÍSALI O ROL'NÍKOCH

„ODRODZENIE“

Taký názov má nový týždenník, ktorý sa naposledy objavil v novinových stánkoch. Bude propagovať politický a spoločenský obsah PRON-u a je adresovaný všetkým vrstvám a kruhom. V prvom čísle Odrodzenia prof. Ryszard Manteuffel, významný znalec ekonomickej-polnohospodárskej politiky piše v článku:

ČEST ROLENÍKA

„Rôzne povolania sa objavujú a strácajú. Roľníctvo ako povolanie je večné. Neexistuje iná možnosť výživenia sveta, len cez biologické procesy v rastlinách a zvieratách. Človek nájde môžu veriť vo výživu chemicky výrobenými pilulkami, bez účasti ozivenej prírody, bez účasti fotosyntézy. (t.j. za účasti slnečného sveta — Ž.)

Poľnohospodárstvu, ako nepominuteľnej kategórii, patrí viacero pozornosti, než sa mu dostáva doposiaľ, patrí mu tiež úcta. Aj tu-

dia, ktorí ostávajú v rolnickom povolani, by si ho mali vážiť.

V priemysle rôzne vyrábané tovary sa objavujú a miznú. Nahradzujú ich stále nové. Avšak väčšina rastlín a zvierat existovala v rolnictve skoro od samého jeho začiatku. Tiež živé bytosti podliehajú jedine vďaka ľudskej práci stálemu zdokonaľovaniu a zmenám. V lesníctve, oprotom o monohorúce rastliny, existuje krásne príslovie „Neboli sme, bol les. Nebudem, bude les“. Toto príslovie má slúžiť rozvíjaniu úctu k stromom, ktoré v normálnych podmienkach žijú dlhšie ako my. To isté príslovie by bolo možné prirovnáť k rolnictvu, nie k jednotlivým rastlinám či zvieratám, ale k celému druhu. „Neboli sme, bol obilie, nebudem, bude obilie.“ Podobne možno povedať o jednotlivých druchoch hospodárskych zvierat. Táto nepominuteľnosť druhov vzbudzuje úctu k prírode a k jej dielu. Úctu musí tiež vzbudzovať prudká dynamičnosť oživenej prírody. Vegetácia sa rozvíja v sade, kde je trocha zeme, vlahy a svetla!

Stále spolunažívanie a styk rolníka s oživenou prírodou mu umožňuje pochopenie biologické procesov, aké prebiehajú v každom živom organizme, aj ľudskom, chráni ho pred stále viacej pretechnizovaným svetom.

„ODGŁOSY“

ROK ALEBO MILÉNIUM?

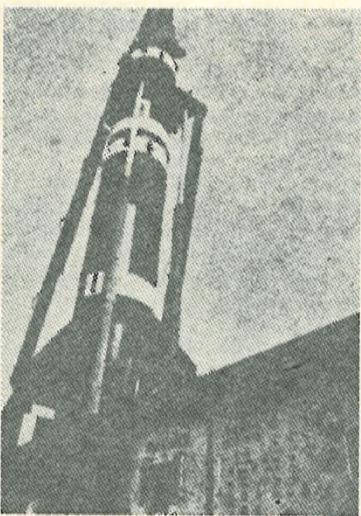
Eugeniusz Iwanicki v 43. čísle časopisu Odglossy piše:

„Roľník chce stabilizáciu. Chce mať pod nohami pevnú pôdu. Hovorí sa mu, že od neho závisí vyživenie krajiny a zároveň sa zvyšujú ceny na náradie a stroje, za náhradné súčiastky a za služby poľnohospodárstva. Kolujú mýty o bohatstve. Ale kolík tí boháči sú na vidieku. Dvaja, traja v jednej dedine. A ostatní? Prevažne starčekovia dožívajú spolu so zakrpateným gazdovstvom, ktoré žiadajú mladý nechce od nich kúpiť.

Roľník chce mať náradie. Samozrejme, je. Lemeše, ktoré sú mäkké ako palacinky, vidly, ktoré sú ohýbajú, ako keby boli zo stearínu, kosy uložené obrátené čiže pre lavákov, klince mäkké ako vosk, kladivá, ktoré namiesto toho, aby klepali kosy, splošťujú sa ako vyvalkané cesto...

Roľník chce pôdu. Ale tú najlepšiu, nie tú V. VI. triedy. Je pravdou, že Státny pôdný fond jej má veľké množstvo, ale čo na tejto pôde vyrastie bez hnojiv a strojov?

Preto nielen od roľníka závisí, či budeme mať dostatok chleba a mlieka, či mäso budeme mať na lístky rok, alebo po celé milénium?“

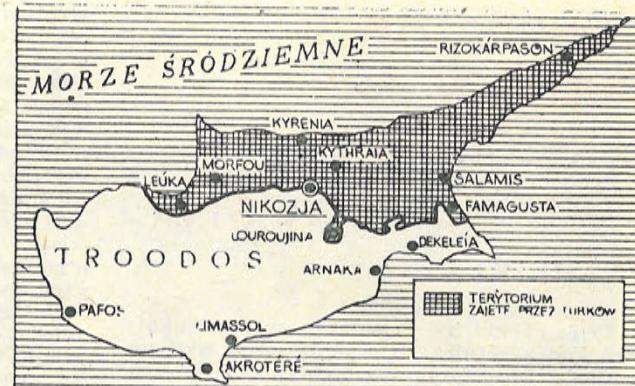
JADROVÁ HROZBA. Posledné rozhodnutia Spojených štátov a ich európskych spojencov zo Sveroatlantického paktu o rozmiestení nových amerických rakiet stredného doletu s jadrovými hlavicami Persching 2 a Cruise spôsobili zvýšenie medzinárodného napäťa a vážne ohrozili mier.

v Európe a vo svete. Nebezpečenstvo jadrovej vojny rýchlosťou stúpolo najmä po rozhodnutí Bundestagu o rozmiestení týchto rakiet na území NSR a súhlase s ich inštalovaním vo Veľkej Británii a Taliansku. Je to brutálny pokus o narušenie rovnováhy síl na našom kontinente. V takejto situácii bol Sovietsky zväz nútenej prerusiť ženevské rokovania o obmedzení jadrových zbrojení — o čom čítame vo vyhlásení Jurija Andropová — lebo ich počítanie nemalo žiadne výhľadky na úspech a súčasne podniknúť ďalšie opatrenia pre zistenie svojej bezpečnosti a iných socialistických štátov. Keď píšeme tieto riadky už sa začalo inštalovať americké rakety v spomínanych troch štátach, čo vzbudilo veľké znepokojenie celého pokrokového sveta. V mnohých štátach sa konajú masové demonštrácie proti tomuto zbrojeniu. Na snímke: raka Persching.

DURBAN. Protirassistická demonštrácia, počas ktorej obyvatelia hindského pôvodu sa dožadovali rovnakých práv pre všetkých občanov Juhoafrickej republiky. V tejto krajine žije okolo 600 000 Hindcov, ktorí pracujú hlavne v obchode a remesle. Apartheid ich zaraduje do kategórie medzi čiernymi a bielymi občanmi.

PAKISTAN. Situácia žien v Pakistane nikdy nebola ľahká, ale naposledy sa začala zhoršovať. Tak napr. Výbor pre otázky islamskej ideológie schválil nedávno zákon o svedeckých výpovediach, podľa ktorého je výpoved' jedného muža rovnako dôveryhodná ako dvoch žien. Veľký nátlak na obmedzenie práv žien vyvíjajú islamskí kňazi. O.i. naliehajú, aby všetky pakistanske ženy chodili so zakrytou hlavou. Nemôžu sa zúčastňovať športových pretekov spolu s mužmi, a keď, tak len v prípade, že divákmami budú ženy. Iba 14% žien v tejto krajine vie čítať a písat, jedno percento žien zastáva vedúce, spravidla podradnejšie, funkcie v štátnej správe. Sice terajší prezident vytvoril osobitné ministerske Oddelenie pre otázky žien, ale ani ono nemôže urobiť veľa pre zlepšenie ich postavenia, ktoré je prakticky otrocké. Naposledy sa však zdvihla vlna protestov. V Kárači a Lahore vzniklo tzv. Fórum akcií žien, ktorého účastníčky manfestovali na uliciach za svoju rovnoprávnosť. Na snímke: vidiecke ženy v Pakistane pri svojich každodenných povinnostях.

KYPR: vyhlásenie separatistického štátu. Rauf Denktaš, predstaviteľ kyperských Turkov, je jedným z iniciátorov rozhodnutia o vyhlásení nezávislé Tureckej republiky severného Kypru, ktoré pribíjal parlament turecké spoločnosti na ostrove. Denktaš se již delší dobu vyjadroval pro vyřešení kyperské otázky. Neuspôrádané vzťahy mezi kyperskými Řeky a Turky vedly v lète 1974 k turecké invaze na Kypr a k rozdeleniu ostrova. Turecké správè bylo podrizeno asi 36 percent území Kypru, obydleného Turky, ktorí tvorí 20 proc. všech obyvateľov ostrova. Již v únoru 1975 Denktaš proklamoval vytvoreni federálneho štátu kyperských Turkov na území okupovaném tureckým vojskom a stal sa jeho prezidentom. Nový štát uznala jedinè Ankara. Jednání mezi oboma národnostními skupinami na Kypru od roku 1975 neprienesla dosud dorozumění, ktoré by umožnilo odstranit rozdelení země. Rozporu se prohlubovaly. V červnu 1981 Turci zvolili vlastní parlament. Vytvoreni nové republiky je krokem škodlivim budoucnosti Kypru. Na snímku mapa Kypru.

ÚTOKY IZRAEĽSKÉHO LETECTVA na domocné pozície organizácie Moslimského oslobodenia nedaleko mesta Baalbek, odvetná akcia francúzskeho letectva za septembrový bombový atentát na hlavný stan americkej námornej pechoty a sídlo francúzskych vojakov v Bejrúte, boje v Tripolise medzi silami verními Arafatovi a „vzbúrencomi“ z Al Fatah — to je iba fragmentársky obraz situácie v Libanone, ktorú neustále sprevidzajú mediačné misie zamerané na zastavenie bojov.

November bol mimoriadne ťažký pre Arafata a jeho priaznivcov. Keď stratiли posledný tábor v Badavi, Arafat oznamil, že „jeho sily a on sám budú bojovať do konca“. Zatiaľ „vzbúrenec“ jednostranne zastavil palbu a zodpovednosť za opäťovne boje zložili na Arafata. Pripomeňme, že konflikt s Arafatom sa začal po stykoch, aké šéf OOP nadviazal s jordánskym kráľom Husajnom. Disidenti z Al Fatah podozrivajú Arafata, že je schopný prijať všetky Husajnové návrhy týkajúce sa utvorenia jordánsko-palestínskej konfederácie na okupovanom území, obsiahnutom v Reagánovom pláne a podpísanom sa pod Pax Americana na Blízkom východe. Na snímke: Jásér Arafat.

ŘEDITEL MĚSTSKÉHO MUZEA V BRÉMÁCH
Hartmut Müller předal Hlavnímu archivu dávných akt jedenáct královských dokumentů, týkajících se nadaci a šlechtických privilegií. Dokumenty pocházejí ze XVII. století nosí pečetě Jana Kazimíra a Michala Korybuta Wiśniowieckého.

POTOMKOVIA. 100. výročie narodenia Mussoliniho sa stalo skutočným festivalom pre jeho stúpcovcov. Miesto narodenia viedu — Predappio sa stalo Mekkou neofašistov. Naša snímka ukazuje vzdanie pocty dučemu práve v Predappio za účasti

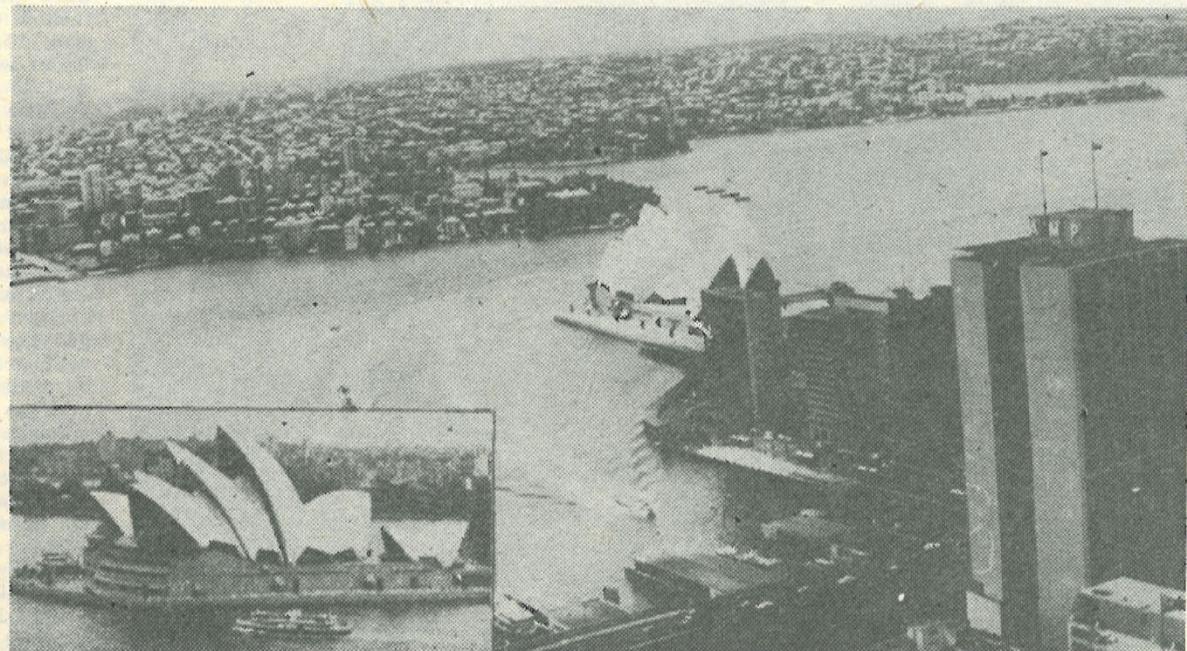
jeho 70-ročného syna Vittorio a šéfa neofašistického Movimento Sociale Italiano (MSI), Giorgio Almirante. Toto výročie nahľalo viacoraz do plachiet neofašistom, ktorí v nedávnych voľbách získali 2,5 mln hlasov (o. 1,5 percenta viac, t.j. toľko, ako socialisti).

Oslavy začali už na prelome roku. Na obrazovkách talianskej televízie ukázali karieru a úspechy diktátora. Po prvýkrát vystupovali vodecove deti: 70-ročný Vittorio a 74-ročná Edda, ktoré spomínali „dobrého otca rodiny“. Vittorio napísal scenár a sám režiroval film Benito Mussolini, mio padre. Ako detektívku poszeralo 12 mln Talianskych programov štátnej televízie RAI. Všetci vodecovi ľudia: dokonca ani Kojak nemal taký úspech. Zasa Mussoliniho vnučka, Alessandra (na snímke) sa objavila na obálke Playboya...

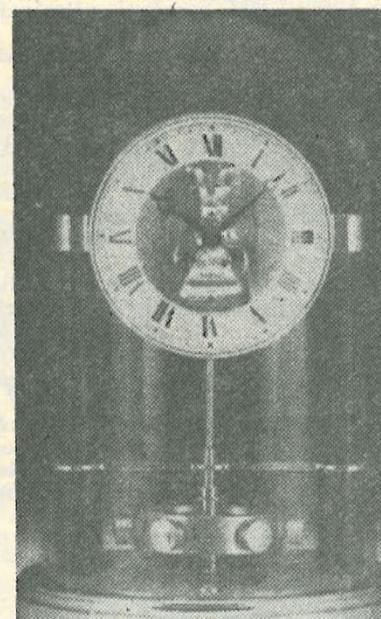
AUSTRÁLIE. Australské hlavné mesto Sydney, ležiaci na jižnom pobreží, má už tri milióny obyvateľov a je hlavným strediskom politického a hospodárskeho života Austrálie. Charakteristickým prvkem jeho architektury je proslová budova opery, otevrená pred deseti lety. Bohužel, nyní je opera až do roku 1988 zavřena a uvnitř prešťastovávaná, protože kromě koncertných sál je v budově len nevyhovující a stisnené miesto pre operu, navíc se špatnou akustikou. Přestavbu povede autor pôvodného projektu, dánsky architekt Jörn Utzon. Bude to vlastne návrat k jeho pôvodným plánom, ktoré Australanov z úsporných dôvodov během stavby podstatne změnili.

Na snímku: Panorama prístavu v Sydney s budovou opery, v levém dolním rohu charakteristická silueta opery.

REVÍZIA PROCESU LUTHERA. Po prvýkrát od času vydania slávnej buly z r. 1521, ktorou pápež Lev X. exkomunikoval Martina Luthera, vydali pápežský dokument, ktorý podvažuje správnosť vtedajšieho postoja katolíckej cirkvi voči osobe a tvorcovi reformácie. Je to list uverejnený vo Vatikáne, ktorý Ján Pavol II. napsal holandskému kardinálovi Johannesovi Willebrandsovi, predsedovi sekretariátu pre otázky jednoty kresťanov. Kardinál Willebrands sa mal zúčastniť v mene Apoštolskej stolice na oslavách 500. výročia narodenia (10. novembra 1483) Lutheru v hlavných luteránskych strediskach v NSR a NDR.

Ján Pavol II. uznáva vo svojom liste „hlbokú nábožnosť“ autora „95 téz“, ktorých vyhlásenie v r. 1517 bolo začiatkom najhlbšej deľby v katolíckej cirkvi a konštatuje, že táto deľba mala „oveľa hlbšie korene“ ako „slabé chápanie skutočného katolicizmu zo strany Lutheru“. Pápež vidí vinu oboch strán. Je nevyhnutné — konštatuje — pokračovanie v historických výskumoch za účelom dosiahnutia „spoločnej interpretácie minulosti“. Podľa vatikánskych pozorovateľov, tento dokument nie je „anulovaním“ exkomuniky Lutheru, ale je nepriamou predpovedou revízie procesu, ktorého následkom bolo exkomunikovanie Lutheru. (Podľa dopisovateľa PAP v Rime, Mirosława Ikonowicza).

VEČNÉ HODINY. Hodiny bez naťahovania, batérií, či slnečného článku, boli po prvýkrát zhotovené už v roku 1929. Sú uzavreté pod hermetickým skleneným prikllopom a zmeny teplostoty ovzdušia — stačí zmena o pol stupňa — rozlážujú alebo stahujú plyn vo vnútri, ktorý stačí k pohunu hodinového stroja. Hodiny na plynový pohon sú dnes vyrábajú v Taliansku.

Snímky: CAF, UPI, AFP, APN

V ZAJETÍ HVĚZD

Jižní Čechy se nedají přirovnat k rodnému Tišnovskou Antoninu Mrkose, přednímu československému astronому, a s prostředím Vysokých Tater nemají už vůbec nic společného. Mají svůj zvláštní, osobitý, neopakovatelný ráz. Nejdříve pomalu, jakoby nesměle, nahlíží pracovník Československé akademie věd do kraje, země zamýšlené.

Klet začíná lákat, protože nabízí stejně tolik jasných nocí jako observatoř na Skalnatém plesu, někdy je jich dokonce více. Je tu čistý a průzračný vzduch s velkou dohledností. Podmínky v mnohem předčí Ondřejov (hvězdárna ve Středočeském kraji, poz. red.). Je tu vše, co astronom ke svému pozorování potřebuje. Klet je místem, po jakém vždy toužil. Situaci hodnotí z hlediska svých odborných nároků na klimatické podmínky, ale je tu ještě něco více, co se nedá přesně definovat. Vztah k tomuto kraji člověkem prorůstá jako neviděné vlásečnice života.

V šestašedesátém roce, když se po odchodu gymnaziálního profesora matematiky a fyziky Polesného do důchodu uvolnilo místo ředitele českobudějovické hvězdárny, přijal nabídku k vykonávání této funkce. Příliš dobré věděl, že na pozorování komet a další vědeckou práci, zejména zpočátku, bude mít hodně málo času, ale to ho neodradilo. Znal už zdejší lidi i kolektiv spolupracovníku, a to vytvářelo nadějně vyhlídky. V osmačtyřiceti letech se pouštěl do díla se stejným nadšením jako před deseti lety, když se chystal do Antarktidy nebo po návratu z totálního nasazení v Německu do Vysokých Tater. Poutník znova našel svůj pevný cíl.

Českobudějovická hvězdárna potřebuje rekonstrukci, je nezbytné dokončit objekt hvězdárny na Kleti a vybavit ho moderním zařízením. A nejen to. Situaci může podstatně změnit stavba nové kopule. Jedna nová, sedm let nevyužitá konstrukce, se nabízí v Praze. Hvězdárna na Petříně ji ochotně předisponezuje do jižních Čech, což by hodně pomohlo.

V době, kdy se v Československu začínají připravovat oslavy pětistého narození Mikuláše Koperníka, bylo vhodné pustit se na Kleti do díla. V Praze chystají k tomuto jubileu velkou výstavu, v Bratislavě před novou budovou univerzity vztyčí pomník

hvězdáře světového jména... A v jižních Čechách, uvažuje astronom Mrkos, by uctili památku Mikuláše Koperníka způsobem nejčеннějším. Najde však porozumění pro tu myšlenku stranických orgánů kraje, okresu i města? „Souhlasíme. Investice se najdou. Když bude investor, budeme stavět.“ Stavba se stává součástí programu mnoha jednání o rozvoji kraje a města.

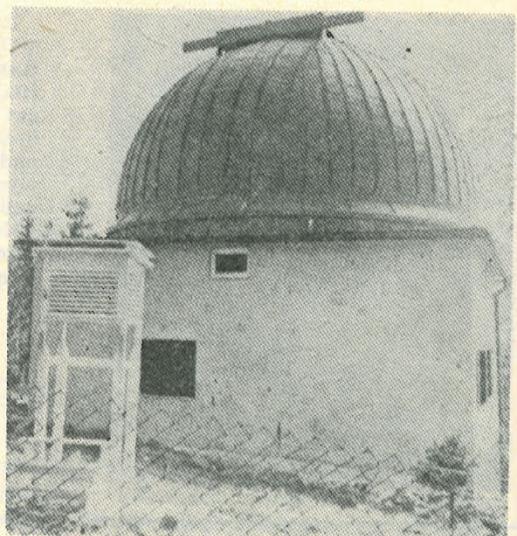
Hvězdárna na Kleti patří rozsahem své práce mezi pět nejúspěšnějších světových observatoří, které se zabývají výzkumem komet. Radí se například k Mount Palomaru v Kalifornii; nic na tom nemění fakt, že v porovnání velikosti a technického vybavení je to trpaslík u obra, že je jako planetka Ceres u planety Jupiter.

Úkol státního plánu určuje Kleti výzkum komet, planetek a meteoritů, malých těles sluneční soustavy. V posledních letech se vyskytuji většinou komyte slabé nebo nevýhodně položené. Od Westovy komety z roku 1976 žádná jasná nebyla, pozornost tedy patří planetkám.

Od dob profesora Guise Piazziho se mnoho změnilo. Je nezbytné, jak říkají na Kleti, udělat ve vesmíru, ve starých pozorováních planetek pořádek, jakýsi generální úklid. Pomáhají proto identifikovat kosmická tělesa, svým pozorováním smazávají různá provizorní označení, přispívají k rádné evidenci. A samozřejmě objevují nové planetky.

Pozůstatky minulých let se nedají odstranit hned, ale nyní je v celém světě zaveden jednotný postup hlášení, registrace a pojmenování nových těles. Mezinárodní astronomická unie k tomuto účelu zřídila ústřední kancelář pro astronomické telegramy a cirkuláře. Od roku 1922 do roku 1964 měla sídlo na hvězdárně v Kodani, potom přesídlila do Spojených států amerických. Vše nyní směřuje do Smithsonian Astrophysical Observatory. Pravidelně depeče dostávají i na Kleti dálkopisem, cirkuláře a oběžníky doručuje obvyklým způsobem pošta. Klet je tedy pevnou a spolehlivou součástí celosvětové pozorovací sítě a patří v ní na přední místo.

Každý kto posílá světové centrále telegramy o objevu, nese osobní zodpovědnost za správnost údajů, všechny musí být bezpečně ověřené. Na omluvu není ani snaha

V roce 1973 byla na Kleti slavnostně předána do užívání nová astronomická kopule, která nese jméno Mikuláše Koperníka.

po dosažení co největší pohotovosti. Objev se připíše na jméno toho, kdo první posílal zprávu. A nové objevy dostanou jméno toho kdo je udělal. Definitivní označení je ovšem možné teprve tehdy, když je známa dráha vesmírného tělesa. Jsou případy, kdy to trvá i několik let, objekt dostane někdy jméno i podle toho, kdo vypočítal jeho dráhu. V tabulce objevů můžeme například číst: 1948 III. — Mrkos, 1952. V. — Mrkos, 1953. X. — Mrkos, 1955 III. — Mrkos... Jde rok za rokem a přibývají další. V posledních letech se jméno Mrkos objevuje i v jiné souvislosti. Svět zná nejen jeho jméno, ale i jeho pracoviště na Kleti.

Postup v hlášení komet a planetek je stejný, ale pozorování a zjišťování planetek na rozdíl od komet je úplně jiné. Planetky jsou velice malá tělesa a zaznamenávají se výhradně fotografickou cestou. Pohybují se, až na některé výjimky, poměrně pomalu. Za týden se žádná neztratí a pokud počasí dovolí, lze je i za měsíc dost spolehlivě identifikovat a najít. Ovšem i v tomto případě musí mít astronom a jeho spolupracovníci nezměrnou výtrvalost a trpělivost.

Je nezbytné prolistovat katalogy a oběžníky a identifikovat tam známé planetky. Když je zřejmé, že se jedná o nový objekt, začíná další pozorování, které trvá podle možnosti od jednoho do tří měsíců. Výsledky takového pozorování dřívají dobrý předpoklad k výpočtu dráhy. Jsou to ovšem předpoklady a údaje, které musí zpracovat také samičinný počítač Minsk na Malostranském náměstí. Tam jednu polohu vypočítají za čtyřicet sekund. Za měsíc jich na Kleti potřebují asi sto, což znamená hodinu práce. Dřívější výpočet ruční kalkulačkou vyžadoval 120 hodin práce. Když jsou údaje k dispozici, mohou na Kleti kódovat telegram do světové centrály. Planetka dostane předběžné označení a potom nezbývá než čekat, až oběhne svou dráhu, je v přísluní a třikrát se dostane do zorného úhlu dalekohledu.

Astronom a jeho spolupracovníci musí mít nezměrnou výtrvalost a trpělivost. Jejich časový rozvrh se nepodobá snad žádnému jinému povolání. A pravděpodobně málokdo by byl ochotný obětovat své práci to, co oni.

Pro ně to není práce. Oni jsou obrazně i doslova zajatci hvězd. Dávají vše, co mají, dávají sami sebe. Nemají to pro slávu ani pro peníze. Dělají nejrůznější výpočty, ale určitě by nedokázali vypočítat protihodnotu. Nic z toho se nedá vyjádřit korunou nebo jinou měnou. Oni by se o to ani v nejskrytější myšlence nepokusili. A kdyby snad ano, pak by určitě nemohli být tam, kde právě jsou.

Do konce září 1982 objevili na Kleti už 578 planetek. Pozorování dále pokračuje...

Klet, obrazně řečeno, pomáhá dláždit cestu do vesmíru budoucím generacím.

(Z knihy Antonína Jakeše V zajetí ledu a hvězd, Jihočeské nakladatelství, České Budějovice 1983.)

Astronom Antonín Mrkos.

ŠTETCOM A RYTCOM O ORAVE

Tromi slovami pedagogička, umelkyňa a aktivistka možno veľmi zjednodušene a obrazne charakterizovať doterajšiu činnosť krajanky Lýdie Mšalovej z Hornej Zubričice. Samozrejme ani tieto slová nie sú v stave odovzdať pravdu o človeku, ktorý svoj život upísal detom, umeniu a našej Spoločnosti. V dnešnom príspevku by som chcel aspoň v krátkosti načrtiť jej doterajšiu životnú a umeleckú dráhu.

Krajanka Lýdia Mšalová sa narodila 23. júna 1933 v Hornej Zubriči v chudobnej rolnickej rodine. Tuná rástla a učila sa spoznaťať neľahký život Oravcov. Vo vojnovedom období absolvovala päťročnú základnú školu a neskôr za jeden rok skončila 6. a 7. tr. V r. 1950 na zvláštne povolenie mohla nastúpiť do novootvoreného slovenského lycea v Jablonke, ktoré úspešne zavŕšila skúškou dospelosti zo všeobecných predmetov. Po trojmesačnom kurze zložila zároveň skúšky z pedagogických predmetov. Potom sa už začalo jej „dobrodružstvo“ na učiteľskom chlebíku a jeho prvu zastávkou sa stala základná škola v Pekelniku. Avšak vzdelaťať sa neprestala. Už v r. 1960 začala diaľkovo študovať slovenský jazyk na Jagellonskej univerzite v Krakove. V r. 1966 začala pracovať vo svojom rodisku — Hornej Zubriči v škole č. 2. Jej túžbou bolo však oddávna štúdium výtvarného umenia, o čo sa pokúšala bezvýsledne niekoľko rokov. Konečne v r. 1975 ju prijali na odbočku Slezskej univerzity v Tešíne. Štúdium v odbore výtvarnej výchovy absolvovala s výborným prospechom a v 1980 získala titul magistra. Medzitým zo zdravotných dôvodov začala učiť iba na polovičnom úvádzku a prestáhala sa do školy č. 1, kde učí výtvarnú výchovu a slovenčinu.

Snaha kr. L. Mšalovej o ukončenie výtvarnej školy nie je vôbec náhodná. Nadanie a záujem o výtvarné umenie sa prejavovali u nej od najmladších rokov. Najviac sa v detstve tešila farebným ceruzkám, ktorými jej rodičia dovoľovali „čarbať“. Postupne sa zdokonaľovala a už ako niekoľkoročné dievča kreslila portréty svojich najbližších a navštěvníkov. Prvé olejové farby si kúpila už ako učiteľka, keď bola na organizačnej schôdzi KSČaS vo Varšave. Maľovala samozrejme bez žiadnej odbornej prípravy a začiatky bývajú vždy ľažké. Jej prvým učiteľom a kritikom bol bývalý výtvarný redaktor Života Miloslav Holub. Postupne spoznávala ďalšie maliarske a výtvarné techniky a počas štúdia aj grafiku, z ktorej si najviac oblúbila linoleoryt.

Jej umelecká tvorba nie je príliš bohatá. Ved' bola to iba mimopracovná činnosť, jej komišek. A predsa aj to, čo doteraz namaľovala, svedčí o jej veľkých možnostiach. Vo svojej tvorbe sa sústredila predovšetkým na ukázani krásy Oravy a zvlášť Hornej Zubriči, o ktorej sa vyjadrila, že je najkrajším záklutím tejto oblasti.

Krása Oravy to nie sú len krajinky — hovorí kr. L. Mšalová — ale predovšetkým oravský človek a jeho každodenná mozoľnatá práca. Tvorí známená ďal' umelecky — plasticky výraz videnu. Už vopred viem, ako na mojom plátnе bude výzerať to, čo chcem na ňom namaľovať. A je ešte strašne veľa vecí, ktoré by som rada zvečnila štetcom alebo rytcom, až sa bojím, že to nestihнем.

DOMINIK SURMA

Z jednej misy, linoleoryt.

Olovrant na poli, linoleoryt.

ODVAHA K ČINU

EMA REZÁČOVÁ

MRÁZ

Byla už tma, když musela ještě vyrukovat před dům, aby odhrabala sníh, který padal bez přestání. Při tuhému mrazu byl drobounký, málem jako zmrzlá mlha, a byly ho další hromady.

Vrátila se z ulice prokřehlá. Nos ji zábly navzdory šále, kterou si do tmy omotala celou hlavu tak, že z ní koukaly jen oči, a navzdory vlněným palečnicím jí zalezlo za nehty, až se ji dělalo mdlo. Když v zádveří střásala z kožíšku sníh, kocour se za ní přitáhl pootevřenými dveřmi z chodby, jako by ji šel přivítat — což ji dopálilo.

„Tobě tu bylo líp než mně tam venku, co?“ — spustila na něho.

Leč — nevmyšlela se nakonec do své zlosti? Nebylo jí vhod, že její příchod jím hnul? A nelichotilo jí vlastně i to, že před chvílí shledala, jak žívá noha se v ulici neodvážila do té psiny? Ze při svém věku, a tedy hrđinský, se k tomu odhodlala jediná? Únavu, kterou si přiznávala jen nerada, pocitila naplno, až teprv když se převlékla do županu. Nejraději by si byla vlezla rovnou do postele. Jenže na to bylo dosud brzo. Jít na lože dřív než v deset hodin neodpovídalo režimu, který si zavedla a přísně dodržovala. Pro ni by to znamenalo, že se poddává lenosti — třebaže večery trávila ráda u televizoru. Tentokrát však propásala vysílání televizních novin, na něž byla skutečně zvědavá, a naopak ji vůbec nelákalo dívat se na inscenaci Radúze a Mahuleny, aniž na co jiného i z dalšího programu, který, to věděla předem, bude vánočním tématem protažený tak bohatě jako zaječí zadek špekem, určený na druhý vánoční svátek. Letos ho nepeklá. Letos ne!

Úlevný, málem vítězný pocit, který v ní vzbudilo tohle pomyšlení, dlouho nevydržel. Brzy jej vystřídala podivná tíšeň, ježíž původ stará paní sic rozpoznaala, vyznala se v něm, a přesto, že se jej snažila odehnat jako pro-

Prózy a hry Emily Řezáčové, která se 17. listopadu t.r. dožila osmdesáti let, dosud většinou zachycovaly proměny ženské psychiky a jejich prostřednictvím společenský vývoj. Nejprve romány z nakladatelství pro středí vyprávěly o ženině snaze uplatnit talent (Spička chce k novinám, 1934; Čertovo kolo, 1944), později divadelní hry zobrazují

hrdinčin rozporný vztah k socializaci venkova (Tichá vesnice, 1949; Panenská jablka, 1954) nebo její konflikt s rodiči (Jana, 1955). Nakonec autobiograficky laděný pětidílný román představuje v širokém záběru jeden ženský osud: dětství v upadajícím světě živnostníků (Pozlacené dno, 1968), mládí mezi literáty první republiky (Lesklá bída, 1970), manželství s nadaným spisovatelem (Tantalovy slasti, 1974), tihu protektorátních let (Kde přezimují motýli, 1976) a samotu stárnoucí vdovy po válce (Modrý vějíř, 1979).

V novele Mráz (1981), z níž otiskujeme výňatky, autorka nechává starou paní během vánočních svátků samotně čelit všem nástrahám, které jí v sněhové pohromě nachystají jak věci v bytu, domě, zahradě, tak složité vztahy mezi dětmi, příbuznými a sousedy. Způsob, jakým se hrdinka novely nepoddává stáří a přehodnocuje minulé zkušenosti, mění soukromný zážitek na působivé podobenství odvahy k činu až do konce, do slábnoucích záblesků lidského vědomí.

PETR POSLEDNÍ

Chodila tedy; myslila znova na svou rodinu v horách a znova se ujistovala, že o ni nemusí mít strach. Jsou tam nakonec uvězněni nepohodou stejně jako Lenka s rodiči nebo Fanouš se svou Vlastou u švagra. Měl rozum, že nejel tou svou fórovou aerovkou, ale vlakem! S ní by se náramně těžko dostával zpátky domů — a tohle bude bezprostředně zlý problém pro všechny motoristy. (...)

Rozsvítila lampičku na nočním stolku. Budík vedle ní ukazoval druhou hodinu s půlnoci. A pak, ve chvíli, jako by prozřela: odhadla s naprostou jistotou, že nikoliv venku na ulici či kde, ale tady, tady v domě se něco přihodilo! A od tutéž prapodivný zvuk, jako když něco někde uchází, uniká, snad, probub, i teče, poněvadž zároveň šumí, ale taky sype a rachotí... A to nemohlo být a bezpochyby mení nikde jinde než dole — buď ve sklepě nebo v prádelně! (...)

Na prahu kotelny pak zkameněla jako Lottova žena a zírala vytříštěnýma očima na tu spoušť a pohromu. Co ji způsobilo, uholila na první pohled: praskla vodovodní roura! Ta, která byla ve zdi pod sklepním okénkem — pod tím právě, které nešlo dovrátit a jímž také sem lezl kocour — a vedla na záhradu, kde ústila ve zdi kohoutkem. Ten arcí už od konce listopadu byl obalený hadrem, který ale zřejmě nestačil uchránit vodu v rourě před zamrznutím. Na okýnko se pozapomnělo... Kdo předpokládal, že uholí takové mrazy? (...)

Na dlouhé uvažování nebylo kdy. Tady byla drahá každá vteřina. A raději si ani nepřipustit myšlenku, jak by to bylo dopadlo, když by se byla probudila až v obvyklou ranní hodinu!

Chtit se dovolat něčí pomoci bylo beznadějně — to pochopila okamžitě. Telefon nefungoval. Byla noc. Venku tma a hlavně náledí. Vydat se na ně mohlo pro ni dopadnout katastrofně. Byla tu sama a musela si sama poradit. Vzít rozum do hrsti a hlavně jednat. Jednat!

Co tedy nejdříve? Zavřít vodu pro celý dům, jasně. Její hlavní uzávěr byl tady dole. Lež bez vody taky přece nemohla zůstat. Takže: napustit si ji! V koupelně do vany; v kuchyni do kbelíků a hrnců a kastrolů... Mezitímco si udílela povely, vyběhla už do schodů a vykonávala jedno po druhém v rychlosti a pořádku, úsporně vypočítanými pohybami. (...)

Cerná kaluž za dveřmi se zdála nevelká, ale to bylo opravdu jen zdání. Ve skutečnosti byla snad bezedná. Voda zpod hromady se totiž do ní ustavičně stahovala. Když byla stará paní skoro přesvědčená, že dál už ji zbyvá vybrat jen pouhou trochu, než se vrátila s vyprázdněným kbelíkem, bylo tam nově nadělení; další dávka, na ni jakoby zámrně a zlomyslně nachystaná. (...)

Až konečně přece jen stanula suchýma nohami, obrazně řečeno, u kotle!

Kresba: Areta Fedaková

PROSINEC

JAROSLAV SEIFERT

Jak je to dálno: bílé střechy,
pod prsty zlato na ořechy,
maminka sladké mandle krájí
a děti ani nedutají.

SLOVNÍK ŽIVOTA (106)

Uvádzame slová, ktoré podobne znejú, ale majú odlišný pravopis a iný význam:

y,ý

býček (mladý býk)
býčisko (veľký býk)
bylina (rastlina)
hystéria (duševná choroba)
kryštál (útvar)
kryštálový (cukor)
lysý (plešivý)
lyže (na lyžovanie)
blýska sa (o blesku),
blyská (vták)
zlyhať (pušká zlyhá);
myl (umývať)
mýli sa (od mýliť sa)
mýlka (omyl)
mylný (chybný)
pýcha (nadutosť)

i,i

bičík (malý bič)
bičisko (veľký bič; rúčka biča)
bilnica (časť voza)
história (dejiny)
krištál (kameň)
krištálové (sklo)
lis, lisy (prístroj)
líže (lízať, on líže)
blízko (opak daleka)

líhať (do posteľe)
milá (žena), milá (dlžková miera)
milý (človek)
Milka (meno)
miňnik
pichá (on pichá)

POLSKY

krzesiwo
krzew
krzewiasty
krze-
wić
krzewiē się
krzta, krzyt
ani krzty
krztusić

SLOVENSKY

kresadlo
ker
krovitý
šírit,
budíť
rozrastať sa
omrvinka
dusit

ČESKY

křesadlo
keř
keřovitý
šířit,
budit
rozrůstat se
drobet
ani trochu
dusit

krztusić
się
krzyczeć
krzyk
krzykacz
krzykliwość
krzywa
krzywda
krzywdzi-
ciel
krzywdzić
krzywica
krzywić
krzywizna
krzywo
patrzać
krzywodziōb
krzywonogi
krzywoprzy-
sięstwo
krzywoprzy-

dusit sa,
silno kašlať
kričať
krik
krikľúň
hrmotnosť
krivka
krivda
krivdi-
tel
krivdiť
krivica
krivit
krivost
pozerať
nevraživo
krivonus
krivonohý
krivoprísaz-
níctvo
krivoprísaz-
ník

dusit se,
silně kašlat
křičet
křik
křikloun
halasnost
křivka
křivda
člověk působi-
cí křivdu
křividit
křivice
křivit
křivost
dívat se
nevraživě
křivonoska
křivonohý
křivoprísež-
nictví
křivopríse-
žník
křivý
kříž
mařit
plány
křížovka
křížek
kněz
kniže
kniha

ZIMA

Spod širokého klobúka
široký úsmev mám tak rád.
Lebo je môj.

A v ňom je všetka krása zimy,
jak do kostí sa tisne rukami premrzlími.
Vo vrecku zimníka radosťou zaťaté päste.
A zimník hreje jak oči dvoje na zamrzutej ceste.

Mne biele rukavice, vám biela kožušina — milá
hladi líce zapýrené,
ktoré vám zima vetrom zafarbila.

Niet väčšej sťasti a väčšej sily v človekovi,
ako keď zimu premôže, úsmevom bielym ju prikryje,
keď vietor mrazivý zavyje.
Však na uliciach šedivého mesta je tisíc očí,
ktoré ti napišu žalobu na čelo vyjasnené,
na ruky hodia ti okovy tisícočí.
A každý z tých chudákov, ktorími zima lomcuje,
žaluje:

Môj zimník, pane, ešte odpočíva
vo sklede pána Bindensteina.
Nám biednym je skutočnosť chladná, nedoprajná.
A lásku moju, čo mi pánboh dal,
svet mi prikul k šijaciemu stroju, svet ju vzal.
A márne hľadať medzi tisícimi
premrzlími.

Spod širokého klobúka
široký úsmev nenávidím..
Záň sa stydim.

Tajemství patrné je tlačí,
stromek je svázán na pavlači.
Pak náhle ako o sklo mince
zazvoní zvonek. Tiší, tiší
je smutek vždycky při vzpomínce.
Čas letí prudce! Třeskni číši.

Vo Veľkej Lipnici na Orave sú až štyri základné školy. Avšak iba v jednej z nich, v Základnej škole č. 4 v Privarovke sa vyučuje slovenčina.

Cestou do školy, ktorá sa nachádza 1 kilometr povyše poslednej autobusovej zastávky, skoro na úpäť Babej hory, v prekrásnom oravskom zákuťí, stretávame dvoch malých prváčikov. Rezko si vykračovali, bez viditeľnej námahy zdolávali jednu zo svojich povinností. Avšak viem si predstaviť dochádzku malých veľkolipničanov z tých najodľahlejších končín Privarovky počas sychravej jeseň a za mrazivých zimných fujavíc.

Mohutná, ako na tunajšie podmienky, školská budova stojí hned povedla cesty, a na prvý pohľad vzbudzuje dojem priestrannej budovy. Riaditeľom školy č. 4 je Emil Kowalczyk, človek, ktorý svoju prácu upísal Orave a jej tradíciam, často však chápanych príliš jednostranne. S oravskými tradičiami sa tu stretáva človek na každom kroku, oravskými ľudovými exponátmi je výzdobená školská chodba a zdá sa, že v regionálnom oravskom duchu sa výchováva tunajšia mládež. Samozrejme, má to aj svoje dobré stránky, učí láske k rodisku, k svojej oblasti. Na druhej strane však odvádzá pozornosť mladých ľudí od jej národného pôvodu, zastiera skutočnosť, že na Orave žijú Slováci.

Škola č. 4 v Privarovke je pomerne nová hoci do užívania ju odovzdali ešte v 1959; v r. 1975 ju čiastočne modernizovali a dobudovali prístavbu — zázemie pre rekreačné účely. Škola má k dispozícii 8 učební, v ktorých 183 žiakov učí 11 učiteľov.

Ako na vidiecke podmienky, naša škola je pomerne dobre vybavená — vrávi riaditeľ E. Kowalczyk. V didaktickej činnosti je priemernou na Orave. Máme veľa schopnej mládeže, ale aj takú, ktorá v učení zaostáva. Dobre sa tu pracuje a taktiež spolupracuje s rodičmi a rodičovským združením, ktoré pre naše deti organizujú rôzne príležitostné podujatia.

Väčšie úspechy má škola v mimoškolskej činnosti. Pod vedením riaditeľa tu pôsobí detský folklórny súbor Herodky, ktorý dosiahol viaceré úspechy.

Slovenčinu sa v tunajšej škole učí 12 žiakov z 2., 3. a 4. triedy v jednej skupine po tri hodiny týždenne. Vyučuje ju učiteľ Milan Tworzyk, ktorý slovenský jazyk spoznal len z osobných kontaktov so Slovenskom a zdokonáľoval sa v ňom na prázdninových jazykových kurzoch na Slovensku.

O možnosti vyučovania slovenského jazyka sme informovali žiakov v každej triede, hovorí M. Tworzyk. V období zápisov sa na slovenčinu prihlásilo 16 žiakov, keď však

ŠKOLA NA ÚPÄTÍ BABEJ HORY

Učiteľ Milan Tworzyk so svojimi žiakmi: Jana Antalčíková, Gražina Bandyková, Žofia Bandyková, Miroslav Gombárik, Monika

Jagielka, Uršula Jagielka, Bohuslav Kramár, Janina Kramárová, Alžbeta Ziembová, Žofia Ziembová a Marek Živčák.

začiatocné nadšenie vytriedali všedné školské povinnosti, niektorí žiaci na vyučovanie prestali chodiť.

S vyučovaním slovenčiny zatiaľ nie sú problém. Čiastočný nedostatok učebnic vyriešil učiteľ dovozem z prázdninového kurzu zo Slovenska. Medzera v detskej literatúre vyplnili knihy, ktoré dostali z UV KSCaS. Veľkou pomocou vo vyučovaní sú slovenské detské časopisy, deti si ich veľmi obľúbili, radi ich čítajú a netrpezlivovo na ne čakajú.

Citeľný je však nedostatok gramatických pravopisných tabuľ, pracovných listov a zošitov zo slovenského jazyka.

Stretávam sa aj so skupinkou žiakov slovenčiny, ktorí ma vítajú pekným dobrý deň a pokúšajú sa odpovedať aj keď veľmi nesmelo na prvé otázky. Lúčim sa s nimi so želaním úspechov.

Na záver by som chcel len podotknúť, že v Základnej škole č. 4 v Privarovke jesť všetky podmienky pre vyučovanie slovenského jazyka. Je len škoda, že tamojšia krajania nevedia využiť možnosti a neposielajú naďačne viac detí, čím najviac krividia svojim ratolestiam.

Text a foto: D. SURMA

LUDIA ROKY DECEMBER – PROSINEC

1.XII.1918. Island sa stal nezávislým štátom spojeným s Dánskom personálnou úniou, s osobitnou vládou a parlamentom. Zahrňuje ostrov nachádzajúci sa v severnej časti Atlantického oceánu, vo vzdialosti 400 km na východ od Grónska a ok. 1000 km na západ od nórskeho pobrežia. V 13. storočí si Island podmanili Nóri a v ďalšom storočí Dáni. V r. 1874 Island získal obmedzenú autonómiu a 17. apríla 1944, na základe referenda, ktoré sa uskutočnilo v súvislosti s uplynutím termínu únie s Dánskom, Island sa stal suverénnou republikou.

6.XII.1953. Vo Varšave umrel jeden z najoriginálnejších súčasných poľských básnikov, Konstanty Ildefons Gałczyński, lyrik, satirik a humorista. Okrem veľkého množstva básni napísal aj niekoľko dramatických skladieb, bol autorom divadelných hier pre rozhlas a veľmi populárnych, uverejňovaných v Prekroji, fejtónov Dopisy s fialkou a divadielka Zelená hus. (nar. vo Varšave 23.I.1905).

7.XII.1941. Japonsko neočakávane zaútočilo na americkú leteckú a morskú základňu Pearl Harbour na Havajských ostrovoch v Tichom oceáne, čo znamenalo začiatok vojny proti USA a Veľkej Británii. O štyri roky neskôr Nemecko a Taliansko vypočovali voj-

nu spojeným štátom, čím sa vojna v Európe premenila na svetovú vojnu.

10.XII.1948. Valné zhromaždenie Spojených národov schválilo Všeobecnú deklaráciu ľudských práv.

11.XII.1903. V Prahe umrel Martin Hattala, významný slovenský jazykovedec, pedagóg a publicista v tzv. matičnom období, autor prvej slovenskej mluvnice vydané v r. 1850 ako Gramatica Linguae Slovenicae a Krátke mluvnice slovenské (1852) — základu slovenského pravopisu (nar. 4.XI.1821 v Trstenej).

16.XII.1898. V Zemianskom Lieskovom sa narodil Ján Smrek, vlastný menom Ján Čietek, slovenský národný umelec, básnik mladosti, lásky, krásy prírody a ľudskej radosti, prekladateľ svetovej literatúry: Villona, Puškinu, Petőfihu, Tuwima, Corneilleho, a iných.

Ako chlapec osirel a svoje detstvo prežil v modranskom sirotinci. Dvadsaťročný bol fronthovým vojakom v Palestine a v r. 1918 sa vrátil po Čiernom mori cez Odesu do oslobođenej vlasti. Jeho prvá báseň venovaná Heydukovi vyšla v Slovenskom denníku v r. 1916, pracoval v redakcii Národných novín v Martine, stal sa členom redakcie Slovenského denníka. V r. 1924 v Prahe vydal Zborník mladej slovenskej literatúry, od r. 1925 redigoval Edíciu mladých slovenských autorov a v r. 1930 v Prahe vydával mesačník Elán. Neskôr redigoval edíciu Slovenská

tvorba a v r. 1931 vydal reprezentatívny zborník Slovenská prítomnosť literárna a umelecká. Jeho veľmi bohatá básnická tvorba zohrala dôležitú úlohu vo vývinе slovenskej literatúry. Nezakrýval oči nad ľudskou biedou ani nad vystávalcami, ktorí sa išli plaviť morom... V jeho veršoch odzneli ľudské tragédie obdobia druhej svetovej vojny, protest proti fašizmu a jeho nefudnosti. Hlásal vieri v ľloveka, humanizmus. Básnickým dielom a svojou prácou zaujal popredné miesto v slovenskej národnej kultúre.

16.XII.1948. Vo Varšave sa konal Zlúčovaci kongres Poľskej robotníckej strany a Poľskej socialistickej strany, na ktorom bola utvorená Poľská zjednotená robotnícka strana. Za predsedu ústredného výboru PZRS bol zvolený Bolesław Bierut.

16.XII.1918. Na I. zjazde vo Varšave, zo zlúčenia poľských robotníckych strán: sociál-demokracie Poľského kráľovstva a Litvy, ako aj Poľskej socialistickej strany ľavice, vznikla Komunistická robotnícka strana Poľska, neskôr do 1938 — Komunistická strana Poľska.

17.XII.1903. Bratia Wilbur a Orville Wrightovi, americkí konštruktéri a piloti, pionieri letov na motorových lietadlach, v Kitty Hawk (Severná Karolina) na dvojplošníku, ktorí sami vybudovali, uskutočnili prvý let na svete na motorovom lietadle. V r. 1908

RADOŠŤ UČIT

Základná osemročná škola v Krempachoch bola mojou prvou školou, kde som sa naučila čítať abecedu a písat písmenka. Preto som s radosťou navštívila celý učiteľský zbor, triedy a lavice, s ktorými som strávila osiem rokov. Na školu a prvých učiteľov rada spomínam. Cítila som ako škola žije a dýcha detskou veselosťou. Na školskom dvore bol veľmi hlučno a rušno. Na chodbu doliehal hlas z tried, preto som ľahko uhadla, aký predmet sa vyučuje v tej alebo inej triede. Na chvíliku som zastala pred dverami prvej triedy a s nadšením počúvala ako prváci krásne čítajú a opakujú spolu s učiteľkou prvé písemné slovenskej abecedy.

O škole a jej každodennej živote som sa rozprávala s riaditeľkou školy Michalínou Kalatovou.

Základnú školu navštevuje v tomto roku 180 žiačov z toho 75 detí sa učí slovenčinu. Krempašskú mládež vychováva 11 učiteľov. Je to veľmi dobrý kolektív, vládne tu milá atmosféra. Našou povinnosťou — hovorí M. Kalatová — je vstupovať deťom myšlienky, vedomosti, usmerňovať ich a poukazovať na dobro. Robíme to niekedy s námahou, ale výsledky sú viditeľné. Musíme prezradiť, že riaditeľka školy učí už v Krempachoch 28 rokov. Ďalej pokračuje — mládež po skončení základnej školy študuje na stredných a vysokých školách, odkiaľ odchádzajú s diplomom magistra, inžiniera, pedagóga, lekára atď.

Ako som si všimla, žiaci sú disciplínovaní, kamarátsky, veľa brigádnicky pracujú v prospech školy a prostredia. Škola má už 31 rokov a je malá. Chýbajú tu najmenej dve triedy, dobre vybavené učebne. Najväčším problémom detí, mládeže a volejbalového družstva je cieľný nedostatok športového ihriska a telocvične, kde by sa šport úspešne rozvíjal.

Nedostatok tried — hovorí riaditeľka — sme už na pár rokov vyriešili. Pre naše potreby sme prenajali súkromný dom, kde sme dve izby zariadili ako triedy. No, najlepšie by bolo rozšíriť školskú budovu.

Škola spolupracuje s riaditeľstvom Obecného kultúrneho domu, spoločne organizujú slávnosti pri rôznych príležitostach. Veľmi osozňá je spolupráca s rodičovským združením.

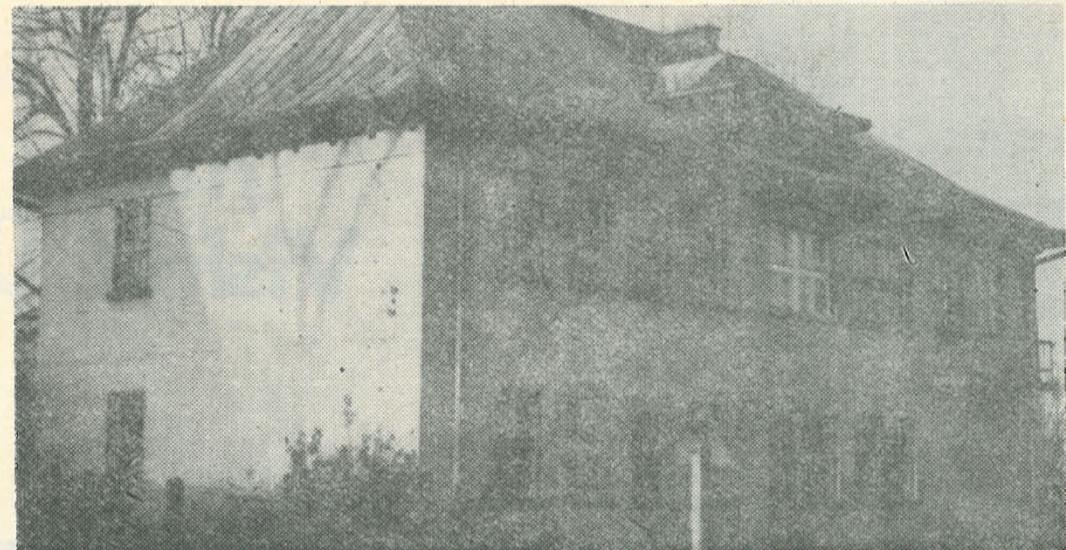
uskutočnili aj prvý let s cestujúcimi.

20.XII.1928: V zasadacej sieni Staromestkej radnice v Prahe za účasti 123 predstaviteľov československého politického, kultúrneho a hospodárskeho života a za účasti 24 významných krajských funkcionárov z Rakúska, USA, ZSSR, Poľska, Juhoslávie a z ďalších zemí bol založený vrcholný orgán starajúci sa o Čechov a Slovákov v zahraničí, dnes Československý ústav zahraničných spolupracujúcich s mnohými krajanmi vo svete, v tom i s KSCaS v Poľsku.

20.XII.1968: V New Yorku umrel John Steinbeck, významný americký spisovateľ, autor realistických románov zo života Kalifornie, o. i. Myši a ľudia, Hrozná hnev, Perla, Zima našho horka a Na východ od Edenu, ktoré spracovanie s tým istým názvom sme prednedávnom videli v televíznom seriáli. Laureát Nobelovej ceny v r. 1962 (nar. 27.II.1902 v Salinas v Kalifornii).

23.XII.1943: Sovietska armáda začala západne od Kyjeva veľkú zimnú ofenzívnu, v ktorej sa zúčastnila 1. československá samostatná brigáda utvorená na území ZSSR.

24.XII.1978: W Nowogródku (alebo Zaosi pri Nowogródku) sa narodil Adam Mickiewicz, najväčší poľský básnik, dramatik, spisovateľ a publicista. Zväzok jeho Poézií sa uznal za počiatok poľského romantizmu. V nasledujúcich rokoch vydal: drámu Gražina

ním. Organizujú deťom výlety, tradičného Mikuláša a Deda mráza a na koniec roka vždy prichystávajú odmeny pre výborných žiakov. V škole pôsobia záujmové kružky ako: spevokol dievčaťa a chlapcov, bábkové divadlo, športové a technicko-branné, kde žiaci majú možnosť rozvíjať svoju záujmovú činnosť a záľuby. Za posledné roky krempašská škola získala pekné úspechy. Žiaci sa radi zúčastňujú rôznych súťaží a olympiad a sú hrdi v výsledkoch, ktoré dosiahli svojou prácou. Vo vojvodiskej súťaži „Pionierska pesnička“ mládež z Krempach obsadila I. miesto a odmenou bol dvojtýždňový tábor v NDR, ktorého sa zúčastnilo 14 pionierov.

Slovenský jazyk sa v Krempachoch učí už 38 rokov bez väčších problémov. A keď sa vyskytli, riešili ich v priebehu školského roka. Preto tiež na nedostatok učebných pomôcok, detských kníh a literatúry sa nestážajú. Knižnica rastie, z roka na rok pribúdajú nové a krásne knížky, čo si deti vedia docenit.

Slovenský jazyk v prvej a druhej triede vyučuje učiteľka Anna Moszová, tretiu až ôsmu Mária Bryjová. Učia sa tri hodiny v týždni, obyčajne sú to prvé alebo posledné hodiny. Tu sa do rozhovoru tiež zapájajú učiteľky slovenčiny a chvália sa úspechmi svojich žiakov.

Najviac sa teším — hovorí učiteľka Anna Moszová — mojim prvákom, ktorých mám tento rok desať. Sú to veľmi usilovní žiaci. Pozorne ma počúvajú a sledujú ako im vysvetlujem a pišem na tabuľu. Viem, že

sú prítomní telom a dušou, preto bez akýchkoľvek fažkostí látku rýchlo zvládnu. Tešia sa z každej novej vety, ktorú už sami dokážu prečítať ba aj napísat. Prerušuje nás učiteľko Mária Bryjová a pokračuje: aj starší žiaci veľmi radi chodia na hodiny slovenského jazyka. So záujmom už sú sami čítajú o živote a krásach Československa. Väčšina žiačov usilovne a ochotne pracuje. Svedčia o tom výsledky tohorečnej recitačnej súťaže, v ktorej sa zúčastnilo 8 žiačov a dosiahli pekné úspechy. Za odmenu dostali diplomy, pekné kníhy a platne. Radosti bolo neurekom. Ďalej hovoria: žiaci si oblubili slovenské deťské časopisy, ktoré posielala Matka slovenská, páčia sa im a s radosťou ich čítajú.

V mene celej školy chcela by som poďakovať — hovorí M. Kalatová — Ústrednému výboru Spoločnosti za pekné rozprávky pre deti, platne a knižky pre mládež, ktoré nám každý rok posielajú, ako aj Miestnej skupine v Krempachoch za dobrú spoluprácu a starostlivosť o našu školu. Veríme, že naša spolupráca sa bude ďalej priaznivo rozvíjať. Ďakujem taktiež Matce slovenskej za krásne časopisy, na ktoré žiaci netrpezlivovo čakajú.

Na záver som počula peknú myšlienku: sme spokojní a tešime sa, že naša fažká práca nie je bezvýsledná. Z každého úspechu detí a aj dospelých Krempašanov súme hrdi. Preto v takejto škole je radosť pracovať.

Text a foto: ANNA KRISTOFFEKOVÁ

a typicky romantické Dziady (Tryzna). Mickiewicz vypovedaný z krajiny piše v Rusku Sonety, Krymské sonety a Konráda Wallenroda. V Drážďanoch vzniká jeho najvýznamnejšia romantická dráma Dziady (Tryzna) III. časť a v Paríži polská národná epopeja Pán Tadeáš. Do francúzskeho hlavného mesta, v ktorom strávil 23 rokov svojho života prišiel v auguste 1832. Vycestoval z Paríža iba trikrát. V r. 1832 prednášal na univerzite v Lausanne (Švajčiarsko) rímsku literatúru. Rok 1848 — rok Jari národom strávil v Taliansku, kde z poľskej mládeže organizoval legiu nesúcu jeho meno. Potom na jej čele prešiel celý Apeninský poloostrov a bojoval po boku Talianov proti Rakúsku. Po treti a poslednýkrát opustil Paríž v septembri r. 1855. Odišiel vtedy do Konstantinopola (Istambul), kde umrel 26.XI.1855.

25.XII.1938: V Prahe umrel Karel Čapek, významný český prozaik a dramatický spisovateľ, novinár a publicista, ktorý živo reagoval na spoločenské problémy, autor mnohých románov a poviedok, aforizmov a filozoficko-satirických divadelných hier, protifašistický činiteľ o. i. na medzinárodných kongresoch PEN-klubu. Písal romány zobrazujúce katastrofálne vize budúcnosti civilizácie: Továreň na absolútne, Krakatit, Vojna s mlokmi preložené do mnohých svetových jazykov, v tom do poľštiny (nar. 9.I.1890 v

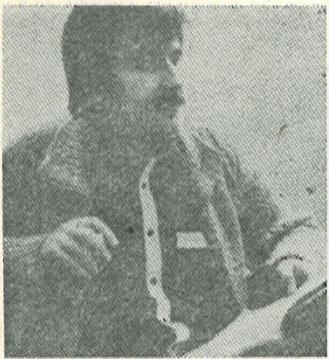
Malých Svatoňoviciach, Krkonoše).

20.XII.1963: V Krakove umrel Gustav Morcinek, poľský spisovateľ úzko spojený so Sliezskom, bádateľ sliezskeho folklóru a písca sliezskej zeme. (o. i. Vyrúbaná chodbaj, Ložisko Joanny, Ondraszek a in.) (nar. 25.VIII.1891 v Karvinej).

27.XII.1953: V Zakopanom umrel Julian Tuwim, významný poľský básnik, satirik a prekladateľ, spoluzakladateľ a popredný predstaviteľ básnickej skupiny Skamander, autor mnohých lyrík (o. i. Krvavé slová, Sedma jeseň, Planúci obsah, Poľské kvety) a básni pre deti (nar. 13.IX.1844 v Lodži).

31.XII.1943: Pred 40. rokmi rokovalo vo Varšave prvé konšpiračné zasadnutie Krajinského národného rady (KRN). Na tomto zasadnutí vypracovali programovú deklaráciu, výzvu poľskému národu vyzývajúcu do ozbrojeného boja s hitlerovským okupantom až do oslobodenia krajiny; zvolili aj predsedníctvo KRN, ktorého predsedom sa stal Bolesław Bierut.

KRN na svojom prvom zasadnutí utvorila aj Armiu ľudovú, ktorá bola všeobecne podriadená Ústrednému výboru PRS a hlavné velenie zverili gen. Michałowi Roli-Žymierskemu. Po oslobodení KRN plnila úlohu dočasného parlamentu, povolala 2. júla 1944 Poľský výbor národného oslobodenia (PKWN), ed 31. decembra 1944 Dočasná vláda.

Lektorom pre slovenčinu je na Jagellonskej Univerzite v Krakove PhDr. Marián Servátko. Foto: V. Hák.

Ako sme slúbili v júnovom čísle Života, uverejňujeme článok Vladimíra Háka z časopisu Slovensko o študentoch slovakistky na Jagellonskej Univerzite v Krakove.

Krakov je zatiaľ jediným mestom v Poľsku, kde sa slovenčinu dostanete vysokoškolským diplom. Slovakistov — či presnejšie slovakistky — nájdete v budove Inštitútu slovanskej filológie Jagiellonskej Univerzity. Z centra starého mesta — Rynku Głównego — sa treba pýtať najprv na Teatr Bagatela a od neho je to ešte päť minút rezkej chôdze smerom k hotelu Cracovia.

Nie je ich veľa, v pomere napríklad k počtu študentov ruského jazyka. Už na prvom poschodi vás však vitrínka upozorňuje na prírastky slovenských knižných noviniek. Hneď sa tu cítite tak trochu ako doma.

Zaklopte na dvere knižnice a objavíte v nej aj čítareň slovenských časopisov. Vedľa seba ležia Nové slovo, Život, Svet socializmu, Roháč, Smena a ďalšie noviny a časopisy. V regáloch je zásluhou Ministerstva školstva SSR a Matice slovenskej celkom dobre zastúpená slovenská bibliotéria, ale aj odborné jazykovedené a literárnovedné učebnice a zborníky.

Ako sa však tunajším študentom učí násť jazyk, ktorý sice zemepisne nie je veľmi vzdialený, ale s ktorým sa bežne do styku nedostanú? Vedľa naša televízia sa v Krakove nedá sledovať a rozhlas tiež len sporadicky. Ani v dobre zásobených kníhkupectvách nenájdete slovensko-poľský slovník a z našej knižnej tvorby sa tu objavia prakticky len turistické príručky.

Slovenčina ako jednoodborové štúdiu sa tu vyučuje od školského roku 1968/69. Z predchádzajúcich ročníkov odovzdali už kus dobrej prekladateľskej a organizačnej práce bývalí tunajši študenti Danuta Abramowicz, Maryla Papierz, Krystyna Močko a Dominik Sowa. Ako lektor dnes v Krakove pôsobí PhDr. Marián Servátko z FFUK v Bratislave. Navštívil som jeho semináre v 1., 2 i 4. ročníku, kde sa prebrusovala hovorová slovenčina pomerne novinových textov, doteraz totiž ne-

Slovenčina nad Vislou

majú príručku na vyučovanie slovenského jazyka. Až v tomto roku by mali vyjsť jeho skriptá. Podstavy jazyka slowackiego ako prvá vysokoškolská učebnica slovenčiny v Poľsku. Na 260 stranach budú konzultačné texty s cvičeniami, hovorové zvraty a slovníček s 1500 najfrekvenčnejšími slovenskými slovami.

Dievčatá zatiaľ s rozparkmi krčia plecia pri otázke, ako cheú využiť svoje štúdium v praxi. Dokonca aj štvrtáčky, ktoré budú onedlho promovať. Zatiaľ si netrúfajú odhadnúť, či budú mať dostatok vnútornej energie na prácu, ktorá si žiada plné nasadenie — jazykové i organizačné schopnosti. Ich predchadcovia však dokázali, že to ide: vedľa vysoké antológie slovenskej poézie, novej slovenskej prózy, práce Alfonza Bednára, Kláry Jarunkovej, Hany Zelinovej, Milana Rúfusa, Vincenta Síkulu, Jána Lenču a ďalších.

To, že nie sú slovníky, také prepotrebne pri štúdiu jazykov, vari dlho nepotrívaj. Na krakovskom inštitúte pripravujú vydanie veľkého slovensko-poľského slovníka s až 70 tisíc heslami. Jeho opačná verzia sa zároveň chystá v Bratislave.

Zívý kontakt so slovenčinou však chýba najviac. Dievčatá boli sice u nás na Slovensku cez prázdniny, ale bol to skôr výlet ako študijný pobyt. Niektorým sa podarilo dostať aj na letný seminár SAS, ale záujem je vysoký, než možný počet miest. Najlepšie by boli jednodosemestrové študijné pobedy v Bratislave, podobné, na aké chodievali naši študenti ruštiny do Sovietskeho zväzu.

Ked' sa tak človek prejde Krakovom a nájde v ňom kultúrne strediská NDR a BER, dokonca aj Dom polsko-bulharského priateľstva, príde mu na um, koľko dobrého by tu mohlo vykonať československé kultúrne stredisko, hoci aj nevelké. S predajom kníh, platní, časopisov a plágátov, s premietaním našich filmov či s výstavami našich výtvarných umelcov a priemyselných podnikov. Lebo to, čo máme doma dobré, musíme ukázať v zahraničí my sami.

Ak sa teda rozhodneme podať družobnému Krakovu ruku, má ju tam už dnes kto prijať.

Štúdium slovenčiny v Krakove je ženskou záležitosťou. Posluchárne zapĺňajú študentky, ktorým učaroval tento slovanský jazyk a chcú sa v ňom zdokonalíť.

Bolo to v posledný deň roka. Teda na Silvestra. So Stefanom, mojím priateľom a tiež poľovníkom sme sa vybrali do hôr. Naša poľovná spoločnosť mala rest v ročnej dodávke zveriny. Dva diviaky alebo jelen by to vyrovnavali. Išli sme ako na hotové hore nad Sviniaru. Tam blízko prameňa potoka, ktorý sa tiež volá Sviniar, mali diviaky kalíšte. Je to v tejto partii lesa, kde rastie niekoľko mohutných bukov a dubov, ktoré skoro každý rok urodia bukvicu a žalude. Občas sme sa vyvliekli na chrbtoch až z Novák raz plevy, inokedy burgyňu a sem tam i zlomkové obilie.

Na stanovište sme prišli okolo obedu. Cez ďalekohľady sme spozorovali, že je pod stromami rozrýty sneh a z krmiva iba zvyšky.

— Ej, bisti, — učavil si Štefek, — keď aj Silvestra ozíliem, ale dnes niečo musí padnúť. Ešte tam zostalo voľačo burgyne. Aj keď je zmrznutá, ak nič iné diviak či jelen nemá, aj do tej sa pustí...

Vyštervali sme sa na skromný posed. Pár dosiek v rázsanche buka a niekoľko žrdieck na okrajoch, aby sa niekto odtiaľ neskytol. Nad hlavou jasná obloha. Sadli sme si na lavičku zbitú zo štangľoviny. Lepšie sme si pritiahli opasky na prešívanych bundách a stiahli baranice na uši až po krk. Nabili sme pušky. Štefek vytiahol plochú fláštičku s rumom, dal si poriadny glg a podstrčil si ju pod nos.

— To je pijatika, namôjveru. Sám som si ju... V laborotóriu. Pusti si a posúd.

Pochválil som jeho „výrobok“ a požadal som ho, aby sa sústredil na kalíšte. Diviak v zime totiž behá za potravou bez pravidiel, ktoré sú jeho ctnosťou v lete a na jeseň, keď dorazíva ovoce a ostatné zrnoviny. A tak môže sa dostať na dosrel, i keď ho najmenej čakáš. Štefek poslúchal a oči zapichol do zamrznutého kalíšta. Ja som sa zahľadol na prišťalgoch, ktoré zver vyznačila minulej noci. Najneskôr deň predtým. Zveri však kde nič, tu nič. Ani chlp, ani srst. Krehli nám od zimy nohy i ruky. Na Štefekové chlpate mihalnice sadol srieň. Rum nezostal v hanbe. Fláša bola prázdna. Načali sme moju litrovku borovičky. Hriala však iba hned po požití. Zima naberala na tvrdosť a zveri stále nič. Zrazu sa zotmelo, nad hlavami sa nám usadil nepozvaný a nepríjemný host. Hmla...

— Už len to nám chýbal... Čo robiť? — zamrmal Štefek. Nuž čo? Zist zo stromu a hľadať chatu na Sviniarke. Vedľa sme od nej necelých päťstô metrov. — Hútal som len tak pre seba. Vedľa ešte tak hodinu tu zotrvat a začnú nám omrzat nohy i ruky. Potrebujeme pohyb. To je naša záchrana. Tu na strome sa dá iba sedieť. Aj to nepohodlne. Prvý som zišiel dolu rebrikom a ukázal tak priateľovi že to ide bez väčšieho rizika. On však má chrom zahu. Na to som vtedy pozabudol. Už bol vari dva metre od zeme, keď zabetákal a vzápäť padol do zamrznutého snehu.

— Do čerta, noha, — zavzdychal. No zbohom. Už len to nám chýbal. Zlomená nebola, ale vytknutá určite. Tá dovtedy zdravá. Napriek iste veľkej bolesti som mu nedal oddýchnut. Ani sedieť, ani postať som mu nedovolil. Nutil som ho stáleho pohybu. Ináč by začal pomaly zamrzat. A to by bol jeho koniec. Pocit zodpovednosti i za neho mi pridal súl. Najprv som sa rozhadol nájsť našu stopu, po ktorej sme prišli až sem. Sli sme aj vedľa chaty, ktorá jediná by nás zachránila. V prvom rade potrebujem teplo a možnosť uvariť si čaj. To všetko závisí od toho, či chatu nájdeme.

Od Štefeka som sa mohol vzdialiť iba na niekoľko metrov. Naša stopa bola celkom zavita. Keďže som nechcel riskovať, že sa stratím v hustej hmle a riskujem aj život priateľa, vrátil som sa k nemu. Usiloval som sa, aby na mne nepobadal beznádej. Znova som ho nahnal do bolestivého pohybu. Tažko bolo v tej chvíli usúdiť, ako dlho bude v bezvýhodiskovej situácii. Pre každý prípad som mal v batohu aj druhú flášu borovičky. Treba šetríť. Borovičkou i jedlom. Vymeral som iba dva kalíšky. Ještě nebolo možné.

Jozef Géci

NOVOROČNÁ TROFEJ

Saláma i slanina boli stuhnuté. Aj chlieb. V chate by sme mohli rozložiť oheň. Ale čo tu? Snehu vyše kolien. Drevo je nasiaknuté vodou a zamrznuté. Ak sa mi však nepodarí zapaliť ho, zamrzne obaja. Ist' dalej do neznáma by bolo tak isto záhubou... Musím uspieť stoj čo stoj. Najprv som povyňoval všetky papiere z môjho i priateľovho batohu. Bol mastný od slaniny a teda bola nádej, že bude dobre horieť.

Hned pod našim bukom som čižmou a rukami tak na štyri metre v priemere odhrabal zmrznutý sneh. Ocitli sme sa akoby v zákope zo snehu. Nechal som v ňom priechod na nosenie dreva. Kde však v tomto nečase zohnať suchár na zakúrenie? Neostávalo iné ako silnejším polenom poodrážať jedľové letky z rebríka od posedu. Tie boli ako-tak suché. Keď sa za pomocí papierov konečne rozhoreli, vedel som, že máme vyraté. Navláčil som k ohňu snietiky a konáre. Tenšie i hrubšie. Jeden dlhší nám poslúžil ako lavica. Naň som posadil Štefka a prikril som mu chrbát mojím rezervným sviatkom. Vystrúhal som mu ražeň a sám si naň napichol poriadny kus slaniny. Jej príjemná vôňa pri opekaní a žiara ohňa nám obom zlepšili náladu.

Pri ohni sme sedeli a podriemkávali takmer do pol noci. Spredu nám bolo teplo, na chrbe nám však primrzala bielizeň a šaty.

Bolo tri štvrté na dvanásť, keď som začul od prameňa Sviniarke lámanie snietia a praskot zamrznutého snehu. Nebol to vietor, čo narušil pokoj hory. O chvíľu som počul i známe fučanie diviaka. A nie jedného. Prihnala sa ich celá črieda a tesne vedľa nášho ohňa. Prehnali sa popri nás ako víchor a tak blízko, že ich bolo rozmožnať podľa veľkosti. Staré a kapitálne kance, bachyne, lončiaky i tohoročné prasce. Vari zo deša. Rútili sa, no zamieril na ne bol kedy. Jednak som bol oslepený ohňom a priznám sa bolo to pre mňa také prekvapenie, že som aj zabudol na streľbu. Bol som zvedavý, čo tú čierňavu tak poplašilo v strede noci. Takýto nezvyčajný rozruch zveri môže narobiť iba škodná...

A v tom sa popri nás ako veľká búrka prehnalo stádo jelenej zveri. Mohutný jelen s vyplazeným jazykom dokonca zmiernil svoj beh a napriek hustej hmle bolo vidieť, ako sa mu z papule valí belostná para, znak toho, že už dlho s námahou beží a že je do krajinosti vyčerpaný. Strmo zastal a nervózne sa obzeral za seba. Keď ho dohnalo jelenie mlád'a, ktoré utekalo posledné, znova sa vzoprel a mohutnými skokmi doháňal svoje stádo.

Keď som videl, ako sa jelen správa, bol som si istý, že diviaky i jeleniu zver prenasleduje dáka šelma. Jelenie mlád'a sa pri-

bližilo k ohňu vari na desať metrov. Zohlo hlavu s vyplazeným jazykom a chvíľu sálo. Vzápäť sa mu ako blesk vyrútilo niečo veľké a sivé na chrbát. Vyčerpané jelenia nedodalo náporu a zvalilo sa i s bremenom do snehu. Bleskúrychlo som zdvihol pušku, zamieril a padol výstrel. Prenikavé „hauuu“ sa mi zarezalo do sluchu. Konečne som si bol celkom istý, že som streli vlka. Trochu sa pometal na snehu a po chvíli stichol. Ležať zostało aj jelenie mlád'a. Vlk mu svojou váhou zlomil chrbticu.

Zdalo sa nám, že bezprostredné nebezpečie od vlka bolo zažehnané. Keď som sa dostal z okruhu svetla nášho ohňa, aby som si obzrel svoju prvú vľiu trofej v živote, lepšie som sa rozhliadol okolo seba. Hmla pomaly redla, no i tak bola v hore tma. Ved' bolo niečo okolo druhej hodiny po polnoci. Baterkou som si posvetil na trofej a zistil som, že je to mohutná vľičica. Mieril som dobre. Guľka jej prevftala krk.

— Jozef, pozor!... Pozri sa hore po stopie, odkiaľ prišiel, — zavolal na mňa Štefek. Niečo sa mu nepozdávalo v buchine. Pozriem sa tou stranou a tak na dvadsať metrov odo mňa zbadám dve svetielka. Kus za nimi druhé a napriek tme neunikli mojej pozornosti na belostnom snehu ďalšie dva plamienky. Zdvihol som pušku a bez veľkého mierenia som vpáil medzi dve dve svetlá.

— Hauuu, — začul som z tej strany. Viac som však nečakal. Hanba sem, hanba tam, zobrať som nohy na plecia a niekoľkými skokmi som sa dostal do nášho „zákopu“. Nikdy predtým mi neboli taký vzácný oheň, ako v tejto chvíli. Tu som sa cítil bezpečný.

— A čo si streli? — pýta sa ma Štefek.

— Vľičicu. Vodkyňu svorky som im skyňožil... Treba čakať na odvetu. Také sú vľie zákony.

— Teda gratulujem... Lovu zdar! Ved' my sme boli vo veľkom nebezpečí. Prilož na oheň, nech je poriadna vatra. Ohňa sa vlcia boja...

Žiara ohňa mi však znemožňovala výhľad do terénu. Bol som odkázany na sluch. Nech som ako vyvaloval okále do tmy, zradné svetielka som nevidel. Od toľkého vzrušenia ma odrazu premohla úava. Sadol som si na chvíľu a požiadal priaťa, aby ma na chvíľu zastúpil. I spánok začal mučiť, no i napriek tomu som z miesta, kde ležal vlk a jelenie mlád'a, začul slabé prasknutie. Čiahol som za seba, nabral som za hrst snehu a pretrel si ním čelo a tvár. Snehovú bariéru som použil ako strielnu. Kľakol som si k nej a uprel som zrak tým smerom, odkiaľ som začul prasknutie. Pozriem lepšie a zbadal som troch zdatných vlkov, ako sa prikrádajú k mŕtvej materi a chmrtivo hľču sneh, postriekaný jej krvou. Zrazené jelenie mlád'a ich na podiv nezaújimalo. Zacielim na toho najväčšieho, no... v tom vysiel výstrel z pušky Štefeka... Netrafil. Vlci sa zvrili a bez ujmy sa stratili v tme.

— Mal som ho na muške... Už som videl jeho kožu v mojej izbe. Možno bola slabšia náplň v patróne... Aj skrehnuté roky...

Naznačil som mu, aby bol ticho a načúvali sme, sliedili ďalej. Netrvalo ani päť minút a zrazu čujem dovedy pre mňa neznáme zvuky.

— Hauuu, hauuu, hauuu. Úúúúúú, hauuu. To spieval pohrebňú pieseň svojej družke ten najväčší, ktorý bol k nej najbližšie. Zrazu sme však smútne a hroziwo vyzývavé hauuuu počuli niekde za našim chrbtom. Poriem sa lepšie a podarilo sa mi rozpoznať ďalšieho vlka. Sedel v snehu a s hlavou obrátenou k mesiacu sa žaloval z bôlu nad stratou svojej matere.

No teplá krv vlcice, ktorú nestačili jej súkmenovci zhlnúť, časom zhustla a prestala vydávať pach, ktorý až do zúfalstva rozdráždil vlcie nozdry a zbavil ich načas ostrážnosti. Ozeleli svoju družku a razom zatihli a stratili sa v prebúdzajúcom sa ráne...

— Ták šťastlivý nový rok, Jozef, — s usmiatou tvárou zavínšoval Štefek. — A ešte raz „Lovu zdar“!

Úfahaný, uzimnený, no šťastný, z nečakaného úlovku, dotiahol som vľičicu k chate na Svinarke pod Vtáčnikom.

POKRAČOVÁNÍ Z PŘEDCHOZÍHO ČÍSLA

Koncem měsíce srpna za nedělního odpoledne stanula v rozvalinách hradu potštejnského malá společnost ze zámku: hrabě Harbuval Chamaré, hraběnka, slečna z Těmic, abbé, pater Rokyta a doktor Kamenický.

Byl horký den, po hradě hluboké ticho. Všechno bylo oblitо sluneční září, jen v lese kolem rozvalin panoval chlad, jenž také utekl se do zákoutí mezi hradní zdí, do nichž paprsky sluneční praly.

Společnost stanula na místě, kde hrabě počal kopat a kde byl nad tím místem v rohu kámen s latinským záhadným nápisem:

„Signata instes caritas extirpat hostes“.

„Na poznamenaném začni, láska vyhládá nepřátely“, četl a vykládal hrabě, ukazuje rukou na litery do kamene vyryté.

„Nuž začně i my tu na poznamenaném svou podzemní procházku!“ řekl to vážně, neusmáv se.

Vstoupili do podzemní klenuté místnosti. Napřed kráčel sluha s pochodní, za ním Rokyta, pak dámy s hrabětem, za nimi abbé s doktorem a nejposléze druhý sluha.

V rohu nalevo zel černý otvor. Tam hrabě rukou kynul, tam sluha a všichni ostatní zamířili. Ubírali se dlouhou, tmavou, klenutou chodbou a vstří jim vanul jako už prve pozemní chlad. (...)

Hrabě byl už napřed oznámil, že je po vede jenom nejhlavnejšími chodbami, že pojednou bludiště chodbiček pod hradním palácem; chtěl jim ukázati, kam až se dopracoval. Ale hraběnka se té procházky nasytila, sotvaže přišla do polovičky. Hluboké ticho, jímž se každý hlas a krok příšerná a dunivé rozléhal, tma vpřed i vzad, plášení jen neobvyklým mihavým světlem smolnic, těžší vzduch a stará klenba chodeb samých, v níž tu a tam nejeden kámen se vyvalil — to vše hraběnku děsilo. Podzemí, v němž manžel její tolik tisíc už zbludil, zahabal, bylo jí samo sebou protivné — tím více nyní. Stanuvši pojednou, oznánila slabším hlasem, že nemůže, že nepůjde dále.

Vidouc, jak hrabě čelo zachmuřil, ihned dodala, že nechce společnost rušit, že se vrátí, žádajíc někoho z pánu, aby ji doprovodil, že na ostatní ráda nahoře ve svěžím vzdachu posečká.

„Deprovodil bych vás,“ pravil hrabě jaksi váhavě.

„Kdož by pak byl vůdcem? Pan abbé oželi namáhavou procházku —“

Stydel již se klonil a byl všecky sladce ochoten, ale když se ukláněl, překmitla mu očka blýskavě z koutku do koutka. Tak se společnost rozdělila. Hraběnka s abbéem do provázela sluha, jenž se tu vyznal, vraceli se na hradní nádvori.

Hrabě musil nyní obyčejně jít napřed, aby udával směr; časem také stanul vytáhl příruční plán, aby podle něho se orientoval. Kdykoliv však šli delší a širší chodbou, do ní neustila nějaká menší nebo vedlejší, přitočil se vždy k Renátě a dal se s ní do řeči. (...)

Doktor z počátku bedlivě směr pozoroval, zanedlouho však nevěděl, jdou-li k východu nebo k západu; v podzemí tom, v bludišti dvinně se točících chodeb bylo těžko se vyznat. (...)

„Jest hrad už dlouho v rozvalinách?“ tázala se Renáta.

„Dobrých sto let.“

„A nebylo by možná, že už někdo jiný před vámi, pane hrabě, v tato místa se odvážil a na poklad, který hledáte, šťastně uhodil?“

„Ne, ne, nikdo, není možná! Však víte — zjevení — hrabě prudec promluvil, ale rázem se zamlčel. Chtěl snad Renátu připamatovat, co jí byl onoho podvečera v salónku svěřil, ale včas se vzpamatoval. Kamenický a kaplan pohlédli překvapeně na hraběte. Zjevit se mu v obličeji na okamžik podivný, vásnivě blouznivý výraz, pro nějž doktor nezpozoroval, jak Renáta při slovech těch bezděky sebou hnula a pak oči sklopila.

„Pojďme!“ zvolal temným hlasem hrabě, který se od svých průvodců zase odvrátil.

ALOIS JIRÁSEK

(8)

Doktor Kamenický byl by rád s Renátou se dal do hovoru, ale nebylo možná pro hraběte. Nadto chodba se nyní zúžila a svažovala se poněkud. Cesta stala se nechůdnější. Hrabě nabídl Renátě své rámně. Nebylo vynutí, musila je přijati. Cítila, jak se její ruky dotekly, slyšela jeho hluboký, chvějící se povzdech a sama se zachvěla.

Hrabě nemohl promluvit; krev se mu rozproudila. Ohlédl se asi dvakrát. Pojednou stanul.

„Dále vás nepovedu,“ pravil a kázel sluhovi, aby několik kroků vpřed popošel. Tu v záři smolnice bylo viděti hromadu hliny a rumu, složené tu trámece a prkna i kolečka a vše, čehož bylo k dalšímu prokopávání potřeba.

„He, až toto zejtra bude odklizeno, ukáže se, že jsem konečně přišel na pravou stopu, že jsem nadarmo nepracoval,“ pravil určité hrabě Chamaré a zrak se mu přitom zajiskřil. Zraky všech utkvěly na něm tázavě.

„Léta jsem se myslil, hledaje dovnitř hradem — a nebylo jinak možná. Prohledal jsem pletivo chodeb, a teprve letos přesvědčil jsem se, že z něho vybíhá jen jedna jediná, která vede k cíli — a není to tu, v hradě, ale někam ven.“ (...)

„A že by z hradu ven chodba vedla?“ tázal se pochybující Kamenický.

Hrabě se usmál jaksi opovržlivě.

„Aj, pane doktore, vite-li, že už teď stojíme mimo hradní obvod? Netvrďm ostatně, že by někam ven vedla, ač to možná, ale myslím, že doveď mne k místu, které tak dlouho hledám.“

Hrabě pokynul sluhovi a společnost se dala zpáteční cestou. Hrabě dosud vedl Renátu. Za ními šli oba přátelé. (...)

„Kde je velebný pán?“ Otázka ta, již hrabě ohlédl se pronesl, vyrušila Kamenického z jeho myšlenek.

„Již před chvíli odešel, snad se už vrátil. Rád by všecku viděl.“

Stanul, čekali a naslouchali. Nebylo však ani kročeje slyšet.

„Snadno by mohl zbloudit — to tam je trámc, kámen,“ pravil hrabě nějak zvlášti starostlivě, a hned poručil sluhovi, aby se po velebném pánu ohlédl. Sluha zmizel v postranní chodbě, odkudž zaznávalo temné jeho volání, kterýmž chtěl kaplanovi usadnit i zpáteční cestu. Zanedlouho však jeho hlas se ztrácel, až zanikl.

Ve tmavé chodbě ozářené pochodní doktorovou a hraběcí zůstala změněná společnost. Nikdo nepromluvil. Kamenický ohlédl se na Renátu, se zalekl. Zdála se mu bledá, jako vyděšená.

„Půjdou se podívat,“ pravil.

„Och, zůstaňte, však oni přijdou,“ pravila kvapně Renáta a vzhledla prosběně k doktorovi. Ten se zrazil i nad úzkostným hlasem, jakým ona slova pronesla, i nad pohledem.

„Nebude škodit, pane doktore. Bezpochyby se nebojíte?“ pravil hrabě s úsměškem.

Kamenický neodpověděv vydal se na cestu a zanedlouho zmizel za rohem vedlejší chodby.

Renáta vyvinula ruku svou z ramene hraběte. Hrabě vzhledl k ní plamenný svým blubokým pohledem, ale slova nepromluvil.

Hleděl za Kamenickým, chvilku naslouchal a — trásl se.

Co si prve jen tak pomyslil, „kdybych tak tu s Renátou osamotněl“, splnilo se. (...) Všecko zmizelo, jen Renáta tu, vážná, krásná.

„Renáto —“ promluvil chvějící se, temným hlasem — „hledal jsem poklad — tolík let — teď jsem ho našel —“

Viděl, že ustoupila až ke zdi, že ulekáno utírá na své oči, nicméně přistoupil až k ní.

„Tam nahore jste se mi zjevila před lety — teď vás mám. Já vás v mysli choval, ano, v srdeci — oh, vyslyšte mne — jen jediný pohled, jediné slůvko!“ mluvil převaně, temně.

„Pan hrabě!“ vyrazila ze sebe ztrnulá Renáta.

Ale on jako hluchý vztáhl po ni pravici, aby ji objal.

„Renáto, musím vás obejmout — musím —“

Vtom však zavrávoril. Zhlédly jen, jak Renáta prudec jej odstrčiv před ním se kmitla, jak prchá chodbou slabě ozářenou; již zanikla za rohem ve tmě.

Kamenický zahnul do nejbližší chodby. Nemyslil tak na zbloudilého přítele, jemuž ostatně sotva co nemilého mohlo se přihodit, ale zabýval se v myšlenkách posledními slovy Renátinými a jejím pohledem. Byl tak prosebný, i také hlas a kázel bázeň se v něm ozývala. Snad by o něj se lekal? Ve snáš netušil, že by hrabě — Náhle se zastavil, neboť se mu zdálo, že slyší hlas. Naslouchal — ano, tot sluhův a přítelův hlas. Našli se. Byl by šel dál, až by se s Rokyto setkal, ale Renáta zpět jej vábila. Obrátil se tedy. Sotvaže však tak učinil, náhle stanul. Spatřil, ana proti němu jde chvatným krokem ženská postava. Jakže, Renáta! Kvapil k ní a ještě více se zarazil. Je jako vyděšena, bledá — a probůh — ona pláče! Ty jeji krásné oči plny slz! Na vše zapomenuv, přistoupil k ní a chopil se její ruky.

„Probóha, milostivá slečno, co se vám stalo?“

Renáta ruky své z jeho nevyvinula. Vzhledla k němu skrže slzy. Chtěla promluvit, náhle však sklonivší hlavu svou na jeho ramečko, tiše zaplakala.

„Ublížil vám někdo?“ S tou otázkou mu zasytil.

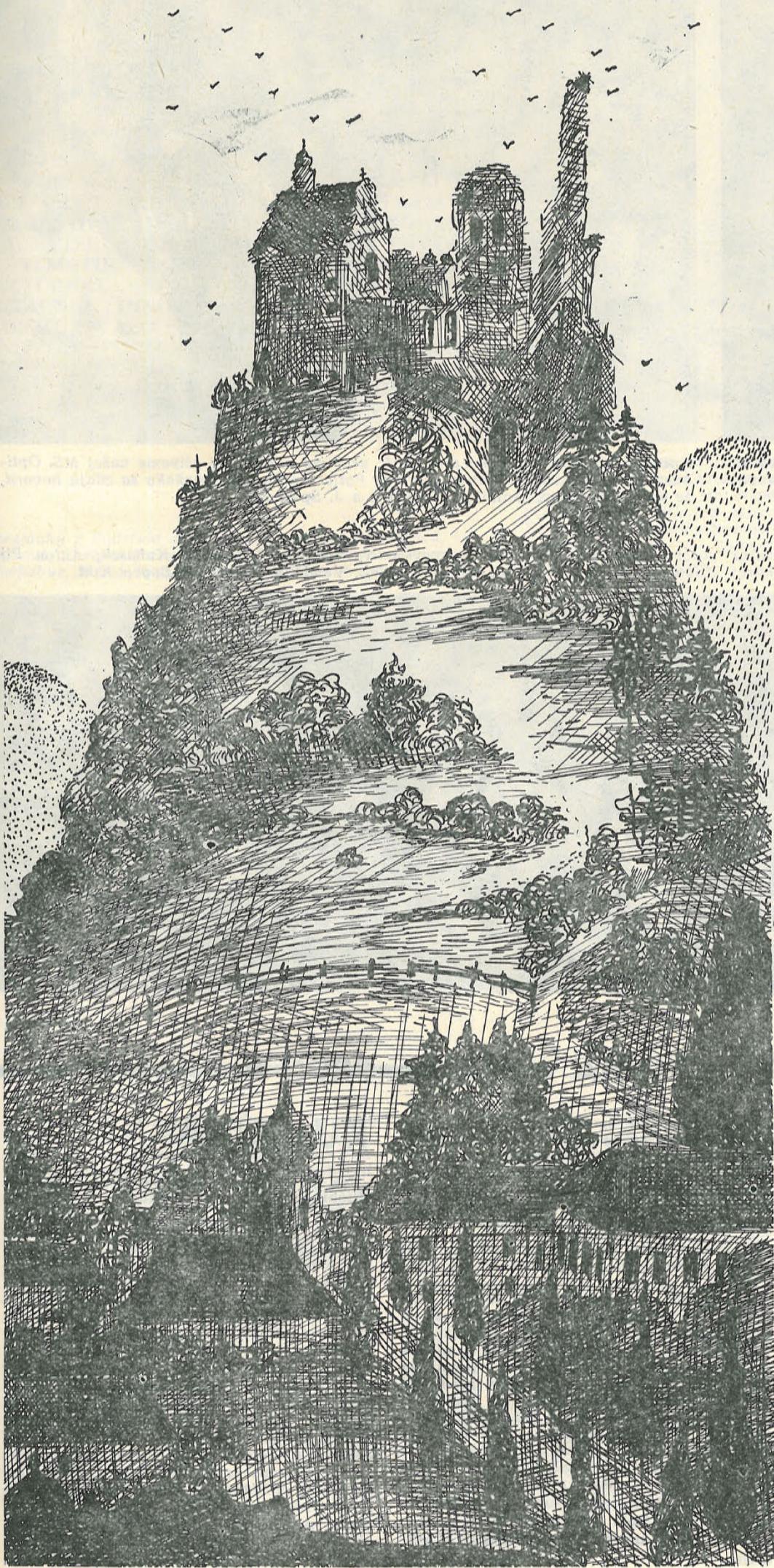
Renáta pozvedla hlavu a řekla hlasem pláčem sytym: „Prosím vás, neptejte se — teď ne — Nehněvte se — nechte mne — jděte — já přijdu za vám —“

Kamenický vahal.

„Prosím vás!“

Tomu tichému, třesoucímu se hlasu, tomu pohledu slzou se lesknoucímu nebylo možná odpětiti.

Doktor Kamenický, všecky vzrušen nenašelou tou příhodou, poslechl a šel bezděky dál. Nehleděl na cestu, nedbal, kam jde, a teprve se poněkud probral z mohutného dojmu, když zahnul za roh, vstoupil do nové chodbičky a na jejím konci spatřil rudou záři dvou pochodní. Právě tam setkal se sluha s kaplanem, jenž konečně z hlobi a uzlu chodeb vyvážnul, hlasným voláním na dobrou cestu byl uveden a tu také s přítellem doktorem se sešel.

Toutéž malou chodbičkou dostali se do hlavní, kdež hrabě stál u zaražené ve zdi pochodně jako socha, s tváří do země nakloněnou a zachmuřenou. Kaplan se zalekl, myslé, že vzbudil svým prodlením nevoli pan hraběte, ale vtom mu také napadlo, že tu slečny z Těmic nevidí. Zeptal se doktora kvapně a tiše, kde je, prve než ku hraběti došli.

„Sla tě také hledat,“ odtušil Kamenický, ale zrak jeho tkvěl na mládce šlechtici, jenž vzhlédl na omlouvajícího se kaplana, a jemu kratince, ale ne dost jasně odpověděl. Páter Rokyta zarděl se rozpaky, kterých pak ještě více přibylo, když Renáta vyšla z poborní chodby, výše ústici do hlavní než ta, kterou kaplan s přitelem se navrátili. Renáta byla vážná jako prve, i zdánlivě klidná. V nejasném kmitavém světle nebylo jí pozorovati na očích stopy prolitých slzí.

Ano, lehounky úsměv zjevil se jí na rtech a vlnidně promluvila:

„Ach, velebný pán se navrátil!“

Jen doktor a hrabě pozorovali, že se ji hlas lehounko trásl. O jak jí bylo Kamenickému líto, jak se obdivoval její sile duševní! Hněvem mu nitro vzkypělo, když pohlédl na hraběte, o němž najisto se domníval, že něžnou tu duši bolestně urazil.

Hrabě pokynul a společnost brala se dále. Ale již nenabídl slečně z Těmic svého ramene, nýbrž kráčel v čele za sluhou, aniž vyhledával jako prve, aby mohl jít Renátě po boku.

Všichni byli svými myšlenkami zaměstnani, nejvíce pak mrzel se v duchu páter Rokyta, že vyvedl, jak si vyčítal, takovou hloupost.

Plný proud slunečního světla zářil rozvalinami.

Ve stínu zdi na omšelém kameni uvelebil se hraběnka; vedle ní něco níže seděl abbé. Sluha natáhl se kdesi za zdi na vyschý travník a usnul. (...)

Vtom abbé povstal.

„Slyším hlasu, již přicházejí —“

„Jděte jim, prosím, vstříc a zavedte je sem. Je čas, abychom opustili neblahé toto místo.“

Abbé šel a zanedlouho stanul nad vchodem do podzemí, z něhož byla společnost právě vystoupila. Oznamoval hraběti, kde paní hraběnka čeká, upozorňuje zároveň, že nastává bouře.

Když zahýbali kolem rohu hradní budovy, kdež zazděn kámen se záhadným nápisem, ocitl se Kamenický po boku Renátině a tičkým hlasem pronesl druhou část onoho nápisu:

„Caritas extirpat hostes!“

Porozuměla mu. Přes ubledlou, stínem trudu zastřenou tvář její jako by paprsek přelétl a rozzehl lehounký, kvapný ruměnec. Odpočívala Kamenickému krátkým plachým pohledem, ale v něm jasně se zračilo, že blaze ta slova doteckla se její duše.

Abbé hleděl sem i tam, očka se mu kmitala na všechny strany; nic zvláštního však nezpozoroval. Jen „pan bratr“ Rokyta byl značně pomazán, jak se úzkými chodbami dral, a to ho patrně netěšilo.

Dole u kapličky čekali sluhowé s nosítky, do nichž dámý usedly. (...)

Pánové kráčeli za nosítky. Horor hlavně abbé udržoval. Zaslechnuv o nchodě kaplnově i o tom, jak ho hledali, liboval si, že mu tam nahore v rozvalinách bylo lépe, v duchu však upřímně litoval, že nemeškal té chvíle v temných chodbách, kdež by byl snad a zajisté něco zajímavého zpozoroval.

Nebe se zatáhlo všecko černými mračny, chvílami vichřice prudko zadula; temné hřimání zaznělo a za lesnatým Velešovem bylo viděti dlouhé šedočerné spousty z mračen se řinoucí. (...)

Kamenický stál u okna.

Venku klátily se koruny stromů, déšť se spustil a hrom rachotil. Kamenický ničeho si nevšimal. Zádlo se mu, že tiskne bílou ručku, cítil, že se mu položila na rameno krásná hlava, že tiše zaplakala! —

POKRAČOVÁNÍ V PŘÍSTÍM ČÍSLÉ

Hostia porady: Barbara Siejko — predstaviteľka Ministerstva vnútra a Wojciech Klimek — predstaviteľ Administratívneho oddelenia ÚV PZRS.

Ani my v Podškli nechceme zaostávať, urobíme všetko pre oživenie našej MS. Optimistický výraz tvári krajanov Mariána Pytla a Eduarda Hosaňaka sa zdajú hovoriť, že to myslia vážne. (Snímky: D. Surma a J. Šternogá)

Krajania z Oravy a zo Spiša so záujmom a veľmi pozorne počúvali diskusné príspevky. Na snímke zľava: Ján Kubasek, Anton Plich, Karol Fula, Alojz Bugajský, Jozef Karnaček, Andrej Milan, Vladislav Otrembiak, Alojz Šperlák, Vendelin Vengrin a Eugen Kott.

O PROBLÉMOCH NÁRODNOSTNÝCH MENŠÍN S TLAČOVÝM TAJOMNÍKOM VLÁDY

V Bielostoku sa 21. októbra t.r. konalo stretnutie námestníka tlačového tajomníka vlády PLR Andreja Konopackého s predsedmi ústredných výborov spoločnosti, združujúcich národnostné menšiny v Poľsku a šéfredaktormi tlačových orgánov týchto spoločností.

Na stretnutí, ktorého sa zúčastnil predstaviteľ Administratívneho oddelenia ÚV PZRS Wojciech Klimek a tajomník VV PZRS v Bielostoku Mikołaj Kozak, boli zastúpené: Bieloruská spoločensko-kultúrna spoločnosť, Kultúrna spoločnosť Čechov a Slovákov v

STRETNUTIA

Poľsku, Litovská spoločensko-kultúrna spoločnosť, Spoločensko-kultúrna spoločnosť Židov v Poľsku a Ukrajinská spoločensko-kultúrna spoločnosť, ako aj ich časopisy — Niva, Život, Aušra, Folks Sztymel a Naše Slovo. Našu Spoločnosť a Život reprezentovali krajania Adam Chalupec a Ján Šternogá.

Účastníci stretnutia sa oboznámili so spoločensko-politicou a hospodárskou situáciou krajiny a súčasne s úlohami, aké v tomto kontexte vyplývajú pre tlač, v tom aj krajanskú. Počas živej diskusie, ktorá sa na záver rozprádila, predstavitelia jednotlivých národnostných menšínen venovali veľa miesta o.i. problémom a ťažkostiam, s akými sa boria v svojej pôsobnosti. Zároveň predložili rad konkrétnych návrhov, ktorých realizácia by prispela k odstráneniu existujúcich ťažkostí a k zlepšeniu podmienok pre vyvýjanú činnosť. Poukazovali tak tiež na nutnosť širšieho a objektívneho predstavovania výsledkov a vôbec krajanskej problematiky v ústredných a miestnych masovokomunikačných prostriedkoch. Bolo dohodnuté, že sa podobné, tematické stretnutia budú konať pravidelne.

PRON

KULTÚRA

Na prvom pracovnom zasadnutí sa zišli 26. októbra t.r. členovia Kultúrnej komisie — skupiny pre otázky účasti a šírenie národnej kultúry, vytvorenej Krajinskou radou PRON. Na zasadnutí venovanom spracovaniu programu činnosti, ktorému predsedal prof. Bronisław Gołębowski, sa zúčastnili kultúrni a vedeckí pracovníci, zástupcovia ministerstva kultúry, krajských a regionálnych spoločností. Našu Spoločnosť zastupoval kr. Ján Šternogá.

Počas diskusie účastníci zasadania navrhovali zahrnúť do programu činnosti komisie také otázky ako: zaistenie náležitého miesta kultúry v živote krajiny a spoločnosti, zovšeobecnenie spoločenských foriem kultúrneho hnutia a odstraňovanie prekážok v tejto oblasti, spracovanie podrobnej analýzy doterajších výsledkov v šírení kultúry, príprava a vzdelávanie kádrov pre kultúru, kultúrna aktivizácia v sídliskách a na vidieku, zvolanie stretnutia s činiteľmi regionálnych kultúrnych spoločností.

NOVÁ BELA

23. OKTÓBRA 1983

TEJTO VÝROČNEJ PORADY SA ZÚČASTNILO VYŠE STO KRAJANOV A POZVANÍ PREDSTAVITEĽIA ÚSTREDNÝCH STRANÍCKÝCH A ADMINISTRATÍVNYCH ORGÁNOV, VOJVODSKÉHO ÚRADU V NOWOM SĄCZI A METSKO-GMINNÉHO VÝBORU V NOWOM TARGU. TEMATIKA ROKOVANÍ BOLA VENOVANÁ O.I. KULTÚRNEJ, OSVETOVEJ, SPOLOČENSKEJ A ORGANIZAČNEJ ČINNOSTI KSČas A OTÁZKAM ŽIVOTA. DISKUTOVALO SA TAKTIEŽ O REALIZÁCIÍ KRAJANSKÝCH POSTULÁTOV A NÁVRHOV KSČas ÚSTREDNÝMI, VOJVODSKÝMI A GMINNÝMI ORGÁNAMI. SPRAVODAJSTVO Z ROKOVANÍ UVEREJNÍME V NASLEDUJÚCOM ČÍSLE — DNES PORADA V OBJEKTÍVE ŽIVOTA.

V popredí krajanky z Podrsnia a Podvľka — Mária Chovancová, Angelika Skočáková, Terézia Prliňská, Mária Gribáčová. Vedľa — František Harkabuz, Mária Bryjová a Angelika Zarembová.

Na porade najviac diskutovanou otázkou bolo školstvo. Jej výsledkom má byť užšia spolupráca s Kuratóriom osvetky a výchovy v Nowom Sączi. Na snímke sprava: Jan Jagla — str. inšpektor Kuratória (pri prejave), Adam Chalupec — predseda ÚV KSČas a šéfredaktor Života, Augustin Andrásak — tajomník ÚV KSČas, Ryszard Aksamit — inšpektor Vojvodského úradu v Nowom Sączi a Marek Griglak — tajomník gminného výboru PZRS v Nowom Targu.

Hviezdy svetovej estrády

J. Spernoga oboznámil prítomných so skúsenosťami našej Spoločnosti v kultúrnej práci, ako aj s ľaťkošťami, s akými sa stretáva v tejto činnosti. Zároveň navrhol zaradiť do programu činnosti komisie tiež kultúrnu problematiku národnostných menšína a v kontexte predviadaného stretnutia s činitelmi regionálnych spoločností — pozvať naň aj zástupcov národnostných spoločností, v tom aj KSČas.

DUKE ELLINGTON

Dnes pripomíname meno svetoznámeho amerického, už zosnulého, hudobného skladateľa, klavirista a vedúceho orchestra Duke Ellingtona, ktorého mnohí teoretici považujú za najvýznamnejšiu osobnosť v doterajšej história svetového džezu.

Vlastným menom Edward Kennedy Ellington (nar. 1899) pochádzal zo zámožnej-

černošskej rodiny vo Washingtone. Popri štúdiu pracoval ako barman v nočnom podniku, kde s veľkým záujmom počúval ragtimových klaviristov a priležitosne hral pre hostí. V r. 1916 založil svoju prvu skupinu. O šesť rokov neskôr odišiel s vlastným orchestrom The Washingtons do New Yorku, kde sa mu po istom čase podarilo dostať angažmán v Harlemskom Cotton Clube (1927—1932).

Prvým Ellingtonovým skladateľským úspechom bola skladba Mood Indigo (1930), ktorá sa stala svetovým šlágom a podnes ju majú v programe mnohí speváci a orchestre. V ďalších nahrávkach sa výrazne prejavili príznačné črtky jeho štýlu. Jedným zo spôsobov hry jeho orchestra sa stal tz. jungle style, kde prevládajú plechové nástroje, vydávajúce pomocou dusidiel tóny podobné zvukom pralesa buď ľudskému hlasu. Prátipolom tohto spôsobu je mood style, v ktorom Ellington pod vplyvom diel európskych majstrov inštrumentácie (o.i. Debussyho, Ravela) siahol k neobvyklým nástrojovým kombináciám. K nahrávkam tohto druhu patrí Mood Indigo, Samota, Kultivovaná slečna, Sentimentálna nálada a ī.

V polovici tridsiatych rokov začal komponovať aj rozsiahlejšie skladby a ako prvý prekročil v oblasti džazu obvyklý trojminútový limit. Väčšina jeho diel vychádza z černošskej tematiky. V sérii skladieb sa vyrovnal aj s európskym klasickým hudobným a literárnym dedičstvom. Z jeho pokusov o transformáciu klasických diel európskej hudby sú najzávažnejšie najmä Čajkovského Luskáčik, Griegov Peer Gynt. Spracúval aj folklór a umelú hudbu rôznych krajín.

Peter Jaroš

TISÍCROČNÁ VČELA ⁽⁶⁾

POKRAČOVANIE Z MINULÉHO ČÍSLA

Prvého októbra tisíc osemsto deväťdesiat jeden okolo štvrtnej popoludní vyniesol Martin Pichanda pod jablň záhrady stôl a niekoľko stoličiek. Deéra Kristína prestrela na stôl čistý biely obrus a žena Ružena priniesla na tanieroch varenú klobásu, šunku, slaninu, na kúsky pokrájanú posolenú a eottom poliatu cibuľku, varené a olúpané zemiaky a na drobno potrety chren. Až nakoniec sa ocitol na stole demížón domáceho ríbezľového vína, fľaša pálenky od Gerscha a pohárky. Martin Pichanda oslavoval svoje päťdesiate prvé narodeniny. Kristína i Ružena ho už vybozkávali ráno. Okolo obeda prišiel blahoprajný list z Kežmarku od Valenta a Samo mu stíslor ruku ešte predtým, ako sa vybral na muračky.

Martin Pichanda si sadol v záhrade k stolu, spokojne pojedával z fajky a čakal pozvaných hostí. Počukoval vlažný vetrik a jabloňové listie nad Pichandovou hlavou živo šelestilo. Prvý prišiel sused, učiteľ Eudovit Samuel Orfanides. Kráčal pomaly, už zdáleka sa usmieval a za chrbotom niečo skrýval. Pichanda odložil fajku a vstal. Učiteľ zastal pri stole a odrazu zvážnel.

— Martin! — oslovil jubilanta. — Prajeme ti veľa zdravia a šťastia. Aby si mal vždy veselú myseľ a dostatok priateľov. A keď budeš sedemdesiatročný ako ja, nech ti zase prídeim zavinovať!

— Ďakujem pekne, pán učiteľ, a vitajte nás! — povedal Martin a s radostou objal a vystíkal územčistého učiteľa.

— Dost, dosť! — stenal učiteľ, ale sa aj smial. Martin ho konečne vyslobodil z vlastného objatia. Orfanides iba teraz položil na stôl pätlitrový demížón a veľkú obálku.

— Tu som ti, Martinko, priniesol okoštovávať trochá vinka z mojich čiernych ríbezľí a tuto, — zodvihol obálku, — nože hádaj, čo je vnútri?

— Neuhádnom, ani keby ste ma zabili!

— Len skús!

— Tabakové listy?

— Ešteže čo! Mapu Európy som ti priniesol. Najnovšiu a najväčšiu, akú si kedy videl...

— Mapu?! — zhíkol Pichanda. — Ukážte! — vrhol sa na obálku a roztriasenými rukami vytiahol z nej mapu. Hned' ju aj rozložil. — To je krásna, to je krásna! — nevychádzal z údivu. — Odkiaľ to máte, kde ste to zohnali?

— Priateľ v Viedne mi je poslal. Najprv som si myšiel, že sa pomýli, ale teraz viďim, ako dobre urobil! Nie preto som ti ju však doniesol, aby si už odteraz do nej zizal. Poskladaj ju, ako bola, a odlož. Večer, keď nebudeš môcť zaspáť, sa do nej dost vynadívaj!

Martin Pichanda bez seba od radosti sa zasmial a posúčhol.

Koncom septembra sa Hybaňa vysporiadali so všetkými poľnými prácam. Doma veľa roboty nebolo, preto niekoľkí hybskí murári sa začali chystať do sveta na muračky. Bola to zohratá murárska partia, ktorú viedol svetaskusený majster Peter Žufanko, prezývaný pre jeho neprimeranú výšku Vretenicou. Pri mure sa mu len máloko vyroval. Nestačila na neho ani druhý murár Benedikt Viliš s prezývkou Samovrah, ktorý mal vo zvyku hovoriť: Ja sa zabijem. Tretí z murárskej partii Matej Švanda Lavák bol mládencom veľmi silným a vynaliezavým. Zasa Melhior zvaný Mudrc bol človekom neobyčajne zlostým a škripným, neustále nad niečím mudroval. Mlčať ako ryba vedel Juraj Greben zvaný preto Rybou, poznal však veľa pesničiek a prekrásne ich spieval. Túžbou ďalšieho hybského murára Fera Dropu Holiča bolo stať sa naozajstným holičom a otvoriť si hoci maličky salónik. Sama Pičandu, vyberaného murára prezývali Včelou, keďže stále hovoril o včelách a porovnaval sa s nimi. Murársku partu dotvárala znamenitá kuchárka Stázka Dropová, Ferove sestra.

— To musíme zapíť — rozhodol.
— Nie! — povedal Orfanides. — Najprv mi ukážeš záhradu!

Pobrali sa do záhrady, obzerali ríbezle, egreše, ohmatali všetky štopy na jablonkách i slivkách a vrátili sa k stolu iba vtedy keď sa na dvore ohlásili ďalší hostia: bývalý ríchtár Ondrej Nader a bývalý hórny gazda Peter Gunár. Obidvaja boli Pichandovi priatelia, rovnesníci a spolužiaci. Zvitali sa všepolok, zavínšovali si, pochlubovali a prisadili k stolu. Pichanda ich núkal, hostil jedlom a piťom a oni sa nebránili, jedli a popijali.

— Tak mi je s vami dobre! — vzdychoval si Orfanides. — Všetkých troch som vás užil čítať a písat, ale vy ste sa okrem toho naučili viac. Viete byť priateľmi, viete aj mňa, starca, prijať medzi seba a potešíť moje srdce! Ďakujem vám, ďakujem!

V učiteľových očiach sa zaleskli slzy. Jeho bývalí žiaci vyskočili zo stoličiek, obstali ho s pohármami a nedali sa mu rozplakať. Vypili všetci do dna.

Sadli si a v zadumaní na chvíľku zmlknuli. Cestou, ktorá viedla okolo záhrady, tackal sa podnapity Pál Szokolik. Jeho tec, sedliak a krajčír, sa narodil ešte ako Štefan Sokolik, ale neskôr sa začal písat István Szokolik. Dôvod mal, lebo až päť rokov šil v Pešti šaty v najlepšom salóne. Možno sa mu zdalo, že je sám poslancom, keď sa šaty z jeho dieľne zjavovali aj v uhorskom sneme: alebo keď sa výnimočne ukázali dokonca vo Viedni na cisárskom dvore, že je sám dvoranom. Spyšnel a zatrpkol až potom, keď ho pre opilstvo zo salónu prepustili. Usadil sa v rodnej obci a popri šíti pre okolitú honoráciu splodil syna Pála Szokolika. Syn iba nedávno pochoval otca. Hoci sám nepokračoval v otcovom remesle, pil rovnako ako on a bol aj hrđým maďarónom. Pál Szokolik, sediak, kupec a priekupník pevne veril, že ho jeho maďarónstvo zbabí všetkých hriechov, ktorími sa v kŕstoch previnil voči Rakúsko-uhorskej monarchii. Sám sa k hriechom priznával, lebo neraz, keď sa opil, šepkával krčmárovi Gerschovi do ucha: „Okradol som vlast uhorskú o vreče zlata, ale slabujem Uborsku, že mu za to splodom aspoň jedného Maďara!“ — „Musíš sa oženíť alebo si nájsť dajakú devu!“ radil mu krčmár Gersch. „Ženíť sa mi nechce!“ odporoval Szokolik. „Potom sľub ľahko splníš,“ zasmial sa Gersch. „A ty by si nechecel byť Maďarom?“ nahováral ho Pál Szokolik. „Ja som, bratku, žid a neviem, či môžem?! žartoval krčmár Gersch. „Môžeš, môj zlatý, môžeš!“ objímal Szokolik krčmára. „Všetko ti vybavím!“ — „Keď ty povieš tak ti verím!“ zasmial sa Gersch a spolu s ním aj všetci chlapci v krčme. Pál vytriedzel a na všetko zabudol. Na povinnosti k vlasti si spomenul zasa iba vtedy, keď sa opil. V podnapitom stave sa neraz vyberal pešo do Pešti a vyhŕájal sa, že v uhorskom sneme

presadí zákon, podľa ktorého by mali každého, kto odmieta byť v Uhorsku Maďarom, vymískať. Naďtieľ opitý slovenský maďar došiel vždy iba na záhumnie a tam ho premohla pálenka. Zaspával obyčajne medzi pŕhľavou a ako tricivel, zabúdal na svoje predsazatie a poslanie. Aj teraz si nahlas pospevoval a neustále opakoval maďarskú vetu: „Egy akol és egy pásztor.“ Pokial dôjde k hodovníkom, zopakuje túto vetu najmenej desaťkrát, nám zostane trochu času, aby sme pripomenuť jeden krátky rozhovor medzi Pálom Szokolikom a mestným sedliakom Jánom Drevákom, znamenitým to z núdze posmeškárom, ktorý mal takú dobrú pamäť, že vedel kalendáre naspäť, a keď sa mu chcelo, recitoval ich aj odzadu.

— Tak ty by si miškoval? — dobiedza do Szokolika, ktorý po kupeckých a iných úkonoch so sieňou Mrakovou oddychoval v krčme. — Zachcelo sa, sokolíkovi, všetkých nás vymískať! Keby aspoň obrezal, to by sa ešte dalo vydržať, ale hned' vymískať!

— Vymísikujem, všetkých vymísikujem! — vyhŕájal sa jednodaj Szokolik.

— Naozaj všetkých?

— Každého, kto nebude hovoriť v Uhorsku po maďarsky!

— Aj seba?

— Aj seba!

— Začni hned! — povzbudil ho Drevák a ponúkol mu nožik.

Chlapci sa zasmiali a krčmár prelia. Szokolik hrozivo vstal. Stratil však roznováhu, a tak si zasa lopol.

— Nože si ho, odrež si ho! — povzbudili chlapci Szokolika.

— Ved' vy ešte uvidíte, veru ešte uvidíte, veru ešte uvidíte, a hejze uvidíte! — vyhŕájal sa Szokolik.

— Iba ak svoje rite! — smiali sa chlapci.

— Rež a nepoškod' si gate! — hulákali všetci.

— Ak to nespráv, prijijeme mu na holý zadok gombičky!

— Bude ho mať na zapínanie!

— Ale čím bude šfat, keď si ho odreže?

— Uhom!

— Veľkým palcom na nohe!

— Ten mu blokuje dna, cez sol' sa moč neprebije!

— Potom okom!

— Veru, bude plakať, slzy roniť a tak si uľavovať!

Chlapci zhrbeni od kfčovitého smiechu sa väčali po zemi, stonali a jojkali, akoby smie tie boleli. Porozlievali si pálenku a bez fútostí objednali ďalšiu.

— A veru to spraví! — zreval Szokolik a buchol pásľou po stole. — Vymísikujem všetkých a vás prvých! Alebo sa naučíte po maďarsky, alebo vás vymísikujem.

— Počujte? — ozval sa Drevák. — Ani nad nami sa nezľutuje!

— Bude mať veľa roboty!

— Ze či! — potriašol Drevák ustarostne hlavou a horko-tažko zdržiaval v sebe smiech. — Riadne sa zapotí, kým naučí všetkých uhorských Slovákov, Nemcov, Rusnákov, Srbov, Chorvátov, Slavóncov, Dalmatincov, Grékov, Rácov, Vendov, Židov, Valachov, Macedóncov, Cigánov, Arménov a iných modlit sa otčenáš po maďarsky!

— A počítatať od jeden po sto?

— A riekanku?

— A ktorú?

— Hapa fuka funda luka
funda káva keven duka
hapa fuk funda luk
funda káva keven duk.
Aka fuka funda luka
funda káva keven duk
aka fuk funda luk
funda káva keven duk.

— Tú netreba prekladať! — skríkol Drevák.

— A túto?

— Ktorú?

— Od kapusty riť popusti,
od hrachu riť v strachu,
od mlieka riť strieka,
od polievky prdia dievky!

— Somár!

— A prečo?

— Pokazíš nám sokolíka!

— Ba veru! To by som nechcel!

— Odpros ho!

— Ked' neviem!

— Len skús!

— Tak prepáč, sokolík!

— Nepočul...

— Má hlasnejšie?

— Ale aby sme neohluchli!

— Tak radšej nie!

— Možno zaspal?!

— Veru, drieme sa mu...

— Možno rozmýšľa.

— A má čím?

— Dosť! — zreval Pál Szokolik a zlosí nim tak lomcovala, že na chvíľu pochudol v tvári. Vtedy len odrazu vytrhol Dreváku z ruky nož, spustil gate a odfikol si kúsok predkožky. Skoro tam vykrvácal, ale chlapi ho hned ratovali, tak ho doktori zachránili.

Krémár Gersch zastal z rozpákok nad odfiknutým kúskom, ktorý sa povaľoval po podlahe, a zamyslel si vzdychoval.

— Čo s toľkým duchovným odkazom?

Dlhó neváhal a chcel kúsok zaniesť do smeti, ale predbehla ho lačná a pažrává maťka. Vrhla sa, mrcina, na Szokolikov du chovný odkaz a pahlte ho zožrala.

Mohli sme dať do tej predkožky zviazať uhorský zákon, — povedal Drevák a sám sa na tom zasmial. Aj chlapi išli od smiechu puknúť.

Szokolik Pál sa však čoskoro spämätal. Zviechal sa z lôžka, pozbieraný sily a o mesiac bol zas slečne Mraklovej milý. Lenže od toho času neobyčajne zanevrel na všetko nemadžarské a ako sa neskôr vyjavilo, doňašal vrchnosti udania na všetkých uhorskej vlasti nebezpečných panskálov.

Teraz Pál Szokolik, pohružený na chvíľu do seba a obťažkaný taživými starostami o uhorskú vlast sedel nad stolom štyroch hodovníkov s jedinou vetou na perách.

— Egy akol és egy pásztor!

Vari vieš, synu, čo povedal svätý Štefan, uhorský kráľ? — obrátil sa na Szokolika učiteľ Orfanides.

— Neviem! — odvrkol Szokolik.

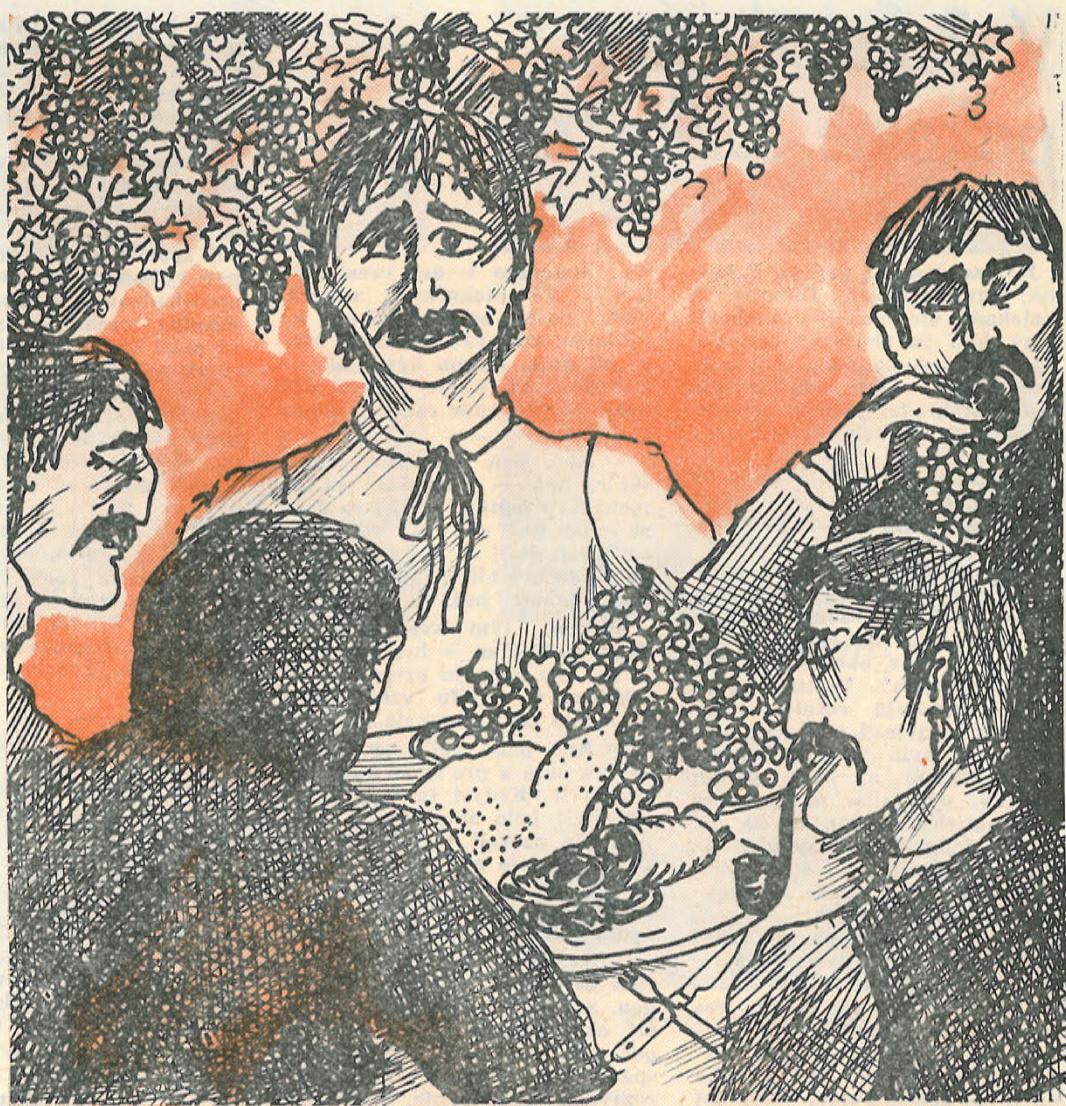
— Ved' si neboli zlý žiak.

— Vy ste boli zlý učiteľ, — odpľul si Szokolik. — Nenačili ste ma ani dobre po maďarsky!

Chlapi vyskočili a chceli sa na Szokolika vrhnúť.

— Netreba, chlapci! — spätil ich učiteľ. — Radšej sa s ním porozprávam... — usmial sa zmierivo a vlúdne Orfanides. — No tak, nespomínaš si, čo povedal a akú štátnickú zásadu vyslovil svätý Štefan v otcovskej rade následníkovi trónu Imrichovi? Unius linguae uniusque moris regnum imbecille et fragile est.

— Nerozumiem! — znechutene sa odvrátil Pán Szokolik.

Kresba: Čestmíra Fedakovej

— Kráľovstvo jednej reči a jedných mramov je slabé a krehké, — preložil učiteľ ci-tát.

— A ja vravím: egy akol és egy pásztor! Jeden ovčinec a jeden pastier, egy akol és egy pásztor! A basta! A inak ani nebudete! Dnes je iná doba ako za kráľa Štefana... dvadsať päť rokov, vlastne iba skoro dvadsať päť rokov po rakúsko-uhorskom vyrovnaní by ste si už konečne mali uvedomiť, že ste sa stali uhorským národom a štátnym jazykom je maďarčina! A basta! A fertig!

— To je zaujímavé! — ozval sa Martin Pichanda. — Určite vieš, že podľa výpočtu pán Caploviča žije v Uhorsku okrem troch a pol milióna Maďarov aj štyri a pol milióna Slovanov Rumunov, pol milióna Nemcov a desaťtisícky či statisícky ľudí iných národov a národností... A ty chceš všetkých prerobiť na Maďarov?

— Všetkých!
— Dokedy?
— Do konca storočia!
— Za deväť rokov?

— Možno ešte skôr! Egy akol és pásztor! — vykrikol znova Pál Szokolik, vyziahol zo seba pár povzbudlivých hrdelných škrekov, povyskočil si, rozhýbal rukou jabloňovú chvoju nad hlavou a pobral sa preč. Chlapi okolo stola si bez slova priplili a zarazene pozerali jeden na druhého.

— A čo ked' sa to takým, ako je Szokolik, podari? — spýtal sa Martin Pichanda.

— To sa im nikdy nepodari! — skríkol Ondrej Nader.

— Budeme sa brániť, a hoci aj krv prelejeme, reč a národ si zachováme! — buchol paster do stola Peter Gunár.

— Krv prelievať nebude treba, — povedal Orfanides.

— Správne! — pridal sa Nader.

— Invitas ipsis aj tak nič nedokážu! — usmial sa Orfanides. — Násilná propagácia maďarčiny vyzvoláva medzi národnymi Uhorskou napäťou. Slováci, Srbi, Chorváti, Nemci, Rumuni a všetci ostatní si tvrdzo začalo chrániť svoj jazyk.

— Násilie plodi násilie! — povedal Martin Pichanda.

— Pravdaže, sú aj odpadliči, — pokračoval učiteľ, — ale s tým treba vždy rátat. Po rakúsko-uhorskom vyrovnaní v šesdesiatom siedmom roku aj nás páni z Pešti riadne stisli. Kde by sme už dnes boli, keby sme boli doteraz pokračovali tak, ako sme začali? Malí sme krásnu Maticu slovenskú, malí sme slovenské gymnázia, vychádzalo nám už štyridsaťsedem časopisov... Dnes sa to všetko scvrklo na minimum. A možno bude ešte horšie! Všetko však vydržíme, aj keď nám berú školy a jazyk, keď vyháňajú našu reč z kostolov i z úradov... Nie sme naštasticí sami! Ozývajú a ozývali sa vždy aj rozumní Maďari. Áno, Maďari! A nie je ich málo, ktorí držia s nami. Totom som čítal v maďarskom časopise Sas, ešte z tridsiateho prvého roku, zaujímavý článok od rozumného Maďara. Piše v ňom, a myslí na Maďarov, že nadávaním a znižovaním, namiesto toho aby iných presvedčili dôvodmi a vzbudili v nich lásku k maďarčine, si tých iných len odcudzia. Docielia iba to, že sa všetci prudko vzoprujú násiliu. Čo spôsobí donucovanie vo veci národnej reči, vie každý ľopek, ktorý pozná bývalé fažnosti maďarskej reči. Aj ju z dlhého spánku prebral práve iba ponemčovanie za cisára Jozefa II. Takyčto, ba eto smelších hlasov z maďarskej strany sa ozýva čoraz viac. Ja viem, Pešti besnie, ale to je hľadka panských megalomanov, ktorá jedného dňa zhasne ako plamen.

POKRAČOVANIE V BUDÚCOM ČÍSLE

V Pekelníku sa pekelnne ťažko žije...

Je pravdou, že dedina Pekelník v gmine Czarny Dunajec je malebná, ale pekelnne rozbola nohy, keď ju obyčajný cestovateľ prejde. A náhodou, práve ja som obišiel skoro celú dedinu, keď som hľadal jedného a stretoval som niekoľkých Jánov Švientekov.

Pri ceste upozorňuje na seba originálnou architektúrou stará výhľad a v nej gazdujúci Ján Švientek.

— Ja, hoci som kováč, mám viac roboty, ako dvaja zámocníci, — povedal. Pracujem nielen pre obyvateľov Pekelníka, ale aj pre rolníkov z okolitých dedín. Čo opravujem? Všetky stroje, ktoré potrebujú rolníci, napr. včera mi priviezli mlátačku, aby som ju opravil. Ale nielen opravujem, robím aj nové stroje: kosačky, dúchadlá, pluhy, vozy — prakticky všetko, čo sa dá. Prečo? Jednoducho chybajú náhradné súčiastky, no a poľnohospodárske stroje. Preto sám musím zastupovať — fabriku.

Práca Jána Švienteka vo výhľade je ľahká. Za prvé — pocituje chronický nedostatok surovin. Jednoducho pre týchto remeselníkov sú priliš malé prírody. Po druhé — má tiež starosti s dodávkou dostatočného množstva koksu. Pridgeľ siaby bol — 4 tony ročne, ale... Zatial výbral 1 tonu a s obrázaním ostatného množstva má starosti.

— Okrem toho cena 5.050 zl za tonu je trochu príliš vysoká, — hovorí. Aby som pokryl tento výdavok, musím tiež zvyšovať ceny služieb.

Krajan Švientek — okrem práce vo výhľade — gazduje na 7,5 hektárovom gazdovstve. Ornej pôdy má len 2 hektáre, ostatné to sú lúky a les.

— Na ornej pôde pestujem po troche: zemiakov, pšenice, žita a ovsu, — povedal. Musím povedať, že tento rok bola dobrá úroda! Okrem toho ročne chovám nie viac ako štyri ošípané a mám aj štyri dojné kravy. Denné predávanie 30 litrov mlieka, hodne ešte zostáva doma pre početnú rodinu.

— Žiaľ, teraz nemám čas na verejnoprospěšnú prácu. Pred mnohými rokmi som bol predsedom Miestnej skupiny Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku, bol som vedúcim klubovne a viedol som ochotnícky divadelný krúžok a orchestra.

Neprekupuje ma to — práca vo výhľade — a za zákazníkmi sa nezavárajú dvere, a po práci na gazdovstve nezostáva ani trochu času na verejnoprospěšnú prácu.

O dva kilometre ďalej po ceste, a ešte polodruha kilometra poľnej cestou, až pod lesom býva ďalší Ján Švientek. Medzi vysokými stromami a divoko rastúcimi krami ledva vidieť chalupu, ktorá sa od staroby naokáňa k zemi.

— Oj, je to skutočná stáročná chalupa, — hovorí krajan Švien-

tek. Zanedlho v nej prestanem bývať. Po niekoľkých rokoch, však, dostal som povolenie na výstavbu murovaného domu. Múry už stoja, budem bývať bližšie k dedine, na úplne novom sídlisku. Matka bude rada — ukončila 82 rokov...

— Áno, pán môj, roky robia svoje, hej, — zamiešala sa do rozhovoru matka. Veelku sa dobré cítim, hej! ale nohy ma nechcú nosiť, hej! A na staré roky dobre je byť bližšie ľudí, ako na tejto samote, hej...

Skončila tým svojím gorským slovíčkom — hej, zamyslela sa, ako keby ju prepadi spomienky. O chvíľu vzráskavená tvár, ako keby zjemnela...

— Áno, pane, bude lepšie, hej! — pre mňa a pre syna, ktorý tiež chorlavi. Kedysi tu bolo inakšie, hej; bolo tuná viacej chalúp, ale zhoreli od blesku, hej. Čudné je toto miesto, hej! Často tuna udierajú blesky, hej! Raz, keď sme boli na poli, udré blesk vedla nás: a syna popálilo, hej!

Obzérám sa so záujmom — izba je nízka, s hlinenou podlahou. Staré posteľ s vyzaványmi ornamentami, v kúte stará pec, na ktorej sa volákovali aj spávali; pred pecou krásne vyzávaná stará truhla. Steny obliepené svätými obrazmi poväčšinou namaľovanými na skle.

A medzi týmito krásnymi starými predmetmi vzbudzuje pozornosť tranzistorové rádio a taký istý televízor. Vedľa vitrínskej s množstvom fotografií z rôznych rokov a uprostred sa blyšti kovový odznak Zaslúžený pracovník poľnohospodárstva.

— Tento rok som dostal tento odznak — hrdo hovorí krajan Švientek. Vypočítali toľko moje zásluhy, že som si to ani nezapamätať. Ale viem celkom isto, že za spoločenskú prácu. Má už takú neposednú nátuру, nemôžem sedieť so založenými rukami. Už od roku 1957 som pôsobil vo Zväze vidieckej mládeže. Organizoval som tiež poľnohospodársku prípravku v de-

dine, bol som úderníkom. Už roky som dopisovateľom Hlavného štatistického úradu a od nich som dosiaľ tri odznaky. A od r. 1960 spoločensky pracujem v rolníckom krúžku, som tajomníkom a pracujem ako účtovník. A ešte som zabudol povedať, že niekoľko mesiacov som predsedom najnovšej Miestnej skupiny Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku. Za dvoch mojich predchodecov pôsobnosť miestnej skupiny trocha ochabla. Boli to už starí ľudia a do takejto práce sú potrební mladší. Musím sa väčne pustiť do tejto roboty; dokonca ani presne neviem, kolkoč členov má miestna skupina. Nájskôr musím v dedine vyhľadať miestnosť pre klubovňu, aby sme mali miestnosť pre zariadenie. Máme malú knihovničku a niekoľko hudobných nástrojov. Rád by som, aby miestna skupina pracovala tak, ako to volákovali, chcem založiť hudobný krúžok, ako aj divadelný krúžok. Podarí sa? Myslím, že áno.

Ján Švientek má 8 hektárov, v tom dva ha ornej pôdy, na dôvažok v niekoľkých desiatkách kusov. Neuveril by som keby mi neukázal patričný notársky doklad.

— U nás je pôda rozdrobená, — povedal. Na kúsku ledva môžem koňom obrátiť. Ako možno pomýšlať na racionálne hospodárenie? Ihned by bola potrebná komasácia pôdy. Hovorilo sa o tom už roky, ale doposiaľ nič neurobili. Tažko sa u nás žije.

Co možno zasiať na dvoch hektároch? Všetkého po troche: ovsa, žita, jačmeňa, zemiakov. Krajan Ján má viaceljú lúk a pastvín — chova preto păľ dojnic, jalovicu a tri telatá. No a je hrdý na svojho nádherného koňa.

— Keby u nás bola komasácia, možno by bolo uvažovať o zvýšení chovu dobytka a predovšetkým oviec — pridáva Ján a tažko vzduch. A takto dobytka nie je veľa a oviec ešte menej.

Na takýchto rozdrobených gazdovstvach sa nielenže tažko pracuje, ale aj tažko dosahuje slúšny zisk. Preto neprekupuje, že mladí hľadajú prácu mimo dediny a po istom čase, keď sú už samostatní, prichádzajú do dediny iba na sviatky, len preto, aby z času na čas navštívili starých rodičov.

ZBIGNIEW RUTA

Predsedza MS KSČaS v Pekelníku, krajan Ján Švientek. Fot. A.C.H.

JABLONKA

Dostali sme do redakcie šest listov týkajúcich sa tej istej veci od žiakov: Tadeáša Heteniaka, Stanislavy Krzysiakovej, Ireny Kozubovej, Stanislavy Sandrzkyovej, Márie Slanickej a Bernardy Stachulakovej, zo Základnej školy č. 2 v Jablonke. Ježden z nich uverejňujeme:

Som žiačkou Základnej osemročnej školy so slovenským vyučovacím jazykom. Moji spolužiaci a žiaci zo Základnej školy č. 1 boli už niekoľkokrát za hranicou. Ja som na Slovensku nebol a ani raz. Veľmi by som chcela cestovať na takýto výlet na Slovensko. Učím sa o slovenských spisovateľoch, múzeach, mestách i ostatných krásach Slovenska, a neviem, ako v skutočnosti vyzerajú. Poznamenávam, že po skončení základnej školy, nebudem mať možnosť zúčastniť sa takéhoto výletu na Slovensko. Bolo by to pre mňa veľkým sklamáním. Preto by som Vás prosila o kladné vybavenie mojej žiadosti.

STANISLAVA SANDRZYKOVÁ

Milí žiaci, chceli by sme, aby všetky deti, ktoré sa učia slovenčinu, chodili na zájazdy na Slovensko a obdivovali jeho krásy. Zatial to nie je možné. Veďme však, že v budúcnosti sa výletov na Slovensko budú môcť zúčastniť všetky krajanské deti.

REDAKCIA

VZPOMÍNKY Z LETNÍHO TÁBORA

V souladu s jedním z bodov smlouvy, podepsanej loni v prosinci mezi Československým ústavom zahraničním a ústredným výborem KSČaS, deset krajančík dětí ze Zelova a Kucova bylo na letním táboře v Československu. Na tábor jely každým ročníkem dve děti, které nejiplněji docházely na hodiny češtiny a hudební výchovy v naší klubovně. Byla to opravdu skvelá odmena. Tábořiště závodu Spolana Neratovice ve Varvažově u Písku leží u řeky Skalice v srdeci hor a lesů. Slunečné počasí a překrásné okolí poskytovaly výborné podmínky pro odpočinek a zábavu.

Děti z Polska byly rozdeleny podle věku a přiděleny do příslušných věkových skupin českých dětí. Díky tomu nejen navázaly nové znajomosti a přátelství, ale měly příležitost součít v novém prostředí s českými kamarády a především

NAŠI ZLATÍ JUBLANTI

V tomto roku v Nedeci sa krásneho životného jubilea — zlatej svadby dožilo niekoľko krajanských rodín. Pred 50 rokmi si povedali áno a slúobili manželskú verność i spoločný život v dobrom a zlom títo manželia:

Anna a Pavol Bogačíkovci, č. 128,

Anna a Vojtech Kapolkovci, č. 181,

Rozália a Valent Kapolkovci, č. 160,

Zofia a Ján Kašickovci, č. 114,

Zofia a Michal Novákovci, č. 195,

Mária a Štefan Palkovci, č. 157,

Zofia a Ján Piontekovci, č. 23,

Mária a Ján Svietyovci, č. 188,

Júlia a Ján Ševčíkovci, č. 174.

Váženým jubilantom v mene Miestnej skupiny KSCaS v Nedeci a vlastnom srdcne blahoželám a prajem im veľa pohody, zdravia a optimizmu v ďalšom spoločnom živote.

HELENA STRONČEKOVÁ

K blahoželaniam pre nedeckých jubilantov sa pripája aj redakcia Života.

Krajania Anna a Pavol Bogačíkovci prezili v živote hodne trpkých chvíľ. Hospodári na neveľkom, 3,5-hektárovom gazonovstve, na ktorom museli využiť šesť detí. Všetky sa, samozrejme, učili slovenčinu. Dlhý čas sa o ne musela starat sama kr. Anna Bogačíková, ktorá bola jednou z aktivistiek a spoluzakladateľiek MS KSCaS v Nedeci. „Vždy sme sa cítili Slovákm — hovoria jubilanti — a sme radi, že sa nám na takých podarilo vychovať aj naše deti.“ Poznamenajme, že všetky sú dnes členmi našej Spoločnosti.

Manželia Žofia a Michal Novákovci sú známi skoro na celom Spiši. Michal Novák je totiž znamenitým organistom a kym sa natrvalo usadil v Nedeci, pôsobil vo viacerých iných

MÁRIA A VALENT POJEDINCOVCI

ROZÁLIA A VALENT KAPOLKOVCI

MÁRIA A ŠTEFAN PALKOVCI

ZOFIA A MICHAL NOVÁKOVCI

ANNA A VOJTECH KAPOLKOVCI

ANNA A PAVOL BOGAČÍKOVCI

obciach, o.i. 10 rokov v Jurgo-
ve, po 2 roky v Novej Belej a
Fridmane a 3 roky v Manio-
wach. Manželia Novákovci, dlho-
roční čitatelia Života, napriek
vysokému veku podnes hospodá-
ria na gazonovstve, ktoré nemajú
komu odovzdať, hoci vychovali
4 deti. „Dnešní mladí ľudia —
hovoria — nechcú, žiaľ, pracovať
v polnohospodárstve, odchádzajú
do miest.“

Manželia Anna a Vojtech Kapolkovci patria ku krajanom úzko zviazaným s našou Spoločnosťou od jej vzniku. V živote nemali ustlané na ružiach. V mladosti obaja museli dlhé roky slúžiť, aby si zarobili na živobytie. Potom, keď sa pobrali, dopracovali sa vlastného gazonovstva (5 ha) a životne sa stabilizovali. Vychovali 5 detí. Tento

rok odovzdali gazonovstvo synovi a sú už na zaslúženom dôchodku.

Krajania Mária a Štefan Palkovci sú typickou roľníckou rodinou, dnes už v dôchodku. Štefan Palka, odbojár druhej svestovej vojny, zúčastnil sa protifašistického odboja počas septembrovej kampane, potom slúžil na Slovensku. Na otázku, čo sa im páči v Živote, ktorý jubilanti predplácajú od prvých čísel, povedali: „predovšetkým to, že je to nás časopis, píše o nás, a no a píše pravdu.“

Manželia Rozália a Valent Kapolkovci, roľníci, už dva roky v dôchodku. Vychovali štyri deti, z ktorých najstarší syn Anton je dnes nedeckým richtárom. Majú 18 vnukov. Valent Kapolka, odbojár, bojoval proti nacistickým

votrelcom počas septembrovej kampane a dostal sa do zajatia. Obaja manželia nie sú sice členmi KSCaS, ale od začiatku predplácajú Život, v ktorom vyhľadávajú zvlášt príspevky o Spiši a Orave.

Krajania Mária a Valent Pojedincovci oslavili zlaté jubileum sice o niečo skôr, ale plne zasluhujú „aby sme ich predstavili v skupine tohoročných oslavencov. Patria totiž k tým, co stáli pri zrodze našej Spoločnosti. Kr. V. Pojedinec je jedným zo spoluzakladateľov MS v Nedeci a dlhočinným členom OV KSCaS na Spiši. V nedeckej MS plnil funkciu pokladníka, člena revíznej komisie a aj dnes, hoci sa bliží k osmdesiatke, je aktívnym členom miestneho výboru Spoločnosti.“

zdokonalit znalosť češtiny. Pro nejmladší generaci zelovských a kučovských krajanov je to zvlášť dôležité, protože v polském prostredí znalost mateřštiny jejich predků pomalu zaniká.

Táborový program byl veľmi pestrý a bohatý. Dětem se nejlépe líbilo noční putování po lese s baterkami stezkami označenými odrazovými skly, „širákování“ čili nocleh pod širým nebem a dlhou, jednodennou i dvoudennou výpravou spojenou s přípravou táboriště, vařením a lovením ryb. Stejně zajímavé byly i sportovní pětiboje, sklá-

dající se ze skoků z klády, slalomu mezi stromy, hodu šiškou do terče, hodu polenom, šplhu po laně, střílení z luku a větrovky a řady jiných disciplín. Naše zelovské a kučovské děti nebyly v těchto soutěžích o nic horší než jejich čeští kamarádi.

Dlouho budeme všichni vzpomínať na krásné prázdniny stravené ve Varvažově, na večery u táboraku a na srdcne, prátelské ovzduší, ktoré nás obklopovalo po celou dobu našeho pobytu na táboře.

VĚRA POSPIŠILOVÁ

S indiánskym pozdravom
z tábora ve Varvažově
u Příšku
děti ze Zelova a Kučova
v Polsku
"HABAKUKA-MAYA" 3x
"Agnieszka Jersak
Danka Munolík
Hana Semerád
Klementina Karel Jäger
Aneta Bořeková Jersak
Draženka Jersak
Bohdana Ml."
POLSKA

Niesiečkáňka
Spol. kult. „Život“
ul. Foksal 13
Varšava
00-372

III

ČIŽMÁR A ČERT

Plátal čižmár, plátal deň i noc, robil, trápil sa, ale vyžíť nemohol, lebo mal mnoho detí, a keby chlieb vozom vozil do domu, ani tak by ich nenachoval. Napokon nemohol sa už ani diavať, ako deti hladujú, i pobral sa z domu, že sa nikdy viac nevráti.

Smutný bol, neveselý. Ako tak šiel cez horu, stretol čerta. Ale sa neprestrášil, lebo mu v smútku a trápení hocako bolo žiť na svete.

— Kdeže ideš, čižmár, ked' tu ani cesty niesť? — zastavil ho čert.

— Kde idem, ta idem, ked' mi príde vôle, po peklo sa ani nezastavím, a ked' ta prídem, ani jedno čertičia neostane nažive.

— Ej, nerob nám to, — nafakal sa čert, — radšej ti dám zlata hoci za vrece, len peklu daj pokoj.

Čižmár odnášal zlato domov, usmieval sa, deti teší, deti nakŕmili, ale čerta v pekle začali vysmevať, že sa dal čižmárovi prekabátiť, nuž pobral sa za čižmárom a začal od neho zlato pýtať.

— Co som mal, všetko som ti dal, nič mi neostalo, a keby si mi aspoň polovicu vrátil po dobre, nebral by som si zlato od teba po zlom, — povedal čert, ked' prišiel k čižmárovi.

A čižmár hned' sa prestal umievať, videl, dobre nebude, ak sa s čertom nepokoná, nuž vývabil ho do hory a tu mu hovorí:

— Ved' ja ti vďačne vrátim i všetko zlato, ale mi musíš dokázať, či si chiap a či toľke zvládneš ako ja. Pôjdeme na preteky, a ak ma predbehneš, dostaneš, čo si žiadal. Lenže so mnou by

si sa veľmi upachtil, radšej to môže skúsiť s mojim dvojročným synom, a ak toho predbehneš, pustim sa do pretekov s tebou sám.

Čert pristal a začal sa túlať po hore, pokial nevyplasili zajaca.

— Nože poskoč, lebo to je môj dvojročný syn! — vykrikol čižmár a čert sa rozbehol, temer sa dolámal, na smrť sa ubehal, lenže zajaca nedohonil.

Smutný sa vrátil do pekla a žaloval sa čertom, že ani dvojročného čižmárovia chlapca nemohol dohoníť, s čižmárom by sa bol darmo púšťal na preteky.

Ale v pekle ho zasa vysmevali, nuž vybral sa k čižmárovi i po druhý raz.

— Co som mal, všetko som ti dal, — začal sa vykrúcať u čižmára.

— Co si mal, to si dal, a ja ti aj všetko vrátim, ak mi dokážeš, že skôr obehneš s koňom horu ako ja sám.

— To nie je ľahké, — pomysel si čert, vychytal koňa na plecia, rozbehol sa upachtil sa, zapotil ale len to sa pominula chvíľa, už horu obehol a zasa stál pred čižmárom.

— To je nič, — povie čižmár, — ja som lepší chlap, koňa ani na plecia brat nemusím, len si ho medzi kolenná stisnem, horu obehnem, a budem tu skôr, ako si ty bol.

I vysadol na koňa, stisol ho kolenami a kôň sa vychytal evalom okolo hory. A čert ani nečakal, aby sá vrátil. Neveselý zašiel domov a v pekle sa zasa vyzáloval, ako sa mu povodilo. Čerti dlho krútili hlavami, ale napokon zasa ho len začali vysmevať a ked' ho doomázali, vybral sa k čižmárovi i po tretí raz.

NAŠA FOTOHÁDANKA

Naša snímka predstavuje dvojicu znamenitých amerických filmových hercov, vynikajúcich majstrov humoru. Vystupovali ešte v predvojnovom období. Poznáme ich ako obľúbeného Flippa i Flapa z mnohých filmov, ktoré naposledy vysielala Poľská televízia. Napište nam ich

pravé mená a pošlite do redakcie. Medzi autorov správnych odpovedí vyžrebujeme knižné odmeny.

* * *

V Živote č. 305 sme uverejnili snímku amerického pástiara Muhammada Aliho. Knihy vyžrebovali: Jozef Grobarčík z Oravky, Dana Sarnova z Čiernej Hory. Bogdan Kott z Mikołowa, Renata Lejava z Fridmana, Jana Stastovičová z Vyšných Lapšov.

— Co som mal, to som ti dal...

— A ved' ti ja všetko vďačne vrátim, len my podme do hory, a ak tuhšie zahvizdneš ako ja, ešte ti k zlatu i pridám.

Cert pristal, ani mnoho nerozmýšľal a v hore sa mnoho nukat nedal.

Ked' zahvizdol prvý raz, razom všetko lístie opadalo zo stromov.

Ked' zahvizdol druhý raz, padalo aj ľávie a ohlušený čižmar ledva sa prebral.

No ked' sa prebral, zaraz ho díl rukou.

— To je nič, to si ja tak iba ráno hvizdnem, ked' som ešte ospalý. Ale teraz už bude večer, a ak nechceš ohluchnúť, oslepnúť, nuž zaviaž si uši, lebo by ta škoda bolo, ked' si ešte mladý.

Poslúchol čert radu, obviazal si hlavu, a ked'že nevidel, ovalil ho čižmár kyjom po hľave.

I skrikne na čerta:

— Už som zahvizdal, ti si počul?

— Ej, počul som, nepočul, ale v hľave mi strašne zhúčalo, dobré, že som si ju obviazal.

— Tak sa len drž, lebo idem hvizdnut i druhý raz! — zvolá čižmár.

A zasa ho ovalil, lenže ešte tuhšie.

No čert poskočil od bolesti a začal čižmára prosiť:

— Jaj, radšej nech ti zlato ostane, len už nezahvizdni tretí raz, lebo by som to neprežil!

A rozbehol sa do pekla, ani sa nikdy viac neukázať čižmárovi, a čižmár si žil, deti kŕmili, svet mu závidel, pokial neumrel.

JOZEF CIGER HRONSKÝ

Prevzaté z knihy Slnovratka, Mladé letá 1983)

SZABÓ LÖRINCZ

Zimná rozprávka

Kridla má — a nie je vták.

Netrafi ho žiadnen prak.

Nie je vták — a predsa lieta, odletí až na kraj sveta.

Preskakuje všetky ploty, zamotá sa medzi drôty

a ked' sa mu vreče minie, zastaví sa v starom mlyne —

potom na zem padá múka,

obelie hned' naša lúka, dom i strom i moja ruka,

ktorou pišem tieto riadky.

Mlynár pýta múku spiatky,

ale darmo, už jej niet,

už je biely celý svet.

Biele sadze

rozhadzuje biele

vlak

Iba Dunčo na nose má čierny

flak.

Ráno potom všetko volá, volá lúka, volá škola,

dom i strom i stovky striech:

„Pozrite sa, padá sneh!“

— Marienka, prečo nenosíš do školy tie nové topánky?

— Lebo ujo predavač povedal, že prvý mesiac ma budú tlačiť.

* * *

Otec, je dnes krásny deň?

— Prečo sa ma stále vypytuješ na to isté?

— Lebo teta Dora hovorila, že sa zo mňa jedného krásneho dňa zblázni.

* * *

— Má nové hodinky, ale predstav si, išli iba deň a noc, potom zastali.

— Čo sa čuduješ! Keby si ty išiel neprestajne deň a noc, tiež by si rád zastal.

* * *

— Stará mama, prečo odlietajú bociany na jeseň do teplých krajín?

— Kvôli žabám, Ivanka.

— A kedy ta odlietajú žaby?

VESELO SO ŽIVOTOM

— Na čo máš uši, Ondrik?

— Aby som videl.

— Nevráv!

— Ale áno, prosím. Keby som nemal uši, čiapka by mi spadla na oči.

— Prečo si dnes taký bledý, Matúš, je ti niečo?

— Nie, nič mi nie je, iba ma dnes mama umývala.

* * *

— Krktko spotrebuje za deň toľko potravy, koľko sám váži.

— A ako krktko vie, koľko váži?

* * *

— Prečo si nesieš do školy nafukovacie koleso, Jožko?

Pani učiteľka mi chce dnes prehovoriť do duše.

VIANOCE

Prvý mrázik

KAROL KARMAN

Dneska som vám zavíňoval prišiel
velká šťastia, zdravia, dobra.
Kde som iba zo snehovej ríše,
prvý mrázik ľadového obra.

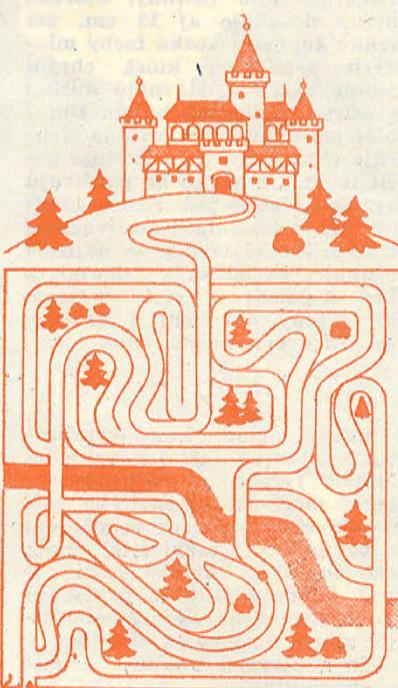
MILENA LUKEŠOVÁ

Bílá zima

Mráz olízl kliku dvere, mrok od rána dere peři, mete, mete metelice, fujá, fujá fujavice, sotva vběhne na chodník chundelatý černý psík sníh hned za ním utíká. Převlete ho za bílého pudlíka.

Máš postřeh?

Která z dráh vede k zámku? Vaším úkolem je ji najít. Vezměte si tužku a hledejte.

Vyriešená záhada

Pokúsim sa aspoň raz kresliť ako maliar Mráz. Dýchнем na sklo, lež z tej pary obraz sa mi nevydari ani sane, ani straky, iba samé háky-báky, no maliar Mráz — div sa svete — krešli kvety ako v lete.

Za oblokom padá sneh. Hľadím naň a vravím: Nech! Kým zasype záhradu, vyriešim tú záhadu: za pomocí mojej mamy nakreslim si pastelkami modré more, divé maky, žltý úľ i snehuliaky.

JARMILA ŠTÍTNICKÁ

ŠTASTNÉ A VESELÉ

vám, milé deti želá Život. V našom vianočnom darčeku pre vás, chlapci a dievčatá nájdete rozprávku, básne a ďalšie zábavné materiály. Dúfame, že vám spríjemníme zimné radovánky. Do videnia v Novom roku!

VO SVETE

Vianoce, sviatky radosti, hojnosti a pokoja, spájajú sa u nás s prípravou a obstarávaním darčekov pod vianočný stromček a s peknou rodinnou pohodou.

Tradičné vianočné stromčeky sú symbolom iba od roku 1830. Nadvážajú na dávnu ľudovú tradíciu, ktorá pochádza zo severských štátov Škandinávie. Za veľmi starých čias tu zvykli ľudia prinášať k stromom rôzne darčeky alebo maškrty zabalené od pestrých šatiek alebo krabičiek z brezovej kôry. Kto ich pojedol, nevedno. Dnes si však u nás i inde zamaškrtia všakovávkach dobrôt štredrovečerného stola nielen deti, ale aj dospelí...

Ba, kde a ako oslavujú Vianoce inde vo svete?

V Sovietskom zväze majú, pravda, až v posledné dni roka, sviatok jolky spojený s príchodom deda Mráza a jeho sprievodu, ktorý tvoria rozličné rozprávkové bytosti na čele s krásnou Snchulienkou a trpaslíkmi. Deti si pod stromčekom usporiadajú veselé karnevaly a plesy. Ľudia sa navzájom navštievujú v rodinách, vymieňajú si darčeky.

Vo Svajčiarsku chodia chlapci na Štedrý deň v dlhých košeliach s pestrými maskami na tvári. Koho stretnú, tomu zacengajú zvončekmi.

V Spojených štátach amerických sa už pred Vianocami zjavujú v uliciach Santa Clausovia, zababušení deduškovia, ktorí sa podobajú na Deda Mráza. Lenže Dedo Mráz prichádza z Čukotky kým Santa Claus z Aljašky. Dedo Mráz rozdáva darčeky, kým Santa Clausovia zvonia pred obchodmi na veľké zvonce a do veľkých schránok vyberajú peniaze na dobročinné účely. Na štredrovečernom stole nesmie chýbať moriak a jablkový koláč. Ľudia sa navštievujú až na druhý sviatočný deň.

Nuž a v ďalekom Japonsku? V Japonsku majú až tri dni pred Novým rokom sviatočné dni pracovného voľna. Ulice slávnostne vyzdobia, nikde pred vchodom do domu nechýbajú tradičné „kadomacu“ — zväzok sviežich borovicových vetvičiek podopieraných bambusovými prútmi. Borovica — japonský národný strom — symbolizuje húzelnosť, vytrvalosť a silu, bambus zase vernosť a spoľahlivosť.

Vianoce vo Francúzsku pripomínajú skôr Silvestra. Na Štedrý večer sa na uliciach tancuje a spieva, lietajú konfety, vyhrávajú harmoniky. Na štredrovečerných stoloch zjavujú sa ustriče, biele klobásy, moriak na gaštanoch, hus alebo bažant a nakočniec obľúbená mandľová polievka. Darčeky dávajú deťom do papučiek postavených pri krboch. Vianoce sa končia až na Nový rok, kedy sa ľudia navzájom navštievujú a obdarúvajú.

V Portoriku majú namiesto smrečkov, jedli či borovic ako vianočný stromček — kaktus. Kaktus totiž, rovnako ako naše vianočné stromčeky, patrí k večne zeleným rastlinám.

Všetkým krajankám a krajanom k sviatkom veľa zdravia, pohody a spokojnosti želá

ÚV KSČaS A REDAKCIA

Ponúkame vám vzorku na sviatočný obrus, ktorú si môže vyšiť každá krajanka.

NEŽ DÍTĚ DOSPĚJE

Rozštěbetané, rozpovidané dítě, používající vědomě a účelně několika slov, která už dobré vyslovuje, náhle mlkne a na usilovné prosby a přemlouvání neochotně říká nanejvýš „pápa“ nebo „dej“. A to ještě není konec vývojového zaostávání (jak tomu říkají zneklidnění rodiče). Dítě, které už volalo, že chce na nočníček, začíná znova špinat kalhotky.

Je to jev naprosté normální. Není důvod k obavám; téměř u všech dětí lze pozorovat, že si přisvojuji nové dovednosti na úkor dřívějších, ještě málo utrvalených. Např. dítě, které se učí chodit, zapomíná volat, že chce na nočníček. Když se pokouší chodit po schodech nebo vlezet na pohovku, zapomíná mluvit apod. Není to důvod k obavám ani k tomu, abyste se na dítě hněvali. Až zvládne nový úkol, připomene si starou dovednost, kterou mezitím jaksi odložilo stranou. Někdy se stává, že dítě volá na nočníček pozdě, když už má mokro v kalhotkách. Naše trpělivost a shovívavost může pomoci dítěti připomenout si a zdokonalit ještě neutrvalené dovednosti.

PRED CHLADNÝM A STUDENÝM POČASÍM

Niekoľko dôležitých pripomienok:

V tomto ročnom období je mimoriadne dôležitá voľba kozmetických prípravkov, najmä krémov. Preto by bolo dobre navštíti kozmetičku, keďže každá pleť je iná, jedna je mladšia, iná staršia, rôzne prekrvená. Sama to ľahko oceníte. Samotné in-

formačné náписy výrobcov krémov nie vždy sú postačujúce. Avšak v praxi nemôžu všetci z času na čas navštíviť kozmetičku. Preto sa vyplatí kupovať krémov v zvláštnych kozmetických predajňach, kde možno dostat dodatočné informácie.

Samé môžeme nadálej používať pleťové masky. Přísemě — nadálej — keďže důfame, že ste využili predpisy, ktoré sme už uverejnili v Živote. Je pravdu, že ovocná sezóna je už za nami, čo obmedzuje výber masiek, ale celoročných kompozícií je veľa, preto sa nesmieme vzdávať. Práve teraz musíme pravidelne ošetrovať pleť.

Pre suchú pleť je napr. vždy aktuálna pleťová maska zo žltka a niekoľkými kvapkami dobrého oleja alebo lyžičkou medu. Alebo maska z ovsených vločiek so sladkou smotanou prípadne čerstvým tvarohom.

Pre mastnú pleť bude ešte dlho prístupná maska z rozotreteho jablka alebo čerstvej kyslej kusty.

Pre všetky druhy pleti — priopomíname — je vhodná jednoduchá maska zo zemiaka rozzareného na püré v mlieku. Ihned „robí“ aksamietovú pleť, vďaka čomu aj po únavnom dni môžeme pekné vyzerat na spoločenských večierkoch, stretnutiach, v divadle ale aj v domácnosti. Doporučujeme, aby ste využili naše rady.

CESNAK BEZ ZÁPACHU

V Japonsku istý hospodár vypetal nový druh cesnaku. Na pohľad i chuťovo je rovnaký ako obyčajný, ale nemá svoju typickú vôňu. Roľník, ktorému sa podarilo cesnak vypetal, pýta zaň dvojnásobnú cenu. A milovníci cesnaku istotne radi zaplatia.

MÚDROSTI

Každá rada má dva konce... Ak ju pretneme, môžeme mať aj viacej.

(W. Orkan)

Sú veci, ktorým treba veriť, aby sme ich uvideli.

(S. Cervantes)

Slávy a veľkosti veľa trácia, keď sú nahé. Vyzleč prominenta a celá vážnosť sa stratí.

(L. Lohberger)

Platforma dohody — ideálne bojište.

(S.J. Lec)

Človek je stvoren k tomu, aby hľadal pravdu, ne aby ji měl.

(B. Pascal)

Dnes málokto kope pod druhým jamu. Eudia prišli na to, že možno škodiť oveľa menej únavným spôsobom.

(P. Gossauany)

Nikdo neví, čím je lidský život, není-li láskou.

(E. Swendeborg)

Si starý, ak si v žene začínaš väziť cnotu.

(Guitry)

Ak sme prestali brať vázne naše neúspechy, znamená to, že sme sa ich prestali obávať.

(Katherine Mansfield)

VIEŠ, ŽE...?

V Čine a Indii už 2000 rokov používajú d'umbier, korenie majúce záračnú silu a silnú vôňu. Pakoreň tejto rastliny, ktorého dĺžka dosahuje aj 15 cm, má tenkú šupinatú kožku farby mladých zemiakov, ktorá chráni jemne vláknitú, štavnatú dužinu s ostrou, páliacou chuťou. D'umbier používaný ako prísada zlepšuje chuť potravín a zvyšuje pocit tepla. Už dávno ho používajú aj ako liečebný prostriedok, hlavne pri ochoreniach zažívacieho traktu. Znalič tvrdia, že najlepší d'umbier pochádza z Jamajky, a keď sa používa v čerstvom stave, nie sušený, ani zomletý na prášok, má výnimočnú chuť.

Vďaka metóde, ktorú vypracoval maďarský inžinier agronom Mihály Terecsik v budúcnosti sa bude môcť znížiť spotreba minerálnych hnojiv prinajmenšom o 20 percent pri takej istej úrodnej dobrej. Novinka spočíva v tom, že do hnojiv sa pridávajú prirodzené zložky, ktoré zmenšujú straty fosforu a draslika v pôde a zároveň zväčšujú absorbu rastlín.

Túto metódu vyskúšali vlastní na 4 000 hektároch: úroda pšenice na výskumných poliach sa zvýšila o 688 kg z hektára, kukurica — o 1.140 kg a slnečnice — o 356 kg. Tento rok experimentovali v 21 veľkých poľnohospodárskych podnikoch na 20 000 hektároch.

V severnej Kanade stretnutie s polárny medvedom nie je neobvyklou udalosťou. Medvede radu navštievujú osady a mestecák. V Churchill bývalo aj tak, že po uliciach tohto prístavného mesta nad Hudsonským zálivom prechádzala sa aj stovka týchto nie vždy krotkých zvierat. V súvislosti s tým museli ku kolektívnej zmluve pracovníkov zdravotníctva pripojiť klauzulu, podľa ktorej vždy keď bude v meste vyhlásený poplach kvôli príchodu medvedov, personál nemocnice budú dovázať do práce zvláštnymi autami.

TAKÝ JE ŽIVOT

HLADOVÁ SMRT. Tento rok poklesla výroba potravín na svete, najmä v Severnej Amerike. Na žiadnej úrovni sú zásoby obilia a v najbližších rokoch by nemalo chybovať. Mimoriadne kritická je však situácia v Afrike. Nedostatok potravín a zlá deľba týchto výrobkov — hľásia OSN — spôsobujú každý rok smrt vyše 10 miliónov detí v Treťom svete. Ďalších 4,5 miliónov umiera vo veku od 1 do 4 rokov.

PODOZRIVÍ MILIONÁRI. Za tri štvrtroky tohto roku kontrolné a bezpečnostné orgány odhalili 370 nezákonnych milionárov, ktorých majetok presahoval milióny zlottedých. Sú medzi nimi predstaviteľia súkromného a socialistického sektora (mnogi prenajímateľia obchodov, reštaurácií a pod.). Ziski, ktoré dosiahli, pochádzajú zo spekulácií a inej nezákonnej činnosti.

V článku Podvody Bille Andreja Rogala z Poznane popisuje v denníku Zielony Sztańdar svoje dobrodružstvo s polonijnou firmou Polmark a Billom. Totiž vplati na konto tejto firmy v cudzej valute obnos za 10,5 kg vlny. Vlnu dostal, ale bol jej iba 8,5 kg a okrem toho firma žiadala, aby doplatil 8400 zl. Keď totiž všetko telefónicky oznámil firmu poradili mu, aby „zažmuriť oko“ na chybujúce 2 kg vlny a zaplatil žiadaný poplatok.

V KÁHIRE, jeden z 300 egyptských fundamentalistov, ktorí mal dostať rozsudok smrti za protištátu činnosť, na osobný príkaz ministra vnútra bude operovaný na srdece, čo mu má zachrániť život. Jeho stav sa natoliko zhoršil, že bol nevyhnutne vymenili mu chlopňu. Operáciu, ktorá bude stáť 3000 dolárov, sa tiež zaviazali zaplatiť štátne orgány, keďže obžalovaný a jeho rodina si nemôžu dovoliť taký výdavok.

PRAVDY A POVĚRY

ČERVENÝ NOS PROZRAZUJE
ALKOHOLIKA.

Ne. Lidé, ktorí sú snadno zčervená nos — predevším v chladnom větrném počasí či naopak v letních vedrech — nemají s nadmerným pitím alkoholu nie společného. Příčinou jsou mimořádně citlivé reakce jemných cév pod povrchem pokožky na náhlé změny teploty. V mnohých případech jde o hormonální poruchu.

JATERNÍ SKVRNY SIGNALIZUJÍ CHOROBU JATER.

Ne. Takzvané jaterní skvrny na plati odvazují svůj název pouze od hnědavého zabarvení. Nejsou příznakem žádné choroby, tvoří je pouze zvýšená koncentrace pigmentového barviva na malé ploše pokožky.

PRE ŠIKOVNÉ RUKY

Počas dĺhych večerov si môžete upiesť módne a praktické vlnené svetre, ktoré sú vhodné na chladné a studené dni. Sedivý polover (prvý zľava) má bohatú vzorku, odporúčame ho najmä mladým dievčatám. Hnedý sveter s čiapkou (v strede) s

BÍLÉ SKVRNY NA NEHTECH
VZNIKAJÍ Z NEDOSTATKU
VÁPNIKU.

Ne. Bílé skvrny vznikají nejčastěji při mechanickém poškození nehtového lůžka — při nedoborné manikúře, silným úderem nebo tlakem na nehet. Tyto skvrny nemůžeme odstranit, pouze vyčkáme, až nehet odroste. Pokud překážejí z kosmetického hlediska, můžeme je překrýt lakem na nehy.

MĚSÍC V ÚPLŇKU, ALE I V
STÁDIU PŘIBÝVÁNÍ DO
ÚPLŇKU MÁ VLIV NA NERVOVOU SOUSTAVU.

Ano — i když to mnozí pokládají za pověru. Je už vědecky dokázáno, že toto období vyvolává u některých lidí tělesné poruchy. Tito lidé jsou zvlášt citliví na povětrnostní vlivy a počítají potíže při náhlých změnách počasí. Dochází u nich k poruše centrálního nervového systému, což má za následek nespavost, nervozitu a celkově zhoršenou náladu.

jednoduchou vzorku má dve vrecká a je asymetricky zapínána na veľké gombíky. Bežový rolák (sprava) má veľmi výraznú vzorku a široké všívané rukávy, hodí sa k športovému úboru.

ODPOVEDÁME

PRANIE SVETROV

J.K. Z ORAVY

(...) Vlnené svetre môžeme dobre vyprať doma ale pod podmienkou, že vždy budeme dodržiavať určité základné zásady. Iba vtedy sa nám sveter „nezrází“, ani nepovysahuje. Predovšetkým nesmieme zabúdať, že voda, ktorú používame na pranie a pláchanie musí mať vždy rovnakú teplotu, najviac + 30—40° C. Používame výhradne dobré pracie prostriedky, napr. mydlové vločky alebo rozvarené toaletné mydlo. Sveter vždy iba vytláčame, nikdy normálne noperieme a neskrúceme. Pláchame niekoľkokrát, do poslednej vody pridávame trochu octu (1 lyžica na 1 liter vody). Vodu zo svetra odstránime tak, že ho na hodinu položíme napr. na obrátený lavór, potom ho vytlačíme do froté uteráka. Sušíme ho rovno rozložený.

Ak máme automatickú práčku s programom na pranie vlny, môžeme sveter vyprať v práčke — najskôr zistíme, či je to mož-

né — ale tiež musíme dodržiavať isté zásady. Perieme vo vlažnej vode vypneme odstredívku, používame dobré pracie prostriedky, ale prispôsobené pre automatickú práčku. Pred praním sveter obráťme na opačnú stranu a vložíme do nylonového sieťového vrečka od zeleniny alebo vrečka ušitého napr. z gázy preto, aby sa sveter nezničil. Vrečuško dôkladne uzavrieme a až potom ho vložíme do práčky. Ak je sveter zapínaci, pred praním zapneme všetky gombíky.

ZO STARÉHO KALENDÁRA

DIEVČA, ktoré sa v tomto mesiaci narodilo je smelé, ale nechybujú jej ani ženské ozdoby, miluje čistotu v domácnosti; ako žena — je sporivá a poriadna; verne sa pridržiava svojho muža, ako aj svojej rodiny.

MUŽ, ktorý sa v tomto mesiaci narodil, nemôže strpieť zimu, preto rubi bundu a teplý kozub, k tomu veselú spoločnosť, ďalej má rád klobásy a šunku: ako priateľ, ako muž a domáci pán, rozdáva pekné dary a na starosť sa teší zo svojich vnučkov.

NA VIANOCE NOVÝ ROK A FAŠIANGY

VIANOČNÁ POLIEVKÁ

Rozpočet: 100 g suchého hrachu, rybacia hlava, chvost a ikry, 100 g koreňovej zeleniny, cibuľa, 25 g tuku, 30 g hladkej múky, mleté čierne korenie, majorán, žemľa.

Večer námočíme trochu prebratého a umytého hrachu a na druhý deň ho uvaríme na mäkkoo. V slanej vode osobitne varíme rybaciú hlavu, chvost a vnútornosť spolu s koreňovou zeleninou a cibuľou. Do mäkkého hrachu prilejeme rybaci odvar a polievku zahustíme do zlatotlita upraženou zápražkou. Potom pridáme mleté čierne korenie, majorán, ikry a mäso z hľavy.

ZAPÉKANÝ KAPR

Rozpočet: 4 — 6 porcií kapra, 80 g másla, 1 nadrobno nakrájaná cibuľa, mletý pepř a paprika, sůl, 2 — 3 lžičky strouhaného křenu, 1 malý rajčatový protlak, 3 — 4 lžice strouhankou.

Misku z varného skla vymažeme máslem a vysypeme jemně prosátou strouhankou. Osolené porce kapra vložíme do misky, posypeme pepřem a paprikou, křenem a cibulí. Pridáme rajčatový protlak a lehce posypeme strouhankou. Na povrch kladejme vložky zbylého másla. Kapra zapékame v troubě asi půl hodiny a hotového podáváme s bramborovým salátem.

ZEMIAKOVÝ ŠALÁT SO ZELENINOU

Rozpočet: 500 g zemiakov, 200 g zeleného hrášku, 200 g koreňovej zeleniny, 100 g kyslých uhorek, 1 väčšie jablko, 100 g cibuľy, 200 g majonézy, soľ, očot, cukor, mleté čierne korenie.

Uvarené zemiaky pokrájame na kocky. Umytú mrkvu a zeler uvaríme v slanej vode, neskôr pridáme zelený hrášok. Mäkkú zeleninu scedíme z vody, pokrájame na kocky, pridáme nadrobno posekanú cibuľu, pokrájane kyslé uhorky a jablko. Zamiešame majonézu, osolíme, okyslime a prisladíme.

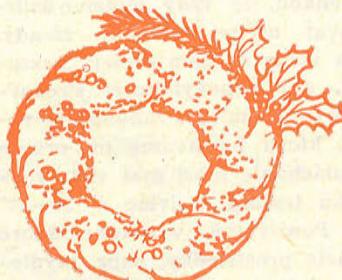
Salát posypeme mletým čiernym korením a ozdobíme čerstvou zeleninou.

STEDROVEČERNÉ PUPÁČKY S MAKOM

Rozpočet: 500 g polohrubéj múky, 30 g droždia, mlieko (asi 3 dl), soľ, 40 g tuku, 100 g práškového cukru.

Posypka: 100 g maku, 100 g práškového cukru, 50 g masla, 50 g medu, mlieko.

Do múky pridáme vo vlažnom mlieku rozmiešané droždie, cukor, tuk, soľ a vypracujeme cesto. Necháme ho vykysnúť a potom rozvalkáme na valčeky hrubé asi ako prst, ktoré pokrájame na 1,5 cm kúsky, poukladáme na vymastený plech a vo vyhriatej rúre upečieme do ružova. Upečené pupáčky polejeme mliekom, roztočeným maslom, posypeme zomletým makom a cukrom a pokvapkáme medom.

ORECHOVÉ VENČEKY

Rozpočet: 200 g hladkej múky, 150 g zomletých orechov, 50 g práškového cukru, 120 g masla, 2 žltky, pol balíčka prášku do pečiva.

Sypké príslady spolu zmiešame, pridáme zmäknuté máslo a žltky. Vypracujeme cesto a necháme ho aspoň hodinu odpočínať v chlade. Cesto dámé do strojčeka a cez formičku vytláčame venečky, rožteky a iné tvary. Upečená, ešte teplé obalujeme vo vanilkovom cukre.

BRATISLAVSKÉ ROŽKY

Rozpočet: 500 g polohrubéj múky, 2 žltky, soľ, 150 g masla, 50 g práškového cukru, 30 g droždia, 2 dl mlieka.

Plinka: 150 g orechov, 120 g cukru, 50 g piškotových omrvinek, 1 dl mlieka.

Maslo vymiešame s cukrom priďame mŕuku, soľ, v mlieku vykysnuté droždie a vypracujeme cesto. Necháme ho nakysnúť, na doske vyvalkáme, pokrájame na štvorce a plníme orechovou alebo makovou plnkou. Naplnenie štvorečky skrútime do rožkov, poukladáme na plech, potrieme rozšľahaným vajcom a necháme nakysnúť. Pred pečením ich znova potrieme rozšľahaným vajcom.

Plinka: Mlieko s cukrom necháme zovrieť. Pridáme zomleté orechy, chvíľu povaríme a na koniec primiešame piškotové omrvinky.

SVIATOČNÁ POLIEVKÁ Z DROBKOV

Rozpočet: drobky z 1 morky alebo husi, soľ, 200 g koreňovej zeleniny, kúsok kelu, celé čierne korenie, 30 g masti, pažitka, voda.

Očistené drobky dáme variť do osolenej vody spolu s korením. Zeleninu pokrájame na kolieska

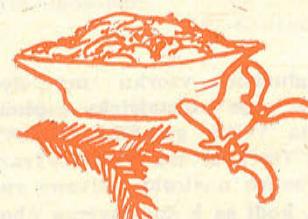
a popräzime na masti. Keď sú drobky skoro mäkké, pridáme zeleninu i kel a spolu dovaríme. Polievku na tanieri posypeme nadrobno posekanou pažitkou.

ZAJÍC SE SMETANOVOU OMÁČKOU

Rozpočet: zaječí zadek, 3/8 l octa a 3/8 l vody, 12 dkg kořenové zeleniny, 8 dkg cibule, málo soli, 5 zrnka pepře, 3 zrnka nového koření, 1 bobkový list, 1 proutek tymianu.

Vodou zredený oct povážime 5 minút s kořením, trochu soli, na lístky nakrájenou kořenovou zeleninou (mrkev, celer, petržel) a cibuli a dáme vychladnout. Vychladlé mořidlo nalejeme na odblaněný, slaninou protažený zadek zajice, maso zatižíme a dáme uležet do studena na 4 — 5 dnů. Každý den maso obrátíme. Pri pečení zaléváme maso mořidlem.

Rozpočet: zaječí zadek, 12 dkg másla, 15 dkg zeleniny (celer, mrkev, petržel), 10 dkg cibule, 8 zrnka pepře, 4 zrnka nového koření, bobkový list, proutek tymianu, 1/2 l kyselé smetany, 4 dkg mouky.

V pekáči na rozpuštenej másle si usmažíme do rúzova na kolečka nakrájenou kořenovou zeleninu, cibuli, celý pepř, nové koření, kousek tymianu a bobkový list. Připravený zadek vložíme se slaninou do pekáče, zalijem trochu mořidla a pečeme ho na jednej strane do červena, potom zadek obrátíme a upečeme do červena na straně druhé. Mäkký zadek nasekáme na porce, štavu procedíme, z procezené zeleniny odstránime všechno koření a zeleninu umeleme nebo jemně usekáme a dáme ji zpäť do šlávy. Pak ji zahustíme kyselou smetanou s umíchanou moukou a povážime ji s nasekaným zajicem. Zajice vydáme na misu, omáčkou trochu polijeme a ostatní podáváme v omáčniku.

PLNĚNÁ VEJCE

Rozpočet: 8 natvrdo uvařených vajec, krabička sledu v tomate, 100 g majonézy, sůl, 30 g másla, cibule, sterilovaná okurka, citrónová šláva, kapie na ozdobu.

Vejce podléně rozpůlím, žloutky vyjmeme a vložíme do misky. Přidáme sledu v tomate, dobře rozmačkáme. Přidáme zméklé máslo, majonézu, sůl a metlou ušleháme v hladký krém. Cibuli nakrájíme na kostičky, okurky nastrouháme a v míšku do náplně. Okyselime citrónovou šlávu, naplníme do bílků a ozdobíme proužky kapie.

VANILKOVÉ GULKY

Rozpočet: 150 g hladkej múky, 50 g masla, 20 g práškového cu-

kru, 50 g zomletých orieškov, 1 žltok, višne, vanilkový cukor.

Do preosiatej múky rozdrobieme maslo, pridáme zomleté oriešky, práškový cukor a vypracujeme cesto. Z cesta urobíme valček, ktorý pokrájame na rovnako veľké kúsky. Robíme malé guľky a do stredu vložíme závárané višne alebo iné závárané ovocie. Pečieme v mierne vyhriatej rúre. Teplé obalujeme vo vanilkovom cukre.

SYROVÉ PAGÁČIKY

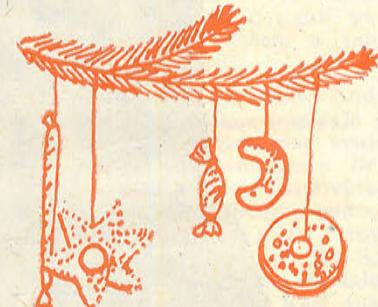
Rozpočet: 200 g polohrubej múky, 3 vajcia, 80 g masla, 5 dl mlieka, 150 g syra, soľ, 1 bielok na potretie.

Múku preosejeme a potom odvážime. Mlieko s maslom dáme variť. Keď vrie, pridáme múku a rýchlo miešame, aby sa nespravili hrudky. Kašu miešame, až kým nie je celkom hladká a nechýta sa na varech. Potom ju odstavíme, preložíme na misu a miešame, až kým nevyhľadne. Postupne pridávame vajcia, každé osobitne, dobre zamiešame a na koniec pridáme postrhaný syr a soľ. Cesto preložíme na dosku a vyvalkáme. Kolieskom povykrajujeme pagáčiky, ktoré poukladáme na pomostený plech, potrieme bielkom a posypeme syrom. Pagáčiky pečieme v rozpálenej rúre a pred dopečením oheň trochu zmiernime.

PIKANTNÍ TOSTY

Rozpočet: 8 plátků bílé vely, máslo, 100 g šunku nebo vařeného uzeného masa, 80 dkg ementálského nebo iného sýra, lžíčka papriky, lžíčka pepře.

Sýr jemně nastrouháme a šunku nebo uzené maso co nejdrobnejši nakrájíme. Plátky vely potřeme máslem a na jedné straně obalíme ve směsi šunku a sýra. Chlebíčky vložíme pod gril nebo do trouby a pečeme, až se sýr roztaží. Chlebíčky posypeme mletou paprikou a pepřem. Podáváme je horké.

ÖSTIEPKOVÉ TYČINKY

Rozpočet: 150 g masla, 150 g struhaného östiepka, 300 g hladkej múky, 2 vajcia, 150 g varených zemiakov, soľ, mleté čierne korenie.

Do preosiatej múky primiešame postruhaný östiepok, pretreté zemiaky, vajcia, rozsekane maslo, korenie, soľ a spracujeme na cesto, ktoré necháme 1—2 hodiny v studenej miestnosti odpočínať. Potom ho rozvalkáme, poskladáme na štvoru a dáme znova na chvíľu odpočínať. Z cesta urobíme tyčinky, natrieme ich vajcom, posypeme rascou, poukladáme na plech a upečieme.

**LEKARZ
WETERYNARIU**

Z WIELU LISTÓW CZYTELNIKÓW WNIOSKUJĘ, ŻE NIE WSZYSY HODOWCY WIEDZĄ, LUB NIE STOSUJĄ WŁASCIWEJ PIELĘGNACJI I ŻYWIEŃIA CHOREGO ZWIERZĘCIA.

Zwierzę chore wymaga szczególnie troskliwej opieki a przede wszystkim zwolnienia go od pracy i zapewnienia mu ciepłego, czystego i dobrze przewietrzego pomieszczenia (szczególnie jeśli choroba dotknęty jest układ oddechowy). W wypadku choroby zaraźliwej, aby nie dopuścić do jej szerzenia się, konieczne jest oddzielenie chorego zwierzęcia od pozostałych, jak i najdokładniejsze wykonanie zaleceń lekariskich. Ponieważ chore zwierzę dużo leży, trzeba mu dać więcej siołki i często ją zmieniać. Zwierzę chore, a szczególnie gorączkujące lub cierpiące na schorzenie przewodu pokarmowego musi być żywione karmą lekko strawną. W ogóle sposób żywienia zwierząt chorych jest bardzo ważna sprawą i dlatego też trzeba zawsze zasiegać rady lekarza czym przy danej chorobie karmić zwierzę. Należy również pamiętać, że szybki powrót zwierzęcia do zdrowia da większą jego wydajność i większe zyski dla właściciela. Należy unikać rad różnych znachorów i zamawiaczy, gdyż rady te, często jeszcze pogarszają stan zwierzęcia i uniemożliwiają wyleczenie go przez lekarza. Od umiejętności żywienia chorych zwierząt, czyli od odpowiedniej diety, zależy przebieg leczenia. Lekarz wezwany do chorego zwierzęcia, po rozpoznaniu choroby i zastosowaniu leczenia, daje wskazówki jak należy żywić zwierzę w czasie choroby. Dieta jest drugim lekarstwem. Chory zwierzę traci apetyt. Najczęściej hodowca uważa niechęć do jadła za objaw niepożądany i przez dodanie lepszej karmy, przeważnie ziarna stara się zwierzę zachęcić do jedzenia, jak gdyby od nakarmienia zależało wyzdrowienie. Nieświadomie czyni tym krzywdę zwierzęciu. O wielu słuszniej postępuje ten hodowca, który w razie zachorowania zwierzęcia uważa ze żłoba karmę wiedząc o tym, że chwilowe przeglądanie do czasu uzyskania porady jest lepsze niż podawanie zwierzęciu karmy. Przy niektórych chorobach zwłaszcza przewodu pokarmowego na przykład długotrwała biegunka i wymioty, morzyska i wzdęcia, zatrucie, 1–2 dniowa głodówka jest bardzo wskazana. Z zasadą zwierzętom chorym podaje się pokarm lekko strawną. Nie powinien on zbytnio obciążać żołądka i jelit, lecz musi być pozywny. Najczęściej więc stosuje się: otręby pszenne, młodą zielonkę, słodkie siano, marchew lub buraki, mleko i siemienia Iniane. Pasze te podaje się w stanie naturalnym lub po uprzednim przygotowaniu. Otręby pszenne grube muszą być czyste, bez domieszek i kurzu. Podaje się je

w postaci papki po sparzeniu gorącą wodą i dokładnym rozmieszczaniu lub w postaci poidla — rozcierane wodą lub mlekiem. Na pasze zieloną dla chorych zwierząt nadają się młode rośliny nie zdrewniałe. Najlepsza jest słodka trawa z dobrej łąki. Zielonka powinna być świeża skoszona, młoda soczysta. Nie może być zwiędła. Chorym zwierzętom daje się siano z traw słodkich najlepszej jakości, zbierane z suchych łąk przy dobrej pogodzie, tuż przed kwitnieniem lub we wcześniejszym okresie kwitnienia. Nie wolno podawać siana zbyt świeżego jeszcze niewypoconego, zbyt starego, jak również zepsutego i zanieczyszczonego. Marchew pastewną i buraki trzeba przed skarmieniem dokładnie oczyścić z ziemi i wymyć. Dobrze jest, zwłaszcza przy schorzeniach jamy ustnej, posiekac je na takie kawałki, aby zwierzę mogło bez trudu je pogryźć. Mleko podaje się zwierzętom surowe lub przygotowane, słodkie lub kwaśne — stosownie do wskazań lekarza. Z siemienia Inianego sporządza się odwar, przy czym trzeba uważać, aby nie był zbyt gęsty: 2–3 szklanki siemienia Inianego zalewa się 8–10 litrami wrzącej wody i gotuje tak długo, aż powstanie kleisty, ciągliwy płyn. Odwar w czasie gotowania trzeba ciągle mieszać, aby się nie przypalil. Po odcedzeniu i ostudzeniu taki odwar podaje się zwierzętom zamiast wody do picia lub jako poidło z dodatkiem mleka.

UWAGA CIEŁĘTA

Dobrym środkiem dietycznym dla cieląt przy zaburzeniach żołądkowych jest odwar z żyta. Zdrowe i oczyszczone ziarno żyta zalewa się czystą wodą (13–15 l wody na 1 kg żyta) i gotuje przez 1–2 godzin. Po przecedzeniu i ochłodzeniu ciepły jeszcze odwar należy podać cielętom po zmieszanemu z mlekiem. W pierwszym tygodniu życia cielęcia dawka odwaru z żyta nie powinny przewyższać 2 szklanek, w drugim i trzecim tygodniu dawka powinna wynosić 3–4 szklanki, dla starszych zaś — 8 szklanek. Podawanie takiego odwaru zdrowym cielętom zapobiega biegunkom. Dietyczne żywienie zwierząt stosuje się przy wszystkich chorobach gorączkowych. Szczególnie duże znaczenie ma zastosowanie diety przy chorobach przewodu pokarmowego oraz dla zierząt wycieńczonych i wyniszczonych długotrwałą chorobą. W tych przypadkach zastosowanie odpowiedniego żywienia decyduje o wyzdrowieniu. Bardzo często w wyniku nieodpowiedniego żywienia występuje u wierząt zaparcie lub biegunka. Hodowca powinien zdawać sobie sprawę z przyczyn takiego stanu zwierzęcia i umieć bez pomocy lekarza temu zaradzić. Zaparcie powstaje w wyniku załatwania zbyt dużej ilości pasz ciężko strawnego suchych i zdrewniałych, na przykład słomy pszennej i żytniej w postaci krótko ciętej sieczki, twardego siana z koniczyny i lucerny, plew. Podobnie działają pasze zanieczyszczone piaskiem i ziemią. Brak ruchu może być również przyczyną zaparcia. Leczenie zaparcie polega przede wszystkim na usunięciu przyczyn oraz po-

dawanie pasz obfitujących w wodę, jak poidło z otrąb pszennych, rośliny okopowej oraz zielonki nie zawierające roślin wzdymających. Świnom można ponadto podawać kwaśne mleko i serwatkę. Prócz takiej diety należy umożliwić zwierzętom dużo ruchu.

DOMOWE SPOSÓBY NA BIEGUNKI

Przyczyną biegunki są najczęściej podawane w nadmiarze rośliny soczyste, a więc zielonki, okopowe oraz pasze zepsute (nadkwaśniałe mleko, nieświeże wywar, spleśniasta lub zgnila kiszanka). Nagle przejście z żywienia zimowego na letnie również może być przyczyną biegunki. Po usunięciu przyczyn biegunki powinno się zastosować następujące pasze w żywieniu:

Dla koni — dobre siano łąkowe, owies prażoną śrutę; dla bydła — gęste zupy z prażoną mąką, odwar z jęczmienia lub grochu, słomę jęczmienną, gotowane lub parowane ziemniaki; dla owiec — zupy z prażoną mąką, żołędzię wrzes; dla świń — gęste zupy z mąki fasolowej, śrutowane lub prażone ziarno zbóż, gęste kasze, świeże uparowane ziemniaki, żołędzię; dla królików — owies, siano, czerwony chleb, jęczmień gotowany na gęsto; dla drobiu gotowaną na gęsto kaszę grochową, jęczmienną lub owsianą z dodatkiem węglu drzewnego, prażone ziarno jęczmienne. Wstrzymującą działającą również palone i zmielone kasztany. Kasztany trzeba przygotować w jesieni. Świeże dojrzałe kasztany po wyjęciu z łupiny nacina się w dwóch miejscach na wypukłej, górnej stronie i przechowuje w suchym miejscu. Przed skarmieniem wrzuca się je do gorącego pieca, aby skórka pękła i odpadła po czym śrutowie się je i podaje w ilości 2,5–3 kilogramów dziennie dla bydła oraz 0,5 kg dla owiec. Bardzo skutecznym środkiem dietycznym dla prosiąt w okresie biegunki jest kawa z żołędzi lub jęczmienia, która przyrządzana się tak: świeże i obrane z łupiny żo-

łędzi lub całe ziarno jęczmienia praży się na blasze do pieczenia ciasta, gdy zarumienią się na kolor brunatny, miele się na młyku. Kawę gotuje się na wodzie z dodatkiem mleka odtłuszczonego. Po odcedzeniu i ostudzeniu ciepłą jeszcze podaje się prostetom. Dobre wyniki daje również przy biegunkie odwar z kory dębowej. W razie wzdęcia u bydła trzeba przede wszystkim zastosować 1–2 dniową głodówkę. Po przeglądzeniu zwierzęcia przez następne 1–2 dni karmi się małą ilością pasz łatwo strawnych i nie fermentujących. Po ustąpieniu wzdęcia do czasu zupełnego wyzdrowienia zwierzęcia podaje się słodkie, miękkie siano łąkowe poidło z otrąb pszennych i odwar z siemienia Inianego. Koniom przy morzysku po podaniu środka przeczyszczającego i 1–2 dniowej głodówce, zadaje się az do chwili zupełnego wyzdrowienia świeże zielonki bez koniczyny, słodkie siano łąkowe, słomę owsianą, poidło z siemienia Inianego. Przy chorobach przebiegających z gorączką również stosuje się dietę.

OB. S.T. STWIERDZIŁ U SWOJEJ OWCY CZYRAKI NA WYMIENIU I PROSI O RADE.

Czyraki tworzą się u owiec i kóz na skórze, najczęściej u nasady strzyków w postaci bolesnych ropni. Przyczyną bywa łatwe brudzenie się wymienia na woziem, przy dojeniu zaś zarazki z nawozu zostają wtarte w skórę i powodują właściwe powstawanie czyraków. W takim wypadku wymię należy obmyć ciepłą wodą z mydlem i smarować maścią ichtiolową. Gdy czyrak dojrzałe (ukaże się biały punkt na czubku) trzeba zwrócić się do lekarza, który usunie go metodą chirurgiczną. Pozostawienie sprawy samej sobie może spowodować ogólne zakażenie i śmierć zwierzęcia. Aby uniknąć czyraczności należy zawsze przed dojeniem wymię lecienią wodą.

HENRYK MĄCZKA

Sme pravdaže baranie hlavy. Ale nie sme krásne?

SCALANIE GRUNTÓW ROLNYCH (komasacja)

NA CZYM POLEGA SCALANIE GRUNTÓW?

Scalanie ma na celu poprawę struktury obszarowej gospodarstw rolnych, racjonalne ukształtowanie rozlogów gruntów, dostosowanie granic nieruchomości do systemu urządzeń melioracji wodnych, dróg oraz rzeźby terenu. Scalaniem obejmują się grunty położone w jednej lub kilku wsiach bądź w ich częściach. Grunty zabudowane mogą być scalane tylko na wniosek właściciela i pod warunkiem rozbiorki lub przeniesienia przez niego zabudowań w oznaczonym terminie. Kiedy wszczyna się postępowanie scaleniowe? Postępowanie scaleniowe wszczyna się na wniosek większości właścicieli gospodarstw rolnych lub właścicieli gruntów, których obszar przekracza połowę gruntów całej wsi. Postępowanie scaleniowe może być również, po uprzedniej pozytywnej opinii właściwej komisji gminnej rady narodowej, wszczęte z urzędu, jeżeli: grunty Państwowego Funduszu Ziemi, których powierzchnia przekracza 10% obszaru wsi, nie mogą być racjonalnie zagospodarowane bez scalenia albo o scalenie wystąpi z wnioskiem osoba, której grunty wymagają poprawienia rozlogu, a jednocześnie nie nastąpi pogorszenie warunków gospodarowania innych rolników. Scalanie gruntów przeprowadza naczelnik gminy na koszt Skarbu Państwa. Jeżeli postępowaniem scaleniowym mają być objęte grunty położone na terenie dwóch lub więcej gmin, postępowanie wszczyna naczelnik gminy, na terenie której znajduje się większy obszar gruntów objętych scalaniem.

W JAKI SPOSÓB ODBYWA SIĘ PODZIAŁ GRUNTÓW MIEDZY UCZESTNIKAMI SCALANIA?

Uczestnicy scalania otrzymują grunty o równej wartości szacunkowej w zamian za dotychczas posiadane z tym, że za równą wartość szacunkową uważa się również wartość o różnicy

nie przekraczającej 3%. Przy ustalaniu wartości szacunkowej gruntów uwzględnia się ich klasy oraz rolniczą przydatność gleb. Uczestnicy scalania w drodze uchwały mogą określić odrębne zasady szacunku porównawczego gruntów lub uznać te grunty za jednakowej wartości. Jeżeli naczelnik gminy uzna, że szacunek taki byłby sprzeczny ze słuszym interesem jakiegoś uczestnika wtedy uchwałę nie wchodzi w życie. W wypadkach, gdy ze względów technicznych nie jest możliwe wydzielenie gruntów o równej wartości szacunkowej, stosuje się dopłaty pieniężne. Na wniosek uczestnika scalania stosuje się dopłaty w razie wydzielenia gruntów o innej wartości szacunkowej. Dopłaty przysługują za różnicę wartości szacunkowej przekraczającą 3%. Wysokość dopłat ustala się według cen określonych w drodze uchwały przez uczestników scalania. Dopłaty są wypłacane przez Bank Gospodarki Żywnościowej jednorazowo, w terminie dwóch miesięcy po zakończeniu scalania. Uczestnik scalania zobowiązany do dopłaty uiszczają w terminie dwóch miesięcy po zakończeniu scalania Bankowi Gospodarki Żywnościowej, z tym, że bank jest obowiązany na wniosek zainteresowanego do udzielenia mu kredytu na ten cel w wysokości 90% dopłaty. Kredyt ten jest spłacany w równych ratach półrocznych, w okresie 10 lat od wydania decyzji o scalaniu. Należy również dodać, że bez zgody uczestnika scalania różnica powierzchni wydzielanych mu gruntów nie może przekraczać 20%, a w wypadku gruntów uznanych przez uczestników scalania za grunty o szczególnie wysokiej rolniczej przydatności — 10% dotyczącej powierzchni gruntów objętych scalaniem.

W zamian za objęte scalaniem lasy i grunty leśne, sady, ogrody, chmielniki i inne uprawy specjalne wydziela się użytki możliwie tego samego rodzaju i tej samej jakości, a jeśli nie jest to możliwe wydziela się inne użytki i stosuje się dopłatę pieniężną odpowiadającą różnicę wartości drzewostanów i innych części składowych, z wyjątkiem zabudowań. Za zgodą uczestnika scalania można wydzielić inne użytki odpowiadające wysokości dopłaty. Z chwilą wszczęcia postępowania scaleniowego, obejmującego lasy i grunty leśne, wztrzymuje się wydawanie zezwoleń na wybór drzew do czasu zakończenia postępowania, a nie zrealizowane zezwolenia tracą moc.

JAKIE SĄ UPRAWNIENIA UCZESTNIKÓW W POSTĘPOWANIU SCALENIOWYM?

Postępowanie scaleniowe prowadzi się z udziałem członków rady uczestników scalenia, jako społecznego organu doradczego w liczbie od 3 do 7 osób wybieranych i odwoływanych przez uczestników. Przy sporządzaniu projektu scalania biorą udział z głosem doradczym:

- przedstawiciele związków zawodowych rolników,

- osoby wyznaczone przez naczelników gmin, na terenie których położone są grunty objęte scalaniem,
- przedstawiciele jednostek gospodarki społecznej będących uczestnikami scalania,
- członkowie rady uczestników scalenia.

Uczestnicy scalania w terminie 14 dni od dnia okazania projektu scalania mogą zgłaszać naczelnikowi gminy pisemne zastrzeżenia, które opiniuują powołana przez niego społeczną komisję. Do udziału w komisji naczelnik zaprasza po jednym z przedstawicieli: związków zawodowych rolników, rady uczestników scalania oraz jednostek gospodarki społecznej będących uczestnikami scalania. Powołanie członków komisji wymaga zgody większości uczestników scalania. Komisja wybiera przedstawiciela spośród swoich członków. Naczelnik gminy, na wniosek komisji, może powołać do jej składu rzecznika. Opiniowanie zastrzeżeń do projektu scalenia odbywa się w obecności zainteresowanych uczestników. Każdorazowe zmiany wprowadzane do projektu scalenia po jego wyznaczeniu na gruncie i okazaniu uczestnikom, wymagają ponownego wyznaczenia na gruncie i okazania. Ponadto uczestnicy mogą podejmować uchwały (np. dotyczące wysokości dopłat lub zasad szacunku gruntów) na zebraniu zwołanym przez naczelnika gminy na gruncie i okazaniu uczestnikom. Każdemu uczestnikowi postępowania scaleniowego przysługuje jeden głos, natomiast w przypadku istnienia współwłasności to wszystkim współwłaścicielom przysługuje tylko jeden głos. Uchwały uczestników scalania zapadają bezwzględną większością trzech czwarty głosów w obecności co najmniej połowy uczestników scalania. Naczelnik gminy jest obowiązany do sprawdzenia prawidłowości podejmowanych uchwał pod względem formalnym (tzn. czy za uchwałą głosowało przynajmniej 3/4 obecnych oraz czy obecni na zebraniu stanowili co najmniej połowę uczestników scalania).

CO POWINIEN OKREŚLAĆ PROJEKT SCALANIA?

Projekt scalania powinien określić warunki objęcia w posiadanie wydzielonych gruntów, z uwzględnieniem następujących zasad:

- plony upraw jednorocznych zbiera dotychczasowy właściciel gruntów,
- plony upraw wieloletnich zbiera dotychczasowy właściciel gruntów w okresie do dnia 1 września następnego roku po zakończeniu scalenia, z tym że dotychczasowy właściciel gruntów powinien na ten okres zezwolić uczestnikowi scalania, któremu przypadły te grunty, na korzy-

stanie z odpowiedniego obszaru swoich gruntów lub dokonać rozliczeń z tego tytułu w inny sposób,

- dotychczasowy właściciel gruntów zabudowanych, do czasu rozbiorki lub przeniesienia zabudowań, powinien zezwolić uczestnikowi scalania, któremu przypadły te grunty, na korzystanie z odpowiedniego obszaru swoich gruntów lub dokonać rozliczeń z tego tytułu w inny sposób,
- sposób rozliczeń za pozostałe części składowe gruntów, które przypadły innym uczestnikom scalania może być ustalony na zgodny wniosek zainteresowanych.

JAKIE SĄ SKUTKI PRAWNE ROZPOCZĘTCIA POSTĘPOWANIA SCALENIOWEGO?

Na wniosek naczelnika gminy państwowego biuro notarialne czyni w księdze wieczystej wzmiankę o wszczęciu postępowania scaleniowego, a jeżeli nieruchomość nie ma urzędzonej księgi wieczystej to wniosek składa się do zbioru dokumentów. Wzmianka w księdze wieczystej lub złożenie wniosku do zbioru dokumentów na ten skutek, że wszystkie późniejsze zmiany stanu własności jak i obciążień pozostają bez wpływu na przebieg postępowania scaleniowego, chyba że dokonane zostały za zgodą naczelnika gminy. Dopiero decyzja o scalaniu gruntów stanoi tytuł do ujawnienia nowego stanu własności w księgach wieczystych i podstawę do wprowadzenia uczestników scalenia w posiadanie gruntów. Decyzję taką podejmuje naczelnik gminy, jednakże nie przesądza ona tytułów własności gruntów wydzielonych w zamian za posiadane przed scalaniem.

CZYM SIĘ KOŃCZY POSTĘPOWANIE SCALENIOWE I KIĘDY NASTĘPUJE WPROWADZENIE UCZESTNIKÓW W POSIADANIE WYDZIELONYCH IM GRUNTÓW?

Wprowadzenie uczestników scalania w posiadanie wydzielonych im gruntów następuje na zebraniu uczestników, zwołanym przez naczelnika gminy. Za datę objęcia w posiadanie przez uczestników scalenia nowo wydzielonych gruntów uważa się termin zebrania. Termin ten jest skuteczny także w stosunku do uczestników scalania nie biorących udziału w zebraniu. Zebranie to kończy postępowanie scaleniowe.

DARIUSZ ANTONIAK

TEST PRE VÁS

TIEŽ SA VŽDY NA
VIANOCE VADÍTE?

Deti hnevajú ako divé, manžel sa stratil nevedno kde, kapor sa pripáli, sviečky sa rozlievajú po koberci, vianočky nevyrástli. A samozrejme dárčeky sú úplne iné, ako sme očakávali. A tak je najvyšší čas položiť si otázku, či dokážete vytvoriť tú správnu vianočnú náladu, aj keď je všetko proti vám? Test to rozodne za vás.

1

1. Zapálená sviečka uprostred večere spadla na obrus a vypálila do neho dieru:

a) Všetci pri stole sú na vime, dokonca aj kamárat vášho manžela, ktorý pri stole vôbec nie je. Máte celý večer pokazený.

b) Náladu to sice pokazí, ale nie natrvalo, rozprúdi sa debata, či sú lepšie voskové alebo elektrické sviečky.

c) Dcéra vstane, položí na stôl nový obrus a vám da bozk. Usmejete sa a večer pokračuje normálne. Dokonca o príhode viete aj žartovať.

jaká návšteva, kultúrny zážitok alebo aspoň pekná prechádzka.

b) Napriek tomu, že ste sa tešili na prechádzku či kultúrny zážitok, urobíte si doma pekné popoludnie či večer, že vás ani nenapadne futovať.

c) Idete von napriek špatnému počasiu, eventuálne sa pokúsíte ešte zohnať lístky.

4

4. Podľa starého štedovečerného zvyku rozbijete prvý orech, aby ste sa dozvedeli, aký bude budúci rok. Jaderník je čierny, pokazený:

a) Pokazi vám to úplne náladu a začínate spomínať všetkých, ktorí tiež mali prvý orech pokazený a do roka umreli.

b) Prijmete to s humorom, ale zlý pocit zostane, radšej ste nemali pokúsať osud.

c) Je to len hlúpa povera, takže sa vás to ani nedotklo.

* * *

Teraz si spočítajte odpovede pod písmenom a), b) a c), a ktoré prevažujú, pod tými hľadajte hodnotenie. Pri rovnakom počte hľadajte odpoveď niekde uprostred.

Prevažuje a): Od Vianoc (a vlastne akýchkoľvek sviatkov) očakávate príliš veľa. Necháte sa tiež príliš strhnúť predvianočným zhonom a upratujete, varíte, pečete, zháňate až do úmoru. Samozrejme, že žiadne sviatky potom nemôžu splniť to, čo od nich očakávate, ani vám nevynahradia vynaloženú námahu. Ste sklamani, nevrli, nervózni, všetko vás hnevá a nielenže nedokážete vytvoriť vianočnú náladu, vy aj tú vytvorenú obvykle pokazite.

Prevažuje b): Sviatky sú pre vás dňami pohody, a preto si ju nedáte ničím pokaziť. Možno, že nejaký oblok je neumytý a vianočka bola len kúpená, ale zato je u vás útulne, milo a dobrá nálada. A to je hlavné.

Prevažuje c): Vás nič neviedie z rovnováhy. Ani Vianoce. Ste z tých, ktorí hovorievajú: Ale sú tí ľudia blázni, akoby museli mať všetko práve na Vianoce, ale v skutočnosti nie je pre vás dôležitý žiadnen sviatok, žiadna výnimočná náladá. Podávate kapra a ozdobujete stromček s takým istým elánom, ako keď vešiate prádlo a podávate k obezu krupicovú kašu.

2

2. Darček od svokry vôbec nezodpovedá vašej predstave:

a) Svoju nespokojnosť dáte okamžite a zreteľne najavo.

b) Z dárčeka sa sice naoko tešíte, avšak v duchu ste strašne sklamani. Ale snažíte sa, aby to nebolo veľmi viditeľné.

c) Ste radi, že ste vôbec niečo dostali.

3

3. V predvianočnom zhone si nikto nespomenul kúpiť lístky do divadla alebo dohodnúť návštěvu u známych. Okrem toho je počasie pod psa:

a) Hneváte sa, že máte pokazené sviatky, pretože k nim podľa vašich predstav patrí ne-

KOZOROŽEC
22. XII. – 20. I.

Zrozenici v Kozorožci sú praktiční, vytrvalí, zdrženliví a väzni, protože vedia, že neziskajú blahobyt a pohodlú bez námaha a vytrvalé práce. Je u nich silne vyvinut smysl pro povinnosť. Neznajú velkorysosť, protože vše posuzujú z vlastného hlediska. Jejich dobrú stránku je vŕnost.

Leden bude pro Kozorožce prízivným obdobím v práci i v osobnom živote. Mnozí mladí manželé se začnou tešiť na nového člena rodiny.

VODNÁR
21. I. – 18. II.

Budete pozorní vúči spolupracovníkom i rodine. Mohou sa vyskytnout vážne problémy a konflikty. Situace bude vyžadovať rychlé rozhodování, nesmíte se spoliehať na náhodu.

RYBY
19. II. – 20. III.

Leden bude celkom prízivný, i když se u některých osob projeví sklonky ke sporům a hádkám. Snažte se mírnit svůj temperament!

BERAN
21. III. – 20. IV.

Vianoce vážne narušily vaši finanční rovnováhu, ale v pravý čas přijde neočekávaná peněžní částka — výhra nebo neplánovaný výdělek.

BÝK
21. IV. – 20. V.

Ceká vás postup v zaměstnání nebo finanční odměna. V láse a přátelství dobrý měsíc, mnoho mladých se zasnoubí nebo uzavře sňatek. Doba je dobrá i pro dovolenou a cestování.

BLÍŽENCI
21. V. – 21. VI.

Na začiatku měsíce budete opatrni, hrozí vám nehoda alebo úraz. Rozhodnutí v závažných životních problémech odložte do konce měsíce, potřebuje ještě dobré promyslet.

Jaký jsi?

RAK
22. VI. – 22. VII.

V rodinnych a bytových záležitostech komplikace, na vlastní střechu nad hlavou budete muset ještě trochu počkat. Dostanete dopis, který zkříží vaše plány.

LEV
23. VII. – 23. VIII.

Můžete počítat s dobrým zdravím, spokojenosťí a úspěchem v zaměstnání. I finanční situace bude přízivní; mnohé z vás potěší dárek nebo výhra.

PANNA
24. VIII. – 23. IX.

Vztahy ke spolupracovníkům a příbuzným se budou dobré rozvíjet. Koncem měsíce úspěch v láse — nejdňa žena najde partnera pro celý život.

VÁHY
24. IX. – 23. X.

Není vyloučena nová známost s člověkem, který významně ovlivní vás další život. Měsíc vhodný pro společenské události.

ŠTÍR
24. X. – 22. XI.

Mnohým se zlepší zdraví a vráti chuť k životu. Jiní mají naději, že partner, který je opustil, se znova vráti do rodinného hnízda. Na pracovišti zmizí nervozita a neklid.

STŘELEC
23. XI. – 21. XII.

Sťastný čas v osobním životě, přízivní i pro cestování a dovolenou. Manželé, kteří se předtím pohádali, se opět smíří. Jen v zaměstnání můžete očekávat mrzutosti a neshody, ale trpělivost všechno napraví.

Odpoveď: kolky — kolok č. 6.

ZIVOT 29

Cíles 12/1983 Ročník 26

ZAVRAŽDÉNÍ KENNEDYHO NA OBRAZOVKÁCH. V Richmondu (USA) sa dokončuje natáčenie televíznej hry venujane zavraždenej prezidenta J.F. Kennedyho v texaskom Dallasu pred dvaceti lety. Seriál sa skladá ze sedmi hodinových filmov. Děj začíná v listopadu 1960, v predvečer zvolení 35. prezidenta USA a končí dnem atentátu. Režisér sa snažil všechny zachytit obraz oněch třech let. Každou scénu montoval podle archivních snímků, které mu zapůjčila prezidentova rodina. Atentát nebyl natočen v Dallasu, ale v Richmondu, nevelkém městě ve Virginii, připomínajícím Dallas před 20 lety. Na dva dni natáčení scény atentátu bylo zmobilizováno tři stávajíků a policistů, aby chránilí filmáře, kteří se obávali, že nějaký šílenec se může pokusit zavraždit filmového prezidenta Kennedyho. Na snímku herci Martin Sheen a Blair Brownová v rolích Kennedyho a jeho manželky ve scéně těsně před atentátem.

VÝSTAVA HOROHU. Vo Florencii je výstava mučiacich nástrojov v rokoch 1400 až 1800. Z devätnásťich súkromných zbierok sú tuná inštrumenty na mučenie, lámanie a drtenie rôznych časťí tela. Na snímkach maska, mučiace kreslo, lis na hlavu, hrušky, ktorými boli mučení kačiri, klietka, v ktorej odsúdený hľadoval a obojok spojený dvanásťkilogramovou kamennou hlavou. Nie sú to práve predmety, ktorí by sa ľudstvo muselo chváliť.

PRED ROKMI sa na svete vyslovilo o Elizabeth, princeznej Toro, dcére afrického exkráľa Ugandy Rukidího III. Čierna kráska s peknou postavou urobila najprv kariéru ako modelka. Niekoľko rokov jej snímky zdobili prvé stránky takých exkluzívnych časopisov ako Harper's Bazaar alebo Vogue a princezná vzbudzovala obrovský záujem.

V polovici sedemdesiatych rokov Elizabeth Torová opäť prekvapila svetovú verejnú mienku, keď ju vymenovali za... ministerku zahraničných vecí vo výdade ugandského krvavého diktátora Idi Amina. Lenže trvalo to krátko; Elizabeth zavili ministerskej funkcie a dokonca jej vrazil trest smrti. Ušla do Anglicka. Po páde Idi Amina v roku 1979 sa vrátila do vlasti, ale nový prezident Ugandy si neželal jej prítomnosť v krajině. Preto opäť odísala do Londýna. Dnes býva v malom byte s manželom, vzdialeným príbuzným, za ktorého sa vydala v roku 1981.

Naposledy sa opäť začalo hovoriť o zabudnutej princeznej. V Anglicku vyšla jej autobiografia Africká princezná — história Elizabeth Torovej. Kniha je vraj rovnako zaujímavá ako princeznin život. Na snímke: 41-ročná Elizabeth.

SUVENÍRY zo vzácných, ohrozených a často už vymierajúcich druhov zvierat patria u bohatých snobov v západnej Európe a USA stále k žiadúcim tovarom. Každoročne konfiskujú colníci na letiskách v NSR turistom, ktorí sa vracejú z dovolenky v rozvojových krajinách prišerné suveníry a živé zvieratá. Predmety zo sloních klov, vypchané leguány a chameleóny, hady a krokodíly, dokonca preparovaná tigria hlava, koče na papier zo slonich nôh — to je iba časť zo znamu suvenírov, za ktoré turisti dobre platia a tak podporujú kolotoč vyvražďovania ohrozených druhov zvierat. Tak isto ničivý pre prírodu je nelegálny výzov živých zvierat. Za jedený rok zachytili len na frankfurtskom letisku 883 papagájov, 144 plameniakov, 50 hadov. Na snímke: koš na papier zo slonej nohy.

24-ROČNÝ JOHN McENROE, tohoročný víťaz z Wimbledonu a č. 1 v zozname profesionálnych tenistov, má obrovské úspechy a zarába množstvo peňazí. Ale športoví diváci ho nemajú príliš radi, dokonca ani jeho americkí rodáci — totiž je netaktný, hlučný rád kričí a vôbec sa nespráva slušne. Keď si teda nedávno kúpil pekný dom na Long Island (dom na americkej pomery starobyly, lebo sa v ňom vychoval prezident USA Teodor Roosevelt), jeho solidní a elegantní susedia boli veľmi neradi. Väčšina z nich sú to členovia miestneho, veľmi exkluzívneho tenisového klubu. „Čo sa stane, ak McEnroe bude chcieť hrať v našom klube? — pýtajú sa. Predsa ne možeme s tým súhlasit! Iba ak sa konečne naučí dobrým spôsobom...“

A ešte jedno sa nepáči jeho rodákom. Veľmi zarába na reklame, prednedávnom vydali plagát na ktorom je McEnroe ako drží raketu firmy Dunlop. Avšak rýchlo zistilo, že plagát je fotomontážou: tenisista je dost štíhly, preto na plagáte jeho hlavu nasadili na nádherný trup nejakého kulturistu. „Je to podvod! — napísal jeden americký časopis. To nie je McEnroe — a vyzval svojich čitateľov, aby bojkotovali výrobky, ktoré reklamuje tenisista. Na snímke: John McEnroe s „požičaným“ trupom kulturistu.

ČO SA ZA MLADI NAUČIŠ... Popri delfínovi je najučenlivejším zvieratom na svete šimpanz — predovšetkým v napodobňovaní pohybov rúk. V pralese používa kamenné kladivo na rozbijanie orechov, palicu na odhalenie termítov. V posunkovej reči, ktorá sa podobá reči hluchonemých, je schopný naučiť sa 300 „slov“, rozprávať normálnym jazykom sa však nenaučí. Od ľudu pochyti len niečo, po kiaľ je ešte mladý. V dospelosti, približne vo veku 8 rokov, všetko zabúda.

DIGITÁLKY Z BIORYTMOM. Najnovšie japonské digitálne hodinky okrem času, dátumu a dňa udávajú aj individuálne krvky biorytmov. Hned ráno prezradia človeku, aký deň má pred sebou — dobrý, či zlý. Stačí naprogramovať dátum narodenia, a malý počítač zabudovaný v hodinkách ukáže nielen okamžitý biorytmus, ale aj biorytmus v ktorýkoľvek deň v minulosti či budúcnosti. Hodinky odbijajú každú hodinu a možno ich použiť aj ako budík alebo stopky.

PRVÝ FAJČIAR — EGYP-TAN? Tabak, ako vieme, priviezol Krištof Kolumbus z Ameriky. Najstaršie fajky — rúrky sa našli v indiánskych hrobcoch z 9. storočia. Zostáva však tajomstvom, kto si prvý na svete zapálil fajku. Hádanku bude asi fažko rozluštiť, hoci dnes, keď polovica ľudstva podľahla tomuto zlozvyku, sme k pravde možno najbližšie. Na jar roku 1982 natrafili Egypťania na stavbu, vzdialenej osem kilometrov od pyramid v Gíze, na 35 starých hrobiek z čias faraónov. Okrem debrach zachovaných múmií našli v sarkofágoch medzi zvyškami odevov i keramické fajky. Egyptskí archeológovia tvrdia, že tie fajky pochádzajú z rokov 2200–1800 pred n. l. Žeby prvým fajčiarom bol obyvateľ starovekého Egypta?

— Pán hlavný, čo mi poradíte? Ale mám iba tri koruny!

— Aby ste vypadli do iného hostinca!

Jožko jazdil na novom bicykli a predvádzal sa mamke, ktorá ho pozorovala z okna.

— Pozeraj, idem bez držania!

Pri druhom okruhu kričal:

— A teraz pôjdem bez rúk a bez nôh!

Pri treťom kole hlásil tíško:

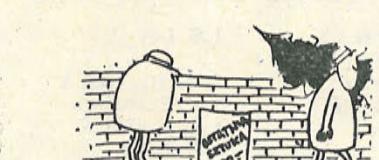
— Teraz idem bez dvoch zubov!

Sestrička v pôrodnici oznamuje novopečenému oteckovi:

— Blahoželám vám! Máte troch synov.

— To je strašné! — zalamenal.

— A kto bude dojčiť toho treťeho?

DOKÁŽEŠ TO?

Vaša manželka veru poriadne schudla, ako to dokázala?

— Za to vďačí čínskej diéte. Tri týždne jedla iba slepacia polievku.

— S rezancami?

— Nie, paličkami.

* * *

— Mám muža ako penu.

— Nevrat!

— Naozaj. Stále by iba sedel na pive.

* * *

Pán Mrkvíčka podáva v zoologickej záhrade bocianovi llašu gruzínskeho koňaku, žmurka na neho a vráví:

— Teda dohodnuté. Chlapčeka!

* * *

— Prečo máte na bráne nápis „Pozor, pes“, vedľa ten váš psík je celkom maličký!

— Práve preto. Bojíme sa, aby nám ho niekto neprišliapol.

* * *

Stretol Škót priateľa:

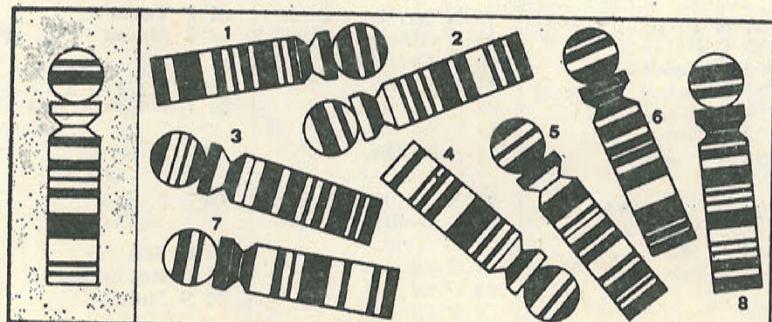
— Prečo si držíš líce?

— Zubár mi včera vytrhol dva zuby.

— A prečo dva, vedľa si sa ponosoval iba na jeden?

— Nemal mi vydať.

Kolky. Medzi 8 kolkami v pravej časti obrázka je skrytý negatív kolka namaľovaného zlava. Odpoveď na str. 29.

JMÉNO VĚSTÍ

BLAŽEJ — nejčastěji tmavý blondýn nebo hnědovlasý, strední výšky, tmavé pleť, zavalitý, s hnědýma alebo šedýma, vzácně s modrýma očima. Má sklonky k

tluostnutí. Pochází z rolnického nebo řemeslnické rodiny, má mnoho sourozenců. Od nejmladších let se s ním život nemazlí. V domu ho považují za nutné zlo. Rodinné ovzduší se přenáší i na okolí, které Blažeje snáší, ale zároveň se k němu chová trochu podezivavě. V základní i střední škole má potíže s učením. Velké nadšení, zájem a mnohomluvnost jsou mu cizí. Je málomluvný, uzavřený, zdánlivě těžkopádný, ale ve skutečnosti je to cholerickej typ. Má velké humanistické schopnosti, teprve na studiích se projeví jeho nadání. Může z něho být dobrý řidič, skladník, krejčí, učitel nebo novinář. Nemá mnoho přátel, je spíše samotářský. Žení se s hezkou, obratnou ženou, která je bystrá a doveď rychle rozhodovat za sebe i za muže. Je však výbornou diplomatkou a dokáže ho přesvědčit, že to bylo jeho rozhodnutí. Blažejevo manželství přinese blahožetí, ale nedá štěstí žádné ze stran. Mají dvě nadané, ctižádostivé děti, fyziicky i psychicky podobné matece. Podobně jako ona jsou obratné, mají organizační a obchodní schopnosti. Blažej peče o svůj vzhled. Libí se mu štíhlé, vysoké ženy, i vyšší než on. Dovede být zdvořilý, milý a zábavný, ale nikdy se nedokáže zbavit komplexů. Ženy ho neberou vážně. Dožívá se vysokého věku. Jeho květinou je čajová růže a nejmilejším dárkem je módní košile. Často trpí srdečními a nervovými potížemi. Nejšťastnější období v jeho životě je ve věku 23 — 29 let.

TADMÍK

SNÁR

Veríte snom? Nie? Ani my neveríme, ale predsa každý z nás sa niekedy pozrie do snára. Vedľe toho je iba zábava, a možno sa vám dobrý sen splní? Tak teda,

ked' sa vám snivalo o:

Arcibiskupovi — požehnanie a šťastie

Balenie niečoho — priemerné obchody

Baldachýn — budeš ctený a vážený

Blesky — nejaký priateľ ťa sklame

Zandár — podozrivajú ťa

Divoké husi — zažiješ sklamanie

Hermelínová kožušina — pýcha a bohatstvo

Kapucín — úskok tvojich priateľov

Úžerník — postihnú ťa straty následkom špekulácie

Hra na lyre — budeš mať príjemnú náladu

Horiaci oheň — čaká ťa veľká radosť

Prosebný list — neťastie v tvorom podnikaní

Sadenie — dobre sa oženíš alebo vydáš

Spočítavanie čísel — dožiješ sa vysokého veku

Vojenský tábor — zlé časy

Šnurovačka — zradíš sladké tajomstvo

Snupavý tabak — uzavrieš dobrý obchod

Štavel — zrušené zasnúbenie

Torpédo — veľký úžitok

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO KULTURALNY
00-372 WARSZAWA, UL. FOKSAL 13.
TEL. 26-44-49 (RED. NACZ.), 26-04-55, 26-42-57

ORGAN TOWARZYSTWA KULTURALNEGO CZECHÓW I SLOWAKÓW W POLSCE, adres ZG TKCIS: 31-624 Kraków, ul. Szpitalna 38/8, tel. 22-12-92.

ODZNACZONY: Złotym Medalem ze Wstęgą Czechosłowackiego Instytutu Kontaktów Międzynarodowych, Medalem Macierzy Słowackiej Za Zasługi dla Rozwoju Literatury Słowackiej, Złotą Odznaką Za Zasługi dla Ziemi Krakowskiej, Medalem Za Zasługi dla TKCIS.

REDAKCJA: ADAM CHALUPEC (redaktor naczelny) Ján Spernoga (sekretarz redakcji), Dominik Surma, Anna Krištofeková, Mieczysław Pożarski (redaktor techniczny) Eva Rudnicka, Alžbeta Stojowska (ilustracje). Opracowanie graficzne: Areta Fedak.

WYDAWCZA: Wydawnictwo Współczesne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-490 Warszawa, ul. Wiejska 12, tel. 28-24-11.

SPOŁECZNE KOŁEJNICKIE REDAKCYJNE: Augustin Andrašák, Ján Galiniak, Jozef Grigľák, Ján Haláč, František Harkabuz, Vladimír Hess, Zofia Chalupkova, Bronislav Knápcík, Eugen Kott, Angela Kulaviaková, Ján Lukáš, Eugen Mišínek, Lídia Mšalová, František Paciga, Severin Val smanský, Andrej Vojtas.

WARUNKI PRENUMERATY: Prenumerate na kraj przyjmują Oddziały RSW „Prasa-Książka-Ruch”, oraz urzędy pocztowe i doręczyciele w terminach: do dnia 25 listopada na I kwartał, I półrocze oraz cały rok następny; do dnia 10 czerwca na II półrocze roku bieżącego.

Cena prenumeraty: kwartałnie 24 zł, rocznie 96 zł. Instytucje i zakłady pracy opłacają prenumeraty w miejscowościach Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch” lub — w miejscowościach, gdzie Oddziałów nie ma — w urzędach pocztowych. Czytelnicy indywidualni opłacają prenumeraty w urzędach pocztowych i (na wsi) u doręczycieli.

Prenumerate za zlecenie wysyłki za granicę przyjmują RSW „Prasa-Książka-Ruch” Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-11. Prenumerata z wysyłką za granicę jest droższa o 50% dla zleceniodawców indywidualnych i o 100% dla instytucji.

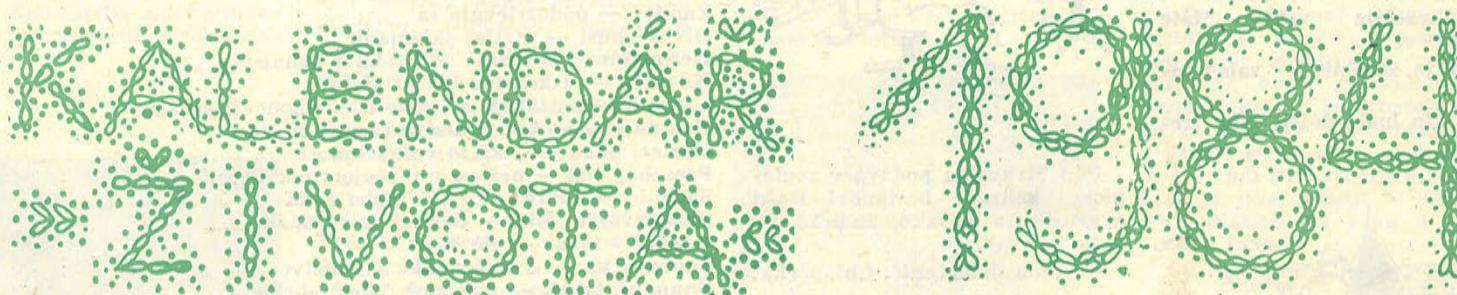
DRUK: Prasowe Zakłady Graficzne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-375 Warszawa, ul. Smolna 10. Zam. 787. M-105.

Nr. indeksu ISSN 0514-0188.

Nie zamówionych tekstów, fotografii i rysunków Redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo skrótu.

Numer oddano do skladu 3.11.83.

LEDEN	ÚNOR	BŘEZEN	DUBEN	KVĚTEN	ČERVEN
1. NOVÝ ROK 2 P Blahorád 3 Ú Radmila 4 S Blahoslava 5 Č Edvard 6 P Tři králové 7 S Vilma	1 S Hynek 2 Č Hromnice 3 P Blažej 4 S Jarmila 5 N ADÉLA 6 P Dorota 7 Ú Richard 9 Č Apolena 10 P Mojmír 11 S Božena	1 Č Albín 2 P Anežka 3 S Lucie 4 N KAMIL 5 P Kazimír 6 Ú Bedřich 7 S Popelec 8 Č Medzinárodní den žen 9 P František 10 S Viktorie	1 N TEODOR 2 P Vladislav 3 Ú Richard 4 S Václav 5 Č Miroslava 6 P Vilém 7 S Herman	1 Ú SVÁTEK PRÁCE 2 S Zikmund 3 Č Marie 4 P Monika 5 S Irena 6 N JAN 7 P Ludmila 8 Ú Stanislav 9 S Den vítězství, st. sv. ČSSR	1 P Mezinárodní den dětí 2 S Mariana 3 N TAMARA 4 P Dalibor 5 Ú Pavlína 6 S Norbert 7 Č Iveta 8 P Medard 9 S Stanislava
8 N ČESTMÍR 9 P Vladan 10 Ú Břetislav 11 S Bohdan 12 Č Pravoslav 13 P Veronika 14 S Radovan	12 N SLAVĚNA 13 P Katerina 14 Ú Valentýn 15 S Jiřina 16 Č Řehoř 17 P Lukáš 18 S Simeon	11 N ANDĚLA 12 P Rehoř 13 Ú Růžena 14 S Matylda 15 Č Ida 16 P Ámos 17 S Vlastimil	15 N ANASTAZIE 16 P Irena 17 Ú Rudolf 18 S Valérie 19 Č Rostislav 20 P Anežka 21 S Alexandra	13 N SERVÁČ 14 P Bonifác 15 Ú Žofie 16 S Přemysl 17 Č Vratislava 18 P Nataša 19 S Ivo	10 N MARKETA 11 P Flóra 12 Ú Antonie 13 S Antonín 14 Č Vasil 15 P Vít 16 S Zbyněk
15 N BLAHOMIL 16 P Vladimír 17 Ú Drahošlav 18 S Vladislav 19 Č Doubravka 20 P Ctislav (Den babiček) 21 S Běla	19 N MILOSLAV 20 P Oldřich 21 Ú Lenka 22 S Peter 23 Č Svatopluk 24 P Matěj 25 S Viktor	18 N EDUARD 19 P Josef 20 Ú Světluše 21 S Radek 22 Č Leona 23 P Felix 24 S Gabriel	22 N NEDELE VELIKONOČNÍ 23 P PONDĚLÍ VE-LIKONOČNÍ	20 N BERNARD 21 P Viktor 22 Ú Helena 23 S Vladimír 24 Č Jana 25 P Dobroslava 26 S Den Matek	17 N ADOLF 18 P Marek 19 Ú Leoš 20 S Květuše
22 N SLAVOMÍR 23 P Zdeněk 24 Ú Milena 25 S Miloš 26 Č Pavlána 27 P Přibyslav 28 S Karel	26 N BOŽETĚCH 27 P Alexandr 28 Ú Lumír 29 S Roman	25 N MARIE 26 P Emanuel 27 Ú Alena 28 S Soňa 29 Č Tatána 30 P Arnošt 31 S Kvídov	24 Ú Jiří 25 S Marek 26 Č Oto 27 P Jaroslav 28 S František	27 N VALDEMAR 28 P Vilem 29 Ú Magdalena 30 S Ferdinand (Den dědečka) 31 Č Kamila	21 Č BOŽÍ TĚLO 22 P Pavla 23 S Zdeňka (Den otce)
29 N ZDZISLAV 30 P Marta 31 Ú Spytihněv			29 N ROBERT 30 P Blahoslav		24 N JAN 25 P Ivan 26 Ú Adriana 27 S Ladislav 28 Č Lubomír 29 P Petr a Pavel 30 S Sárka

ČERVENEC	SRPEN	ZÁŘÍ	ŘÍJEN	LISTOPAD	PROSINEC
1 N JAROSLAVA 2 P Marie 3 Ú Radomír 4 S Prokop 5 Č Cyril a Metoděj 6 P Mistr Jan Hus 7 S Bohuslava	1 S Oskar 2 Č Gustav 3 P Miluše 4 S Dominik	1 S Samuel 2 N ADÉLA 3 P Bronislav 4 Ú Jindřiška	1 P Igor 2 Ú Galina 3 S Bohumil 4 Č František	1 Č VŠECH SVATÝCH 2 P Památná zesnulých 3 S Hubert	1 S Lev
8 N NORA 9 P Drahošlava 10 Ú Libuše 11 S Olga 12 Č Bořek 13 P Markéta 14 S Karolína	5 N MILIVOJ 6 P Oldřiška 7 Ú Lada 8 S Soběslav 9 Č Roman	5 S Boris 6 Č Boleslav 7 P Regina 8 S Marie	5 P Sergej 6 Ú Diviš 7 S Záboj	4 N KAREL 5 P Emerich 6 Ú Liběna 7 S Velká říjnová soc. revoluce	2 N BLANKA 3 P František 4 Ú Barbora 5 S Jitka 6 Č Mikuláš 7 P Ambrož 8 S Květoslava
15 N JINDŘICH 16 P Luboš 17 Ú Bohdan 18 S Drahošíra 19 Č Čeněk 20 P Česlav 21 S Vítězslav	10 P Vavřinec 11 S Zuzana	9 N DANIELA 10 P Irma 11 Ú Emilián	11 Č Jan Žižka 12 P Marcel 13 S Renáta	8 Č Bohumír 9 P Bohdan 10 S Evžen	9 N VRATISLAV 10 P Julie 11 Ú Dana 12 S Simona 13 Č Lucie 14 P Lydie 15 S Zdirad
22 N ST. SVÁTEK PLR 23 P Libor 24 Ú Kristýna 25 S Jakub 26 Č Anna 27 P Julie 28 S Viktor	12 N KLÁRA 13 P Alena 14 Ú Sylva 15 S Hana 16 Č Jáchym	12 S Marie 13 Č Libor 14 P Radka 15 S Jolana	14 N KRASOSLAV 15 P Terezie 16 Ú Havel	11 N MARTIN 12 P Benedikt 13 Ú Stanislav	16 N ALBÍNA 17 P Daniel 18 Ú Miroslav 19 S Urban 20 Č Dagmar 21 P Tomáš 22 S Simon
29 N MARTA 30 P Borivoj 31 Ú Ignác	19 N LUDVÍK 20 P Bernard 21 Ú Johana 22 S Bohuslav 23 Č Lubomíra 24 P Bartoloměj 25 S Radim	16 N LUDMILA 17 P Naděžda 18 Ú Kryštof	17 S Hedvika 18 Č Lukáš 19 P Michaela 20 S Vendelin	18 N ROMANA 19 P Alžběta 20 Ú Čestmír	23 N VLASTA 24 P Adam a Eva
	26 N LUDĚK 27 P Otakar 28 Ú Augustýn 29 S Výročí SNP, st. svátek SSR	23 N BERTA 24 P Jaromír 25 Ú Zlatuše	21 S Brigit 22 S Teodor 23 S Rafael 24 S Dimitrij 25 S Ivona	21 S Albert 22 Č Cecilie 23 P Klement 24 S Emilie	25 Ú 1. SV. VÁNOČNÍ 26 S 2. SV. VÁNOČNÍ
	30 Č Růžena 31 P Pavlána	26 S Justyna 27 Č Kosma 28 P Václav 29 S Michal	28 N TADEÁS 29 P Violeta 30 Ú Marcel	25 N KATERINA 26 P Konrád 27 Ú Xenie	27 Č Jan 28 P Bohumila 29 S Judita
		30 N JERONÝM	31 S Stěpánka	30 P Ondřej	30 N DAVID 31 P Silvestr